

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΝΘ' | ΤΕΥΧ. Α' | ΑΘΗΝΑΙ, Ι. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14, Τ. 140-ΤΗΛ. 721.8308 | 15 ΜΑΪΟΥ 1982 | ΑΡΙΘ. 10

Ο ΕΘΝΟΜΑΡΤΥΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΚΩΝ/ΠΟΛΕΩΣ

Κ Υ Ρ Ι Λ Λ Ο Σ Σ Τ' (1813 - 1818)*

1. «Τί σὺ ὦδε, καὶ τί σοὶ ἐστὶν ὦδε; Ὅτι ἐλατόμησας σεαυτῷ ὦδε Μνημεῖον, καὶ ἐποίησας σεαυτῷ ἐν ὑψηλῷ Μνημεῖον, καὶ ἔγραψας σεαυτῷ ἐν πέτρᾳ σκηνήν;»! (Ἦσ. 22,16). Διατί εἶσαι σὺ ἐδῶ καὶ διατί πρὸς χάριν σου εἴμεθα καὶ ἡμεῖς ἐδῶ; Διότι σὺ μὲ τὸν θυσίαν σου χάριν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Πατρίδος ἐλατόμησες τὸ Μνημεῖον καὶ σὺ μὲ τὸ μαρτύριόν σου ἔκαμες τὸ Μνημεῖον αὐτὸ πρὸς τιμὴν καὶ δόξαν αἰώνιον ἀνθ' ὧν ἔπραξας, παραδοὺς τὸ σαρκίον σου εἰς τὸ μαρτύριον διὰ χειρῶν ἀνθρώπων βδελυκτῶν καὶ τῶν θηρίων ἀγριωτέρων· καὶ ἔτσι ἔγραψες ἐπάνω εἰς τὴν πέτραν ποὺ ἔχομεν ἡμεῖς, οἱ εὐλαβεῖς προσκυνηταὶ σου, ἐγχαράξει τὴν Μορφὴν Σου,

ἵνα αἰωνίως ὑπενθυμίζῃ εἰς ἡμᾶς καὶ εἰς τὰς ἐπερχομένας γενεὰς τῶν Ἑλλήνων τὴν Σκηνήν τοῦ Μαρτυρίου σου! Τοὺς λόγους τούτους προεῖπεν ὁ Προφήτης Ἡσαΐας διὰ τὸν Κύριον! Τοὺς λόγους τούτους ἐπαναλαμβάνομεν καὶ ἡμεῖς διὰ σέ, τὸν τρισέβδοξον Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην Κων/πόλεως, τὸν καλὸν-καγαθόν· τὸν ἄριστον μετὰ τῶν ἀρίστων Πατριαρχῶν· τὸν εὐπαίδευτον καὶ φιλόμουσον· τὸν ἀτιμωτικῶς καὶ ἀπανθρώπως περιβληθέντα τὴν ἀγχόνην ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ πρότερον ὑποκρινομένου τὸν φίλον Σατράπου τῆς Ἀδριανουπόλεως, πράγματι δὲ αἰωνίου προτύπου ὑποκρισίας καὶ θηριωδίας!

★

* Ὁμιλία λεχθεῖσα ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῶν ἀποκαλυπτηρίων τοῦ ἀνδριάντος τοῦ Ἐθνομάρτυρος Κυρίλλου ΣΤ', Πατριάρχου Κων/πόλεως, ἐν Ὁρεσιτιάδι τῇ 4ῃ Ἰουνίου 1981, τῇ ἡμέρᾳ τῆς Ἀναλήψεως τοῦ Σωτῆρος.

Οὕτω προσεφώνησεν ὁ ὁμιλητὴς τοὺς παρόντας ἐπισήμους καὶ τὸ πλῆθος τῶν συνεορταστῶν:

Σεβασμιώτατοι Ἀρχιερεῖς τῆς ἐνδόξου περιοχῆς Ἐβρου, Κύριε ὑπουργέ, Στρατηγέ, κ. Δήμαρχε Ὁρεσιτιάδος μετὰ τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου, κ.κ. Βουλευταί, κ.κ. Δήμαρχοι Θράκης καὶ λοιποὶ ἐκπρόσωποι τῶν Πολιτικῶν καὶ Ἐκπαιδευτικῶν Ἀρχῶν, εὐγενεῖς πολῖται Ὁρεσιτιάδος καὶ τῆς περιοχῆς Ἐβρου, Κυρίαὶ καὶ Κύριοι!

2. Χάριν Σοῦ λοιπὸν καὶ ἡμεῖς συνήλομεν ἐπὶ τὸ αὐτὸ σήμερον, εὐλαβεῖς προσκυνηταὶ τῆς ἁγίας Μορφῆς Σου, ἵνα ἀποκαλύψωμεν τὸν Ἀνδριάντα, τὸν ὁποῖον οἱ Θράκες ἀδελφοὶ Σου, καὶ μαζί μὲ αὐτοὺς τὸ Πανελλήνιον, ἀνήγειραν εἰς αἰώνιον εὐλαβικὸν προσκύνημα καὶ εἰς ἀπότισιν ὀφειλομένης τιμῆς καὶ δόξης πρὸς τὸ πρόσωπόν Σου. Συγχρόνως δὲ καὶ εἰς συνεχῆ ὑπόμνησιν εἰς ἡμᾶς τοὺς μεταγενεστέρους τοῦ χρέους καὶ τῆς ὀφειλῆς ποὺ μᾶς ἐδίδαξες διὰ τῆς θυσίας Σου! Οὕτω καὶ ἡμεῖς θὰ διδασκώμεθα καὶ θὰ παρακινούμεθα νὰ εἴμεθα ἔτοιμοι εἰς οἰανδήποτε στιγμήν κινδύνου, κατὰ παραχώ-

ρησιν Θεοῦ, ὥστε νὰ ὑπερασπίσωμεν τὰ ἱερά καὶ τὰ ὅσια τῆς ἐνδόξου Πατρίδος μας κατὰ παντός ἐχθροῦ, μοχθηροῦ καὶ ἐπιβούλου, ὀποθενδήποτε ἐκπορευομένου. Ἐτοιμοὶ καὶ νὰ θυσιάσωμεν τὴν ζωὴν μας, χάριν τῆς τιμῆς, τῶν ἀγαθῶν καὶ τῆς γῆς, ποῦ προαιωνίως ὁ Θεὸς μᾶς ἐχάρισεν ὡς κατοικητήριον τοῦ προσκαίρου βίου μας! Εἶναι ἐκ τῶν ἀρίστων τὸ ἀριστον, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν καθηκόντων τὸ μέγιστον, τὸ νὰ μελετῶμεν ἡμεῖς οἱ μεταγενέστεροι τὰς ἀριστείας καὶ τὰ κατ'ορθώματα τῶν προγόνων μας. Γεμίζει δὲ ἀπὸ εὐγνωμοσύνης καὶ χαρὰν τὴν ψυχὴν μας ἡ μελέτη τῶν ἐνδόξων σελίδων τῆς πατρῴας ἱστορίας καὶ μάλιστα τὸ νικηφόρον ἐπιστέγασμα μακροτάτων ἀγώνων καὶ σκληροτάτων θυσιῶν. Ἐνδοξὸς δὲ καὶ τρισένδοξος ὑπῆρξε καὶ ὁ ὑπὲρ τῆς Ἀνεξαρτησίας καὶ Ἐλευθερίας ἀπὸ τοῦ μακραίωνος Τουρκικοῦ ζυγοῦ Ἀγῶν τῆς Ἐθνεγερσίας τοῦ '21, χάριν τοῦ ὁποῦ Ἀγῶνος ἐπλήρωσαν διὰ τοῦ αἵματός των οἱ τὰ πρῶτα φέροντες εἰς τὸ ἔθνος καὶ μάλιστα οἱ Οἰκουμενικοὶ Πατριάρχαι, ὡς πρόδρομοι τοῦ νικηφόρου τέρματος τοῦ Ἀγῶνος, ἦτοι ὁ πανένδοξος Πατριάρχης Γρηγόριος ὁ Ε' (1746-1821) [τρὶς ἀνῆλθεν εἰς τὸν Οἰκουμενικὸν Θρόνον: α) 19-4-1797 ἕως 17-12-1798, β) 23-9-1806 ἕως 10-9-1808 καὶ γ) 14-12-1818 ἕως 10-4-1821] καὶ ὁ τιμώμενος σήμερον πανέντιμος Ἐθνομάρτυς Κύριλλος ΣΤ' ὁ ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως, τῆς τὰ δεύτερα, μετὰ τὴν βασιλεύουσαν Πόλιν, τὴν τιμὴν καὶ τὴν δόξαν φερούσης.

★

3. Περὶ τοῦ τετιμημένου καὶ ἐνδόξου Ἐθνομάρτυρος Κυρίλλου τοῦ ΣΤ', τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, ὁ λόγος ἡμῶν σήμερον. Τοῦ Πατριάρχου τοῦ ἀξίου αἰωνίας εὐγνωμοσύνης ὑπὸ τῶν Πανελλήνων, τοῦ τιμῶντος ὄχι μόνον τὴν γενέτειραν Ἀδριανούπολιν, τὴν Θράκην, τὴν Μακεδονίαν, ἀλλὰ καὶ ὀλόκληρον τὴν Ἑλλάδα. Περὶ τοῦ Μεγάλου τούτου ἀνδρός, τοῦ πρότυπον βίου καὶ ἀρετῆς προβαλλομένου Ἐκκλησιαστικοῦ καὶ Ἐθνικοῦ Ἠγέτου ὁ λόγος ἡμῶν σήμερον, εἰς Μνήμην τοῦ ὁποῦ καὶ εἰς αἰώνιον διδάγμα

αὐτοθυσίας καὶ πατριωτισμοῦ δι' ὅλους τοὺς Ἕλληνας πάσης ἐποχῆς προβαλλομένου! Χάριν τοῦ ἐνδόξου ἀνδρός καὶ ἡ ἐνδοξὸς ἀκριτική Θρακική πρωτεύουσα τῆς Ὁρρεστιάδος φέρει τὴν τιμὴν τῆς ἀποκαλύψεως τοῦ Ἀνδριάντος τοῦ εὐγενοῦς αὐτοῦ τέκνου τῆς Θρακικῆς Πατρίδος. Ὀλίγα τινὰ ἐσταχυολογήσαμεν περὶ τοῦ Ἐθνομάρτυρος τούτου, τὰ ὁποῖα κρίνομεν ἄξια νὰ διδάξουν, νὰ προετοιμάσουν καὶ νὰ φρονηματίσουν καὶ πάντας ἡμᾶς σήμερον, ὅτε ἡ φιλότατη Πατρίς ἡμῶν ἀπειλεῖται ἀπὸ ἐχθροὺς ἐπιβούλους, φθονεροὺς καὶ κακοῦς.

★

4. Κύριλλος ΣΤ', ὁ ὡς Πατριάρχης Κων/πόλεως (1813/18) ἀπαγχονισθεὶς κατὰ τρόπον ἀπάνθρωπον καὶ θηριώδη. Γενέτειρα αὐτοῦ ὑπῆρξεν ἡ τετιμημένη καὶ ἐνδοξὸς, ἡ κρίμασιν οἷς οἶδε Κύριος, ὑπὸ κατοχήν καὶ κυριαρχίαν ξένην ἄχρι τοῦ νῦν στενάζουσα καὶ τελοῦσα Ἀδριανούπολις. Κύριλλος, ὁ κατὰ κόσμον Κων/ῖνος Σερμπετζόγλου. Οἱ γονεῖς του πτωχοὶ καὶ ἀποχειροβιώτοι. Ὁ νέος ὅμως υἱὸς των, φοιτήσας εἰς τὰ σχολεῖα τῆς πατρίδος του, διεκρίθη πάραυτα διὰ τὴν εὐφυΐαν, τὴν εὐγενῆ συμπεριφορὰν καὶ τὴν ταπεινοφροσύνην. Πληροφορηθεὶς τοῦτο ὁ ἐπίσκοπος Ἀδριανουπόλεως Καλλίνικος (1780/92) ἔλαβε τοῦτον ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν καὶ προστασίαν του. Ἐχειροτόνησε τοῦτον ἐνηλικιωθέντα κατὰ πρῶτον διάκονον, ὕστερον δὲ μετὰ τὸ πέρας τῶν σπουδῶν του προσέλαβε πλησίον του τὸν ἐργατικώτατον καὶ ἐπιμελέστατον Κων/ῖνον, τὸν μετονομασθέντα διὰ τῆς χειροτονίας εἰς Κύριλλον. Ὁ Καλλίνικος, γενόμενος Πατριάρχης Κων/πόλεως τὸ 1801 συνέστησε τὸν Κύριλλον εἰς τὸν ἐπίσκοπον Ἐφέσου Γαβριήλ, ὅστις τὸν προσέλαβεν ὡς διάκονον καὶ γραμματέα. Βραδύτερον ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Καλλίνικος ἀνέδειξε τὸν Κύριλλον ἀρχιδιάκονον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Ὁ Κύριλλος, φιλομαθὴς καὶ φιλόμουσος, εἰργάσθη μετὰ ζήλου καὶ ἐπέτυχεν νὰ πείσῃ τὸν Πατριάρχην Καλλίνικον πρὸς ἀναδιοργάνωσιν τῆς Πατριαρχικῆς Μεγάλης τοῦ Γένους Σχο-

λῆς Κ/πόλεως και νά μεταφέρη ταύτην εις Κουρουτζεσμεν (=Ξηροκρήνην).

5. Ἐκτοτε ἡ φήμη και τὸ κύρος τῆς προσωπικότητος τοῦ Κυρίλλου ηὔξανε ἡμέρα τῆ ἡμέρα και περισσότερον. Διὸ και συνεχῆς ὑπῆρξεν ἡ εις τὰ ὑψιστα ἀξιώματα τῆς Ἐκκλησίας ἀνοδὸς του. Τὸ 1803 ἐκλέγεται Μητροπολίτης Ἰκονίου και μετὰ 7 ἔτη, ἤτοι τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1810 μετατίθεται εις τὴν μεγάλην και περιφανῆ Μητρόπολιν τῆς ἰδιαίτερας του πατρίδος, τὴν Ἀδριανούπολιν, ὅπου ἡ ποικίλη ἐκκλησιαστική, ἐκπαιδευτική και ἐθνικὴ δράσις αὐτοῦ και ἡ ὑπὲρ τῶν εὐαγῶν ἰδρυμάτων και μάλιστα ὑπὲρ τῶν πτωχῶν και μαθητῶν μέριμνά του, ὑπῆρξε θαυμαστή. Ἡμέραν τινά, ἀπουσιάζων εις ἐπαρχίαν τῆς γενετείρας του, ἐπληροφόρηθη τὴν παραίτησιν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Ἰερεμίου Δ' [1783-1809 ὑπῆρξε Μητροπολίτης Μυτιλήνης. Ἀπὸ τοῦ 1809 Δεκ. 12 ἕως 3 Μαρτίου 1813 Οἰκου-

μενικὸς Πατριάρχης. Κατήγετο ἐκ Κρήτης]. Κατάπληκτος μαθάνει ὅτι ἐξελέγη ὁ ἴδιος Πατριάρχης, εις ἀντικατάστασιν τοῦ παραιτηθέντος, τὴν 4ην Μαρτίου 1813. Ταπεινὸς και ὡς γνήσιος τοῦ Χριστοῦ μαθητής, ἀρνεῖται νά δεχθῆ τὸ μέγα και ὑψηλὸν ἀξίωμα, ἀλλὰ και τόσο ἐπικίνδυνον, μεστὸν μεγάλων εὐθυνῶν, θλίψεων και ἀπογοητεύσεων, λόγω τῶν ἀπὸ τῆς Πύλης και τῶν Τούρκων κακοβούλων διαθέσεων κατὰ τοῦ Πατριαρχείου! Ἄλλ' ὡς λέγει ὁ ἱστορικὸς Κ. Κούμας, ἐν τῷ ἔργῳ του, Ἱστορία ἀνθρωπίνων Πράξεων ἐκ 12 τόμων (τ. 12, 512/13) (Πρβλ. ἄρθρον Τ. Θρ. Γριτσοπούλου, ἐν Ὑθησ. και Ἡθικ. Ἐγκυκλ. τ. 7, 1200-1202) «κατόπιν συχνῶν και ἐπανειλημμένων παμψηφει προσκλήσεων» ἐξελέγη ἐπισήμως κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1813 διὰ κανονικῶν ψήφων, ἵνα δυνηθῆ (τὴν ὀλκάδα δεινῶς χειμαζομένην και συχνοῖς ὅσοις κατακλυζομένην τοῖς κύμασι διασῶσαι). Ἡ πρώτη δὲ πρᾶξις αὐτοῦ ὡς Πατριάρχου ἦτο νά με-

Οἱ Σεβ. Μητροπολίται (ἐξ ἀριστερῶν) Ἀλεξανδρουπόλεως κ. Ἀνθιμοσ, Μαρωνείας κ. Δαμασκηνὸς και Διδυμοτείχου κ. Ἀγαθαγγελοσ, ἡγοῦνται τῆς πομπῆς ἐπισήμων και λαοῦ.

ταθέση τὸν ἀπὸ Φιλαδελφείας ἄριστον Σχολάρχην τῆς Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς Δωρόθεον τὸν Πρώϊον, τὸν ἐκ Χίου καταγόμενον, πολυμαθέστατον ἄνδρα, εἰς τὴν Μητρόπολιν τῆς φιλότατης του πατρίδος. Ὡς Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης ὁ Κύριλλος ἐπέδειξε μέγαν ζῆλον, καθὸ φιλόμουσος καὶ τῶν γραμμάτων ἄριστος προστάτης καὶ κηδεμών. Ἐμερίμνησε διὰ τὴν μόρφωσιν καὶ διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν πλείστων νέων· ἐκπαίδευσιν τόσον ἀναγκαίαν διὰ τε τὴν Ἐκκλησίαν καὶ διὰ τὸ Ἔθνος. Ἐνίσχυσε καὶ ἐπλούτισε τὴν μεγάλην τοῦ Γένους Σχολήν. Τὸ 1815 ἱδρυσεν ἐν Κ/πόλει Μουσικὴν Σχολήν τῆς νέας βυζαντινῆς τεχντροπίας καὶ μουσικῆς μεθόδου. Ἐνίσχυσεν ἐπίσης καὶ τὴν Σχολήν τῆς Τραπεζοῦντος καὶ γενικῶς μέγιστον ἐνδιαφέρον ἐπέδειξε, βοηθῶν καὶ ἐνισχύων παντοιοτρόπως τὰς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις Σχολὰς ἐκπαίδευσεως τῶν ἑλληνοπαίδων, ἵνα διασφαλισθῇ ἡ ἐθνικὴ των συνείδησις καὶ ἐνστερνισθοῦν οἱ νέοι τὸ μορφωτικὸν ἰδεῶδες τῶν σοφῶν προγόνων των καὶ οὕτως αἰσθάνωνται τὴν καύχησιν τῆς ἐνδόξου Ἱστορίας τοῦ Γένους των! Ἄλλ' ἡ μέριμνα τοῦ δραστηρίου Πατριάρχου, πέραν τοῦ ἐνδιαφέροντός του ὑπὲρ τῆς Παιδείας καὶ τῶν Σχολείων, ἐστράφη καὶ εἰς ἄλλα ἐπίκαιρα καὶ λίαν ζωτικὰ διὰ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸ Ὁρθόδοξον Πλήρωμα ἔργα. Οὕτω μετὰ ζήλου καλλιεργεῖ τὸ ὑπὲρ τῶν Μοναστηρίων ἐνδιαφέρον τοῦ Ὁρθοδόξου ποιμνίου του. Πλείστας δὲ Μονὰς κατονομάζει Σταυροπηγιακάς, διὰ νὰ προσδώσῃ εἰς αὐτάς μεγαλύτερον κύρος, διότι ἐγνώριζεν ὄχι μόνον τὴν ἐκκλησιαστικὴν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐθνικὴν σπουδαιότητα ποὺ εἶχον τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τὰ Μοναστήρια καὶ τὸν ἐθνικο-θρησκευτικὸν ρόλον, τὸν ὁποῖον εἶχον ὡς ἀπώτερον, ἀλλὰ καὶ κύριον σκοπὸν νὰ ἐπιδιώξουν.

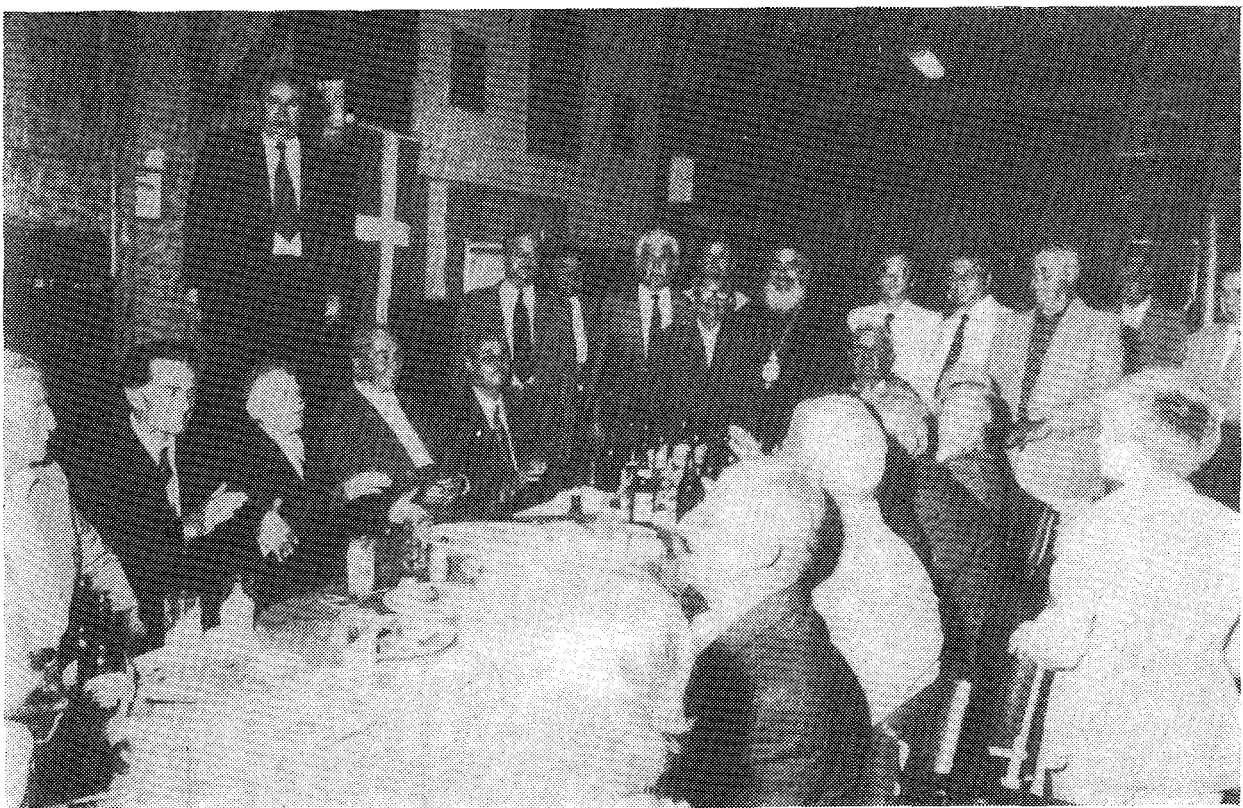
6. Εἶναι οὐχὶ τοῦ παρόντος νὰ ἀπαριθμήσωμεν τὰ ὅσα καλὰ καὶ εὐεργετικά διὰ τὸ Γένος ἐπετέλεσεν ὁ ἐνδοξος Πατριάρχης Κύριλλος ὁ ΣΤ' κατὰ τὸ σύντομον χρονικὸν διάστημα τῆς Πατριαρχείας του. Διότι ἡ Πατριαρχεῖα αὐτοῦ ὑπῆρξε πράγματι σύντομος. Μετὰ ὑπερπενταετῆ Πατριαρχεῖαν ὁ ρέκτης καὶ δραστηριώτατος ἐν παντὶ ἀγαθῶ

ἔργῳ Πατριάρχης, παρητήθη τοῦ Θρόνου «ὡς ἀπηυδηκῶς καὶ νοσηρῶς πως διατεθειμένος ἐκ τε τῶν πολλῶν μόχθων καὶ ἄλλων δυσχερειῶν», ὡς ὁ ἴδιος ἀναφέρει εἰς τὴν ἀπὸ 13 Δ/βρίου 1818 ὑποβληθεῖσαν παραίτησιν αὐτοῦ. Ἐν βαθεῖα ταπεινώσει καὶ πρὸς παραδειγματισμὸν τῶν διαδόχων του, ἀναγκάζεται εἰς τὴν παραίτησίν του νὰ ἀναφέρῃ τὰ ὅσα ἔπραξεν ἐν πάσῃ κεφαλαιώδει σημασίᾳ, καὶ εἰς τὴν Μητρόπολιν Ἰκονίου καὶ εἰς τὴν Μητρόπολιν τῆς γενετείρας του, τὴν Ἀδριανούπολιν, ἀλλὰ κυρίως καὶ εἰς τὸν Οἰκουμενικὸν Θρόνον τῆς Κ/πόλεως. Ἡ παραίτησις ὅμως τοῦ γενναίου κατὰ τὰ ἄλλα ἀνδρός, καὶ ἡ πτώσις αὐτοῦ, δὲν ἦτο ἀποτέλεσμα τῶν δυσχερειῶν, ὡς ἀφίνεται νὰ νοηθῇ εἰς τὸ ἐγγράφον τῆς παραίτησέως του, ἀλλ' ἐπίσημου ἐγγράφου τῆς Πύλης, κελεύοντος τὴν ἀπομάκρυνσίν του! Συγκατάβασις τοῦ κατακτητοῦ ἦτο ἡ δοθεῖσα εἰς τὸν Πατριάρχην ἄδεια νὰ παραμείνῃ ὡς ἐξόριστος ἐν τῇ φιλότατῃ του ἰδιαιτέρᾳ πατρίδι, τῇ Ἀδριανουπόλει!

7. Δὲν εἶναι τοῦ παρόντος νὰ ἀναπτύξωμεν, ἐκβαίνοντες τοῦ κυρίου μας θέματος, τὰ τῆς ἐνδόξου, ὅσον καὶ αἱματοβρέκτου πόλεως τῆς Ἀδριανουπόλεως. Τοῦτο μόνον σημειώνομεν. Αὕτη ἦτο τότε ἡ μετὰ τὴν Κ/πολιν, δευτέρα εἰς ἀξίαν καὶ σπουδαιότητα πόλις διὰ τὴν Ὁθωμανικὴν αὐτοκρατορίαν, ὡς καὶ προηγουμένως εἶπομεν. Διὰ τοῦτο, μετὰ τὴν ἐκρηξίν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐθνεγερσίας, ἡ πρώτη μετὰ τὴν πρωτεύουσαν ὑποστάσα τοὺς ἐξανδραποδισμούς, τὰς θηριωδίας καὶ τὰ μαρτύρια ἀπὸ μέρους τῶν ἐξαγριωθέντων Τούρκων κατακτητῶν, ἦτο ἡ Ἀδριανούπολις καὶ πρῶτοι ἐξ ὅλων οἱ τὰ πρῶτα φέροντες ἐκκλησιαστικοὶ καὶ πολιτικοὶ προύχοντες Ἕλληνες. Τὰς σφαγὰς τῆς Κ/πόλεως, τοὺς ἀπαγχονισμοὺς τῶν συνοδικῶν Ἀρχιερέων, τοὺς βασανισμοὺς σχεδὸν ὁλοκλήρου τοῦ Κλήρου τῆς πρωτεύουσας καὶ ἐν ταῖς Μοναῖς μοναχῶν, ἠκολούθησαν αἱ συλλήψεις, αἱ σφαγαὶ καὶ τὰ μαρτύρια τῶν κληρικῶν καὶ τῶν προυχόντων τῆς Ἀδριανουπόλεως! Μετὰ τὸν ἀπαγχονισμὸν τοῦ μεγαλομάρτυρος Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε', τοῦ ὁποῖου τὴν ἱεράν

Μνήμην ἐπεζήτησαν νὰ σπιλώσουν ἀσεβεῖς τινες τυμβωρύχοι τῆς Ἑλληνικῆς Ἱστορίας τῆς Ἐθνεγερσίας, κνώδαλα ἱστορικῆς ἀνιχνεύσεως καὶ ἱστορικοί, διαφθορεῖς τῆς ἱστορίας, παρὰ ἀνιχνευταὶ τῆς Ἀληθείας, νεώτερα κακόζηλα τοῦ νεωτερισμοῦ καὶ τῆς καινοφανείας καὶ κενοδοξίας ἐπιστημονικοφανῆ ἀνδράρια, ἐπεξετάθησαν τὰ τρομακτικὰ ταῦτα ἐγκλήματα τοῦ κατακτητοῦ καὶ εἰς Ἀδριανούπολιν. Ὁ σατράπης τῆς Ἀδριανουπόλεως τὴν 17ην Ἀπριλίου 1821, ἀφοῦ ἐθανάτωσε 23 προύχοντας Ἕλληνας, τὴν ἐπομένην 18ην Ἀπριλίου 1821 διέταξε τὴν σύλληψιν καὶ τὴν μεταφορὰν τοῦ πρῶην Πατριάρχου Κ/πόλεως Κυρίλλου τοῦ ΣΤ' κατὰ τρόπον ἐπιδεικτικῶς καὶ ὑποκριτικῶς μεγαλοπρεπῆ, ἔφιππον μετὰ τιμητικῆς συνοδείας εἰς τὸ σατραπικόν του μέγαρον. Μετὰ ταῦτα, ὁ ἴδιος χρυσοστόλιστος ἵππος μετέφερε τὸν Πατριάρχην μέχρι τῆς τουρκικῆς ἀγορᾶς, ὅπου ὁμως ὁ πολυάθλος Πατριάρχης, γέρων καὶ ἀσθενικός, ἐλιποψύχησεν, κατα-

πεσὼν καὶ ἐκ τοῦ ἵππου ποὺ τὸν μετέφερον. Οἱ ὑπηρεταὶ ἔσπευσαν καὶ τὸν μετέφεραν εἰς κάποιον πλησίον κατάστημα τουρκικόν. Ἀφοῦ συνῆλθε κάπως, μετεφέρθη εἰς τὴν θύραν τῆς Μητροπόλεως, ὅπου ἐκρέμετο ἕτοιμος ἐκ τῶν προτέρων ὁ βρόγχος! Ὁ Ἐθνομάρτυς ἅγιος, ὁ τόσον ὑπὲρ τοῦ Γένους μοχθήσας, ἔκυψε τὴν κεφαλὴν, ἀφοῦ προσηυχῆθη καὶ ἐδέχθη παρὰ τοῦ δημίου τὸν βρόγχον τοῦ ἀπαγχανισμοῦ του! Εἶναι ἀξιοθαύμαστον, ὅτι ὁ βρόγχος ὑπὸ τὸ βάρος τοῦ σώματος ἔσπασε δύο φορές, κατ' ἄλλους καὶ τρίτην φορὰν, ὅποτε τὸ ταλαιπωρημένον σῶμα τοῦ μεγαλομάρτυρος Πατριάρχου κατέπεσεν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους! Ἀφοῦ δὲ τὸ σῶμά του παρέμεινεν ἐπὶ τριήμερον — εἰς ἐμπαιγμὸν τῆς τριημέρου ταφῆς τοῦ Κυρίου(!) — μετέωρον, ἐρρίφθη εἰς τὸν Ἐβρον ποταμὸν καὶ τὸ ρεῦμα παρέσυρεν αὐτὸ μέχρι τοῦ Πυθίου, πλησίον τοῦ Διδυμοτείχου. Κάποιος χριστιανὸς ἀνεγνώρισε τὸ σῶμα τοῦ πολυάθλου Πατριάρχου, μετέφερε τοῦτο μυστικῶς καὶ τὸ ἔθαψεν εἰς

Στιγμιότυπον ἀπὸ τὸ ἐπίσημον γεῦμα εἰς τὸ ὁποῖον παρεκάθησαν καὶ διασωθέντες παλαιοὶ Ἀδριανουπολίται.

τὴν αὐτὴν τῆς οἰκίας του. Ἀργότερα ἔγινε μετακομιδὴ τοῦ ἱεροῦ λειψάνου εἰς τὸν νάρθηκα τῆς Μητροπόλεως Διδυμοτείχου (κατ' ἄλλους τῆς Θεσ/κης ἢ Ἀδριανουπόλεως, ἀκόμη καὶ τῆς Κων/πόλεως, ὡς αἱ φῆμαι μέχρι σήμερον ἀναφέρουσιν). Μάλιστα εἰς Κων/πολιν, ὅπου ἦτο ἐναποτεθειμένον καὶ τὸ σῶμα τοῦ παλαιοῦ του συμμαθητοῦ καὶ συμμάρτυρος, πολλὰ καὶ τούτου ὑποστάντος καὶ βασανισθέντος ὑπὸ τῶν Τούρκων, Πατριάρχου Ἀγαθαγγέλου! Εἰς τὸ Μαρτυρολόγιον τοῦ Ἐθνομάρτυρος Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Κυρίλλου ΣΤ' ἄς γραφῆ καὶ τοῦτο. Ὁ Σατράπης τῆς Ἀδριανουπόλεως διεδήλωνε προηγουμένως ὅτι ἔτρεφε φιλικὰ πρὸς τὸν Πατριάρχην αἰσθήματα, διὰ τὰ ἀποδειχθῆ ἐκ τῶν ὑστέρων ἢ ἀπανθρωπία καὶ θηριωδία τοῦ ἀνδρός. Ἀνθρωπος γάρ, μὲ ὑποκριτικὰ αἰσθήματα φιλίας, πράγματι ὅμως ἄφιλος! Ἔστω καὶ τὸ σατραπικὸν τοῦτο παράδειγμα ἐνδεικτικὸν καὶ παραδειγματικὸν δι' ἡμᾶς σήμερον!

*

7. Τί πρῶτον καὶ τί δεύτερον νὰ ἐξάρωμεν ἐκ τοῦ πλήθους τῶν ἀρετῶν τοῦ μεγάλου τούτου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου καὶ Ἐθνομάρτυρος Κυρίλλου τοῦ ΣΤ'; Τὸ ἄκακον καὶ τὸ ταπεινὸν φρόνημα, τὴν σύνεσιν, τὴν πραότητα καὶ τὸ ἀόργητον ἢ τὴν πολυμάθειαν καὶ τὴν τοῦ λόγου δεινότητα; Ἅγιος ἐν ζωῇ, μέγας ἅγιος μετὰ θάνατον! Μάρτυς καὶ ἀξιοσυμπάθητος ἐν ζωῇ, λόγῳ πτωχείας, στερήσεων καὶ πολλαπλῶν θλίψεων! Ἀξιοθαύμαστος Ἠγέτης καὶ Οἰκονομικός ὑποδειγματικὸς τοῦ πηδαλίου τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας! Εὐφύεστατος, ἀλλὰ καὶ τῆς γραφίδος ἰκανώτατος χειριστής! Ὁ γνωστὸς συγγραφεὺς καὶ ποιητὴς Τανταλίδης ἀναβιβάζει τὰ κατάλοιπά του εἰς 158 ἔργα, συμπεριλαμβανομένων τῶν λόγων του. Ὁ Τανταλίδης λέγει: «Ἡ λαλιά του, ὁ νοῦς του καὶ ἡ σειρά τῶν λόγων του εὐφρανον τὸν ἀκούοντα». Ὁ Κύριλλος ἐξέδωκε τὸ 1802 ἐν Κων/πόλει ἱερογραφικὴν ἀρμονίαν ἐκ διαφόρων ἐμμέτρων τοῦ Θεόδωρου τοῦ Προδρόμου, Γεωργίου τοῦ Πισίδου καὶ Νικηφόρου-Καλλιόστου Ἐανθοπούλου. Τὸ 1812 ἐξέ-

δωκεν ἐν Βιέννῃ χωρογραφικὸν Πίνακα τῆς ἀρχισατραπίας τοῦ Ἰκονίου μὲ ἱστορικὴν περιγραφὴν ἐξ 73 σελίδων. Ἐν τέλει δὲ τοῦ ἔργου παρέθεσε περιγραφὴν τῆς Ἀδριανουπόλεως καὶ τῶν πέριξ τῆς πόλεως μερῶν. Διὰ τοῦ «Λογίου Ἐρμού», τοῦ γνωστοῦ ἐν Βιέννῃ ἐκδιδόμενου τότε Περιοδικοῦ συγγραμματος, ἐξέδωκεν ἐπίσης ἀξιολόγους Ἐπιγραφάς. Τὰ Ἐγκύκλια γράμματα αὐτοῦ ὡς Μητροπολίτου Ἰκονίου καὶ Ἀδριανουπόλεως, αἱ Κανονικαὶ Διατάξεις καὶ τὰ ὑπὲρ τῶν Μονῶν Πατριαρχικά του ἔγγραφα, ὡς καὶ τὰ ὑπὲρ τῶν Σχολῶν καὶ τῶν εὐαγῶν ἰδρυμάτων γραπτῶς τε καὶ δι' ἔργων ἐπιτελεσθέντα ὑπὸ τοῦ μεγάλου καὶ ἐνδόξου ἀνδρός, καθιστοῦν τὴν μνήμην αὐτοῦ περισσότερον σεβαστὴν καὶ ἀξιολάτρευτον. Τὸ δὲ Μαρτύριόν Του κατατάσσει τὸν ἐν κυριολεξίᾳ κεκοσμημένον διὰ ποικίλων ἀρετῶν ἄνδρα ἐν μέσῳ τοῦ Πανθέου τῶν μεγάλων Μορφῶν τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ τῶν ὑπὲρ Πατρίδος θυσιασθέντων!

*

8. Προσῆλθομεν καὶ ἡμεῖς σήμερον διὰ τὰ Ἀποκαλυπτήρια τοῦ Ἀνδριάντος, τὸν ὁποῖον ἐφιλοτέχνησεν ἡ ἀγάπη τῶν συμπατριωτῶν σου Θρακῶν, πρωτοστατοῦντος τοῦ Δήμου Ὀρεστιάδος καὶ τοῦ νῦν Σεβασμιωτάτου καὶ ρέκτου Μητροπολίτου Διδυμοτείχου κ. Ἀγαθαγγέλου! Προσῆλθομεν εὐλαβεῖς προσκυνηταὶ τῆς Μορφῆς Σου καὶ λάτρες τῆς Ἐθνικο-ἐκκλησιαστικῆς Σου προσφορᾶς καὶ θυσίας, Πανσεβάσμιε Γέροντα Πατριάρχα! Καλεῖται τὸ Πανελλήνιον καὶ πᾶσα Ἑλληνικὴ ψυχὴ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος καὶ ἀνά τὴν Οἰκουμένην, ὅπως διδαχθῆ ἐκ τοῦ παραδείγματός Σου καὶ ὅπως ὀρκισθῆ μυστικῶς, ὅτι εἶναι ἐτοιμὴ ἡ ψυχὴ πάντων τῶν Ἑλλήνων νὰ Σὲ μιμηθῆ, ἂν ἡ ἀνάγκη τὸ καλέσῃ καὶ ὁ Θεὸς τὸ ἐπιτρέψῃ. Ἄλλ' ὑπὲρ πάντας καλοῦνται σήμερον οἱ τῆς γενετείας Σου συμπατριῶται καὶ ὁμογενεῖς νὰ ἀποτίσουν τὸν ὀφειλόμενον φόρον τιμῆς εἰς τὴν ἱεράν Σου Μνήμην! Ἐν ὑπερηφανίᾳ στρέφει τὰ βλέμματα ἡ πατρίς Σου, ἐνδοξε Πατριάρχα, πρὸς Σέ, καίτοι ἐκ τῆς ἀντιθέτου ὄχθης τοῦ ποταμοῦ, πρὸς τὴν ἀποκαλυπτομένην ἐν τιμῇ καὶ δόξῃ ἀγίαν Σου Μορφὴν, διὰ τοῦ ἀνδριάντος Σου, χαίρουσα καὶ εὐφραينو-

μένη διὰ τὸ τέκνον τῆς! Ἐν ὑπερηφανίᾳ καὶ καυχῆσει στρέφει τὰ βλέμματα καὶ ἡ δεχθεῖσα τὸ ἱερόν σου Σκῆνωμα Μητρόπολις τοῦ Διδυμοτείχου πρὸς τὴν ἀπεικονίζουσαν τὸ πρόσωπόν σου λιθίνην Στήλην, τὸ ἄγαλμά σου! Πρὸς σέ κατ' ἐξοχὴν καὶ ἡ βορειοτάτη πρωτεύουσα, ἡ ἀκριτικὴ καὶ ἔνδοξος πόλις τῆς Ὁρεστιάδος ἀγαλλομένη προσέρχεται ἰδρυτῆς καὶ προσκυνητῆς τῆς τετιμημένης διὰ τοῦ Μαρτυρίου ἀγίας σου προσωπικότητος. Σύμπαντες ἡμεῖς προσκυνούμεν Σε, Παναγιώτατε Δέσποτα, καὶ διακηρύττομεν τοῖς μακρὰν καὶ τοῖς ἐγγύς, ὅτι ἡ θυσία σου θὰ παραμείνῃ ἕσσει ἐγκεχαραγμένη εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν, μέγιστον δίδαγμα εὐσεβείας καὶ φιλοπατρίας. Ἄπαντες κλίνομεν εὐλαβῶς τὴν κεφαλὴν πρὸ τῆς ὡραίας μορφῆς σου, τῆς ἀποτυπουμένης διὰ τοῦ Ἀνδριάντος σου! Ὅσοι συναποτελοῦμεν τὴν Ἀγίαν μας Ἑλληνικὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν, τὴν πάντοτε συμπορευομένην μετὰ τοῦ Ἔθνους καὶ ὅσοι ὑπερηφανευόμεθα ὅτι εἴμεθα Ἕλληνες, ἀπόγονοι ἐνδόξων καὶ σοφῶν ἀνδρῶν, τῶν τῆς Ἑλληνικῆς Ἀρχαιότητος διαλαμφάντων μεγάλων τοῦ πνεύματος σκαπανέων καὶ τῶν ἐκ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ περιβάλλοντος ἀκμασάντων μεγάλων Πατέρων καὶ ἁγίων Οἰκουμενικῶν Διδασκάλων ἀπόγονοι. Ὁμολογοῦμεν καὶ διακηρύττομεν ὅτι καὶ σύ, εὐσεβέστατε καὶ φιλόπατρι Πατριάρχα, τὸ τῆς Ἑλληνικῆς Δυτικῆς Θράκης τέκνον, ἀνεδείχθης ἰσάξιος τῶν μεγάλων μορφῶν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Ἔθνους καὶ διὰ τοῦ μαρτυρίου σου ἐτίμησας τὴν Ἑλληνικὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν καὶ τὸ Ἑλληνικὸν Ὄνομα!

★

9. Ἀλλὰ πρὶν ἢ κατακλείσω τὸν διὰ τὰ Ἀποκαλυπτήρια τοῦ Ἀνδριάντος ἐπιμνημόσυνον, ἅμα καὶ πανηγυρικὸν λόγον μου εἰς τὸν Ἐθνομάρτυρα Πατριάρχην μας, ἐπιτραπέιτω εἰς ἐμὲ νὰ εὐχαριστήσω ἐντελῶς ἰδιαιτέρως τὸν σεβαστὸν καὶ πολὺ ἀγαπητὸν μου, ρέκτην δὲ καὶ δραστηριώτατον Μητροπολίτην Διδυμοτείχου, Ὁρεστιάδος καὶ Σουφλίου Κύριον Ἀγαθὰγγελον, τὸν ἄλλοτε ποτε καὶ φοιτητὴν μου, τὸν ἐξαιρέτου δράσεως καὶ ἐπιδόσεως εἰς πλεῖστα ἔργα κοινῆς ὠφελείας καὶ εὐρυτέρας μορφώσεως

Ὁ Δήμαρχος Ὁρεστιάδος, τὸ Δημοτικὸν Συμβούλιον καὶ συμπολίται των εἰς ἀναμνηστικὴν φωτογραφίαν πρὸ τοῦ ἀποκαλυφθέντος ἀνδριάντος.

ἄνδρα. Εὐχαριστῶ λοιπὸν τὸν Σεβασμιώτατον Ἱεράρχην Ἀγαθὰγγελον, διότι μοι ἔδωκε τὴν εὐκαιρίαν νὰ αἰσθανθῶ μαζί σας, φιλοπάτριδες καὶ εὐγενεῖς συνεορτάσται· νὰ αἰσθανθῶ λέγω μαζί σας τὰ ρίγη τῆς ἱερᾶς ἐκείνης συγκινήσεως, τὰ ὁποῖα προκαλοῦνται εἰς τοιαύτας ἱερὰς στιγμὰς, ὁποῖα καὶ ἡ σήμερον ἐπιτελεσθεῖσα Τελετὴ τῶν Ἀποκαλυπτηρίων πρὸς τιμὴν καὶ δόξαν τοῦ ἀξίου ἀληθινῆς τιμῆς καὶ λατρείας μεγάλου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Κυρίλλου τοῦ ΣΤ', τοῦ ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως, Θρακῆς καὶ γνησίου Ἑλληνας!

10. Ἀλλ' ὀφείλω ἐξ ἴσου χάριτας καὶ εἰς τὸν Κύριον Δήμαρχον Νικόλαον Εὐαγγέλου καὶ τὸ Δημοτικὸν Συμβούλιον διὰ τὴν εὐγενῆ των πρόσκλησιν, ὅπως συνεορτάσω μαζί των τὴν ἔνδοξον ἐπέτειον τῆς ἰδρύσεως τῆς ὡραιότητας ἀκριτικῆς Πόλεως τῆς Ὁρεστιάδος πρὸ 58 ἐτῶν, ἥτοι τὴν 4ην

ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΙΣ ΜΑΚ. ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

Κ. ΣΕΡΑΦΕΙΜ

Κατὰ τὴν ἐπίσημον ἑναρξιν τῶν ἐργασιῶν τῆς Συνδιασκέψεως τοῦ Προεδρείου καὶ τῆς Συμβουλευτικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Συνελεύσεως Εὐρωπαϊκῶν Ἐκκλησιῶν ἐν Ἀθήναις (29 Ἀπριλίου — 2 Μαΐου 1982)

Ἀγαπητοὶ ἐν Χριστῷ ἀδελφοί,

Χαιρετίζω τὴν παροῦσαν Συνδιάσκεψίν σας ἐνταῦθα μὲ τὸν χαριόσυνον ἀναστάσιμον χαιρετισμὸν «Χριστὸς Ἀνάστη».

Ἡ Ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ ἀποτελεῖ τὴν νίκην τῆς ζωῆς ἐπὶ τοῦ θανάτου καὶ τὴν ἀφετηρίαν τῆς ἀνεσπέρου ἡμέρας τῆς χαρᾶς καὶ τῆς αἰωνιότητος ἐντὸς τοῦ κόσμου καὶ τοῦ χρόνου. Οἱ ἐν χάριτι καὶ σκιᾷ θανάτου καθήμενοι εἶδον φῶς μέγα, προσελθὸν ἐκ τοῦ ζωοδόχου τάφου τοῦ

Χριστοῦ, τὸ ὁποῖον κατηύγασε τὰ πρόσωπα, ἐθέρμανε τὰς καρδίαις, ἀνεπτέρωσε τὰς ἐλπίδας, ἐστήριξε τὰ γόνατα τὰ παραλελυμένα, ἐσκόπισε τὴν λύπην καὶ τὸ ψεῦδος, ἐχάρισε τὴν εἰρήνην, ἐνίκησε τὴν ὀμὴν βίαν καὶ διήνοιξε τὰς πύλας τοῦ Παραδείσου. Αὐτὸ τὸ μήνυμα τῆς Ἀναστάσεως καλεῖται ἡ σύμπασα Ἐκκλησία, κλυόμεθα ὅλοι νὰ προσφέρωμεν εἰς τὸν σύγχρονον κόσμον. Νὰ ἀντιτάξωμεν τὴν πίστιν εἰς τὴν ἀπιστίαν, τὴν ἐλπίδα εἰς τὴν ἀπόγνωσιν, τὴν αἰσιοδοξίαν εἰς τὸν φόβον, τὴν χαρὰν εἰς τὴν λύπην, τὴν ἀλήθειαν εἰς τὸ ψεῦδος, τὴν καλωσύνην εἰς τὴν κακίαν, τὴν εἰρήνην εἰς τὴν βίαν, τὴν ἀγάπην εἰς τὸ μῖσος. Ἀτυχῶς, ἡ τραγικὴ διαπίστω-

Ἰουνίου 1923, εὐχόμενος ὅπως τὸ μεγαλεῖον τῆς ὠραίας Πόλεως ἀυξάνει ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος καὶ ἐπὶ χιλιάδας ἐτῶν εἰς δόξαν ἰδίαν καὶ τῶν γενναίων κατοίκων τῆς, ἀλλὰ καὶ πρὸς τιμὴν τῆς Ἑλληνικῆς Πατρίδος! Συγχαρητήρια πρέπει νὰ δοθοῦν καὶ εἰς τὸν ἄριστον καλλιτέχνην καὶ γλύπτην κ. Νικόλα, τὸν ἄριστον χειριστὴν τῆς σμίλης ποῦ ἐφιλοτέχνησε τὸν θαυμάσιον ἀνδριάντα, ὅστις θὰ ἀποτελῇ τὸ ἐπιβλητικὸν στόλισμα τῆς Ὁρεστιάδος.

★

11. Καὶ τώρα, εὐγενεῖς ἀκροαταὶ καὶ συνεορτασταὶ, κλίνωμεν εὐλαβῶς τὸν αὐχένα ἐνώπιον τοῦ προτυποῦντος τὴν ὠραίαν τοῦ Ἐθνομάρτυρος Κυρίλλου τοῦ ΣΤ' Μορφῆν τοῦ Ἀνδριάντος Του, ποῦ ὅπως ὠραιότατα ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ στιχουργοῦ Νίκου Πατερᾶκη:

«Σὰν ἄστρο λαμπρὸ θὰ φωτίζει,
τίς ψυχές μας τὸ ἀγαλμά σου,
τὸ χέρι ψηλὰ νὰ θυμίζει,
τὴν πόλιν μας ποῦ ἦταν δικιά Σου»!

Ναί! Πολυσέβαστε καὶ ἄγιε Ἐθνομάρτυρι! Ἡμεῖς καὶ οἱ μεθ' ἡμᾶς, ὑποσχόμεθα ὅτι τὸ ἐθνικο-ἐκκλησιαστικὸν Σου παράδειγμα τῆς Θουσίας, θὰ μᾶς ἐμπνέη καὶ θὰ μᾶς ποδηγετῇ πάντοτε, ὥστε νὰ εἴμεθα ἀνα πάσαν στιγμὴν ἔτοιμοι νὰ θυσιασθῶμεν εἰς τὸν ἱερὸν Βωμὸν τῆς Ἑλληνικῆς Πατρίδος, ἐὰν ἡ ἀνάγκη μᾶς τὸ ἐπιβάλη! Πανένδοξε Οἰκουμενικὲ Πατριάρχα, ἀπὸ τοῦ κόσμου τοῦ Ὑπερπεραν, ὅπου ἡ Ἁγία Σου ψυχὴ συναγάλλεται μετὰ τῶν λοιπῶν Ἀγίων καὶ Μαρτύρων, εὐχου ὑπὲρ τῆς Πατρίδος Σου καὶ ἡμῶν, ἵνα ὁ τὴν φωνὴν σου εἰσακούων Κύριος, διαφυλάττῃ καὶ τὴν ἰδιαιτέραν Σου Πατρίδα, τὴν Θράκην γενικώτερον καὶ τὴν Ὁρεστιάδα εἰδικώτερον, ὅπως καὶ ὅλον τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος, κατὰ πάσης ἐξωθεν ἐχθρικῆς ἐπιβουλῆς! Καὶ ἔτσι θὰ δυνάμεθα νὰ συνερχώμεθα κατ' ἔτος ὡς πάνδημοι Πανηγυρισταί, τιμῶντες τὴν ἀξίαν πάσης τιμῆς, λατρείας καὶ δόξης Ἁγίαν Ἀνάμνησιν τοῦ Ὀνόματός Σου, Παναγιώτατε Πατριάρχα!

ΚΩΝ. Γ'. ΜΠΙΟΝΗΣ

Ἀκαδημαϊκός

Ὁμότιμος Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

σις τῆς συγχρόνου παγκοσμίου καταστάσεως, δύο χιλιοτηρίδας μετὰ τὸ γεγονός τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ, εἶναι ὄχι μόνον ὅτι ἓνα μεγάλο τμήμα τῆς ἀνθρωπότητος παραμένει ἀκόμη εἰς τὸ σκότος τοῦ τάφου, μακρὰν τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας Του, ἀλλ' ὅτι καὶ πολλοὶ ἐπίσης ἐκ τῶν χριστιανῶν δὲν διοῦν εἰς τὰς πραγματικὰς διαστάσεις τῆν Ἀνάστασιν καὶ τὰς ἐξ αὐτῆς ὑπαγορευομένας ὑποχρεώσεις των. Ἡ ζωὴ τῶν χριστιανῶν εἰς οὐδὲν πολλάκις διαφέρει τῆς ζωῆς καὶ τῆς συμπεριφορᾶς τῶν μακρὰν τοῦ Χριστοῦ. Οἱ πλείστοι ἐξ ἡμῶν εἴμεθα χριστιανοὶ μόνον κατ' ὄνομα, οὐχὶ δὲ καὶ κατὰ βίωμα. Δὲν κηρύσσομεν ἐμπράκτως Χριστὸν ἀναστάντα. Συμβιβάζομεθα πρὸς τὰς ἐπιταγὰς τῶν δυνάμεων τοῦ σκότους καὶ τῆς βίας, τῆς ἀνελευθερίας καὶ τῆς καταπατήσεως τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων. Δὲν διαμαρτυροῦμεθα, ὅσον πρέπει, διὰ τὸν ἀπειλούμενον ἀπὸ τῆν κλιμάκωσιν τῶν πυρηνικῶν ἐξοπλισμῶν ἀφανισμόν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ὑπὲρ οὗ ὁ Χριστὸς ἐσαρκώθη, ἔπαθε καὶ ἀνέστη. Οἱ πόλεμοι, ἡ ὀμὴ βία, τὸ αἷμα, ἡ δουλεία, ἡ καταπίεσις, ἡ ἀναρχία, ἡ ἀνηθικότης, ἡ ἐξαθλίωσις, ἡ πτώσις τῆς ποιότητος τῆς ζωῆς, ἡ στέρησις τοῦ φυσικοῦ δικαιώματος τῆς λατρείας καὶ τῆς παιδείας, ἀποτελοῦν καθημερινὰς καταστάσεις, καὶ ἡμεῖς δὲν ἀγανακτῶμεν, δὲν ἀντιδρῶμεν, δὲν ὑψώνομεν τὴν φωνήν μας, δὲν διακηρύσσομεν τὰς ἀρχὰς τῆς πίστεώς μας, δὲν προσφέρομεν ἐλπίδα, δὲν ἐμφυχώνομεν τοὺς κλιπτομένους. Δὲν συγκινούμεθα ἀπὸ τῆν ἡμιρραϊαν, τὸν ξεριζωμὸν ἀπὸ τὰς πατρογονικὰς ἐστίας καὶ τῆν προσφυγοποίησην. Τοιοῦτοτρόπως, τὸ πεδίο ἀφήνεται ἐλεύθερον εἰς τοὺς ἐμπόρους τῶν λαῶν, χάριν πολιτικῶν, οἰκονομικῶν καὶ στρατηγικῶν σκοπιμοτήτων.

Μέσα εἰς τὸ πλέγμα τῆς παρούσης διεθνούς καταστάσεως, ἀγαπητοὶ ἐν Χριστῷ ἀδελφοί, καὶ τὸ Ἔθνος ἡμῶν, ἡ ἰστορία τοῦ ὁποίου συνυφάνθη μὲ τὴν ἐπέκτασιν τοῦ Χριστιανισμοῦ, δοκιμάζεται σήμερον κατὰ πρωτοφανῆ τρόπον. Οἱ ἀδελφοὶ μας τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Ἀποστόλου Βαρνάβα ἐν Κύπρῳ τελοῦν ὑπὸ τῆν στυγνὴν κατοχὴν τῆς γείτονος Τουρκίας ἐπὶ ὀλόκληρον ἤδη δετίαν, ἡ ὁποία διὰ τῆς δυνάμεως τῶν ὄπλων ἐσκόρπισε τὸν θάνατον καὶ τὴν καταστροφήν, ἐξερρίξωσε 200.000 ἀνθρώπων ἀπὸ τὰς πατρογονικὰς των ἐστίας, κατακρατεῖ δύο χιλιάδας περίπου ἀγνωστούς, ἀδιαφορεῖ διὰ τὸ δράμα τῶν συγγενῶν των καὶ καταπατεῖ τὰς ἀποφάσεις τῶν διεθνῶν Ὄργανισμῶν, ἐπιμένονσα εἰς τὴν ἐφαρμογὴν μεσαιωνικῆς πολιτικῆς βίας καὶ σκληρότητος λήγοντος τοῦ 20οῦ αἰῶνος. Ἡ ἰδία ἐκείνη χώρα καταπιέζει τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Ἀποστόλου Ἀνδρέου, τὸ σεπτὸν Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, τὴν κεφαλὴν τῆς Ὀρθοδοξίας, καὶ ἀφανίζει τὰ ὑπολείμματα τοῦ Ὀρθοδόξου Ἑλληνισμοῦ, ὑποχρεώουσα ταῦτα εἰς ἐγκατάλειψιν τῆς προαιωνίου κοιτίδος των καταπατεῖ καὶ διαρπάζει τοὺς χώρους τῆς λατρείας των καὶ τὰς περιουσίας των. Καὶ ἐπ' ἐσχάτων, μέσα εἰς τὸ κλίμα τῆς ἀδιαφορίας τῆς παγκοσμίου κοινότητος, ἀπειλεῖ ἀκόμη καὶ τὴν ὑπόστασιν, τὴν ἐδαφικὴν ἀκεραιότητα καὶ τὴν ἀνεξαρτησίαν καὶ αὐτῆς ταύτης τῆς Ἑλλάδος, ἐξοπλιζομένη διαρκῶς καὶ ἐνθαρρυνόμενη ἀκόμη καὶ ὑπὸ χριστιανικῶν κρατῶν, κατὰ τεκμήριον τοῦλάχιστον. Ἡ ἀνθρωπίνῃ ζωῇ, ἡ ἐλευθερία καὶ τὰ ἀτομικὰ δικαιώ-

ματα θυσιάζονται ἐν ψυχρῷ εἰς τὸν θωμὸν προσκαίρων πολιτικο - οἰκονομικῶν καὶ στρατηγικῶν συμφερόντων.

Καὶ πρὸς βορρᾶν; Ἡ ἰδία καὶ χειροτέρα κατάστασις. Τετρακόσιαι χιλιάδες (400.000) Ὀρθόδοξοὶ Ἕλληνες χριστιανοὶ ἐν Ἀλβανίᾳ στεροῦνται καὶ τῶν στοιχειωδωδέστων ἐπι δικαιωμάτων. Οἱ νοσοὶ των μετετράπησαν εἰς στάβλους ἢ ἀποθήκας, ἀπαγορευομένη πάσης μορφῆς λατρείας. Οἱ ἱερεῖς των ἐρρίφθησαν εἰς τὰς φυλακὰς ἢ ἐξοστῶθησαν. Ἡ Ἐκκλησία καθ' ὀλοκληρίαν ἐξηφανίσθη. Ἡ ὁμιλία καὶ ἡ διδασκαλία τῆς μητρικῆς των γλώσσης ἀπαγορεύεται αὐστηρῶς. Ἐἴκοσι περίπου χιλιάδες (20.000) ἐξ αὐτῶν σήπονται καὶ ἀποθνήσκουν εἰς τὰς φυλακὰς ἐπὶ μόνῳ τῷ λόγῳ ὅτι εἶναι Ἕλληνες καὶ Χριστιανοί. Οἱ γάμοι μεταξὺ Ἑλλήνων ἀπαγορεύονται, ἐνῶ συστημικῶς διενεργεῖται ἡ διασπορὰ των εἰς βορειότερας περιοχὰς τῆς χώρας. Πλήρης ἐξανδραποδισμὸς καὶ στυγνὴ καταπίεσις.

Καὶ ἡ Εὐρώπη, ὁ κόσμος, οἱ διεθνεῖς Ὄργανισμοί; Τί πράττουν; Πῶς ἀντιδρῶν; Αἱ ἀπεγνωσμένα κραυγαὶ τῆς ἐν Ἀλβανίᾳ ἑλληνικῆς μειονότητος φθάνουν μέχρι τῶν περάτων τῆς γῆς καὶ τοῦ οὐρανοῦ, ἀλλ' οἱ πάντες σχεδὸν κλείουν τὰ ὦτα των, προσπαθοῦντες νὰ δικαιολογηθοῦν εἰς τὴν συνείδησίν των. Εἶναι ἔμως παρήγορον ὅτι ἡ Συνέλευσις τῶν Εὐρωπαϊκῶν Ἐκκλησιῶν ἔχει προγραμματίσει διὰ τὸν προσεχῆ Ἰούνιον εἰδικὴν σύσκεψιν μὲ θέμα: τὰ ἀνθρώπινα δικαιώματα εἰς τὰς χώρας τῆς μεσημερινῆς Εὐρώπης καὶ εἰς τὴν παραδουναβίαν περιοχὴν. Δὲν πρέπει νὰ κλείσωμεν καὶ ἡμεῖς, οἱ χριστιανοὶ τῆς Εὐρώπης, τὰ ὦτα μας εἰς τὴν φωνὴν ἀπογνώσεως τῶν ἀδελφῶν μας. Πῶς θὰ δικαιολογηθῶμεν εἰς τὴν χριστιανικὴν μας συνείδησιν; Δυνάμεθα νὰ καταπιζώμεν τὴν φωνὴν τοῦ Εὐαγγελίου, ὅπως γίνωμεν «ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς» μάρτυρες τοῦ δικαιώματος τῆς σωτηρίας δι' ὅλον τὸν κόσμον, τῆς ἐλευθερίας τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος καὶ τῶν φυσικῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων;

Ἀδελφοὶ μου: Ὡς Προκαθήμενος τῆς Ἑλληνικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, διαμαρτύρομαι ἐν ὀνόματι τοῦ Ἀναστάντος Χριστοῦ πρὸς ὅλον τὸν κόσμον διὰ τὴν στυγνὴν καὶ ἀπάνθρωπον καταπάτησιν τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων ἐν Κύπρῳ, ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ Ἀλβανίᾳ καὶ καλῶ ὑμᾶς, τοὺς σεβασμιωτάτους καὶ εὐσεβεστάτους ἐκπροσώπους τῶν Εὐρωπαϊκῶν Ἐκκλησιῶν νὰ ἐνώσητε τὴν φωνὴν σας καὶ νὰ ἐνημερώσητε τὰς Ἐκκλησίας σας ἐπὶ τοῦ δράματος τῶν δεινοπαθόντων ἀδελφῶν μας καὶ νὰ πράξωμεν ὅλοι ἕμοι, ὅτι δεῖ πρὸς πᾶσαν κατεύθυνσιν, μάλιστα δὲ πρὸς τοὺς ἰσχυροὺς τῆς γῆς καὶ τοὺς διεθνεῖς Ὄργανισμούς, διὰ τὴν ἄρσιν τῆς ἀπαραδέκτου καταστάσεως ταύτης, χάριν τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ἐλευθερίας.

Μὲ αὐτοὺς τοὺς λόγους ὑποδεχόμενος πάντας ὑμᾶς ἐνταῦθα, εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Ἀποστόλου τῶν Ἑθνῶν Παύλου, εὐχομαι, ὅπως αἱ ἐργασίαι τῆς συνδιασκέψεώς σας στεφθοῦν μὲ πλήρη ἐπιτυχίαν ἢ δὲ παραμονὴν ὑμῶν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ Χώραν μας νὰ εἶναι εὐχάριστος καὶ καρποφόρος. Καλῶς ἦλθατε.

ΔΙΑ ΜΙΑΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗΝ ΖΩΗΝ*

Λέξεις και Γλωσσα.

Όσοι διαζούνται και προτείνουν αντικατάστασι των χρησιμοποιουμένων λειτουργικών όρων και φράσεων της Ύμνογραφίας μας, λησμονούν τας διαστάσεις της προσευχομένης Εκκλησίας. Λησμονούν ότι ή Λειτουργία δεν πρέπει: μόνον να εκφράζει τους παλμούς του συγχρόνου ανθρώπου, οιασδήποτε εποχής. Η λατρεία συγχρόνως εκφράζει και αποτελεί την πείραν της κοινωνίας των άγιων με τους όποιους συνδεόμεθα και με τους όποιους συμπροσευχόμεθα. Υπάρχει μία συνέχεια αδιάσπαστος. Εάν ή λατρεία εξέφραζε αποκλειστικώς και μόνον τὰ αισθήματα του σημερινού πιστού, τότε δεν θά είχε τον εσωτερικόν δεσμόν με την πίστιν και τὰ δώματα των πατέρων μας εις την πίστιν. Σύν τούτοις, ή Λειτουργία αποτελεί μίαν παιδαγωγίαν του Θεού. Ο Θεός διασχίζει τον χρόνον, τίς επί μέρος θρησκευτικές καταστάσεις, και προσφέρει μίαν κοινήν ευκαιρίαν ώστε όλοι και κάθε εποχής να ενύσωον την προσφορά τους εις κοινόν αίνον

και προσευχήν. Όσονδήποτε και εάν στενοχωρούνται μερικοί διά την διατήρησιν αρχαιοπρεπών λέξεων, ή όρολογία αυτή ξεπερνά τον χρόνον και τους περιορισμούς του τόπου, διά να βοηθήση τον άνθρωπον να ξεπεράση τὰ στενά όρια του χρόνου που τον δεσμεύουν, όπως επίσης να ξεπεράση και τον εαυτόν του. Τόν ώθει να εξέλθη του κόσμου τούτου και να ενσωματωθή έντονώτερον στην παράταξιν των άγιων του Θεού, όποτε θά βοηθήση τον κόσμον αυτόν κατά τρόπον ασφαλέστερον.

Άλλων τὰ κίνητρα είναι διαφορετικά. Θά ήθελον μίαν λατρείαν πιο έλαφρά, πιο σύντομη, χωρίς να εμποδίξη την καθημερινήν τους ζωήν. Βεβαίως τὰ ή Λειτουργία πρέπει να είναι απλή και κατανοητή, σύντομη διά τον σύγχρονον άνθρωπον. Άλλά δεν πρέπει να λησμονήται: ότι ή Λειτουργία είναι και έορτή του πληρώματος. Είναι μία δημιουργία, ένα πεδίο άγιώνων, ένα Opus Dei, μία συνεργασία στο έργον του Θεού μέσα στον κόσμο και διά τον κόσμο. Άς μη λησμονήται: ότι ή Εκκλησία καλεί τον λαόν διά να συνενώση την προσευχήν του με εκείνην των παλαιότερων γενεών. Δεν πρόκειται να έγκαινιασούν κάτι νέον και μοναδικόν. Θά

* Συνέχεια εκ της σελ. 231 του υπ' αριθ. 9 τεύχους.

Η ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΕΩΣ

Μετά τις έργασίες της Συνδιασκέψεως εκδόθηκε ή ακόλουθη ανακοίνωση:

Τὰ οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα της Εθρόπης τὸ ύψηλόν ποσοστό ανεργίας που την μαστίζει: οί έντάσεις που δημιουργούν τεράστια προβλήματα για τους λαούς και τις κυβερνήσεις τους: οί μειονότητες που αντιμετώπιζον την καταπίεσιν, όπως στην Γροιλανδία: οί εθνικές ομάδες που καταπιέζονται όπως οί Έλληνες και άλλοι: χριστιανοί στην Άλβανία, Κύπρο ή Τουρκία απέτελεσαν μέρος του πλαισίου μέσα στο όποιο κινήθηκε ή Κεντρική Έκτελεστική Έπιτροπή του Συμβουλίου Ευρωπαϊκών Εκκλησιών.

Ο τόπος Συνδιασκέψεως, ή Άθήνα, μας υπενθύμισε τή διακονία του Άποστόλου Παύλου ή όποια καθοδήγησε τους πιστούς στην έλπίδα της χριστιανικής πίστεως. Αύτή υπήρξε ή θαύτερη έπιθυμία της πρώτης ιστορικής συγκλήσεως στα πλαίσια της εκκλησιαστικής δικαιοδοσίας της Εκκλησίας της Ελλάδος. Η Συνδιάσκεψη αποτελέστηκε από έπιτροπή εκπροσώπων 120 περίπου Εκκλησιών όλων των όμολογιών και επισήμων συμβούλων της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας.

Η έλπίδα για τους ένδεεις και στερημένους ήτανε φανερή μέσα στην περίληψη των εργασιών μιας έπιτρο-

πής μας. Αύτός ο ευαίσθητος, διαρκής και συμπαθητικός άγώνας για την εξασφάλιση των ανθρώπινων δικαιωμάτων αντικατοπτρίστηκε σε μίαν άλλη έκθεση που εκδήλωνε, μεταξύ άλλων, και υποστήριξη για τίμια διευθέτηση (των προβλημάτων) των καταπιεζομένων Έλλήνων και άλλων χριστιανικών μειονοτήτων. Ακόμη, μία ομάδα μελέτης υπογράμμισε υπομονετικές και υπεύθυνες προσπάθειες για ειρήνη, συνδιαλλαγή και μείωση των έξοπλισμών. Υπόβαθρο όλων αυτών των δραστηριοτήτων είναι ή συνεχής θεολογική σκέψη.

Ός μη Κυβερνητικός Όργανισμός του Ο.Η.Ε. — ή Συνδιάσκεψη — προετοίμασε οδηγίες για τον εκπρόσωπο της Β' Ειδικής Συνεδρίας του Ο.Η.Ε. για τον άφοπλισμό, που θά συνέλθει: στη Νέα Υόρκη φέτος τὸ καλοκαίρι.

Έγινε ή προπαρασκευή για την προσεχή Διερωπαϊκή Γενική Συνέλευση που θά συνέλθει: στο STIRLING της Σκωτίας τὸ 1985.

Την έναρξη των εργασιών της Συνδιασκέψεως τίμησαν ιδιαίτερα με την παρουσία και τον χαριετισμό τους, ο Μακαριώτατος Αρχιεπίσκοπος Άθηνών και πάσης Ελλάδος κ.κ. Σεραφείμ και ο Έξοχός. κ. Έλευθέριος Βερυβάκης, Υπουργός Έθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

προσθέσουν τὴν δέησίν των μαζί με τοὺς συμπροσευχομένους ἀοράτως ὄλων τῶν ἐποχῶν καὶ ὄλων τῶν γενεῶν.

Τὰ περισσότερα λειτουργικά κείμενα, ἐξ ἄλλου, ξεκινῶν ἀπὸ ἕνα μοναστικὸν ἰδεῶδες, ὅτι ὁ ἄνθρωπος δέον γὰ αἰσθάνεται καὶ ἀναπνέει μακριὰ ἀπὸ τὴν ἀτμόσφαιραν τοῦ κόσμου. Θὰ σταλῆ θεοδαίως στὸν κόσμον, ἀλλὰ θὰ πρέπει προηγουμένως ν' ἀπαλλαγῆ ἀπὸ ἕνα φορτίον ἀσφυκτικόν. Ἔχει ἀνάγκη κάποιος «ἀσκήσεως». Διὰ γὰ γίνῃ δυναμικός, ἔχει ἀνάγκη πνευματικῆς τροφοδοσίας. Θὰ τοῦ τὴν δώσῃ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ. Καὶ εἶναι χρήσιμον κάθε φορὰ ὁ ἐκκλησιαζόμενος γὰ ἐρωτᾷ: τί δίδει, τί παίρνει καὶ τί γίνεται μετὰ ἀπὸ κάθε λειτουργικὴν σύναξιν.

Ἡ γλώσσα τῆς Λατρείας ἐγίνε τόσον σεβαστή, ὥστε ἐπεκράτησε καὶ συνεδέθη ἀκόμη καὶ με αὐτὴν τὴν σύστασιν τῶν διαφόρων λειτουργικῶν ἀκολουθιῶν. Πρόκειται τουτ'εἶθεν διὰ μίαν γλώσσαν καθαρῶς ἱερατικὴν, μυστικὴν, μυσταγωγικὴν καὶ ποιητικὴν, ἐμβαπτισμένην εἰς τὸ δέος καὶ τὸν σεβασμὸν ἐνώπιον τοῦ Παντοκράτορος ἐκ μέρους τῶν ἀμαρτωλῶν. Τὸ ρητορικὸν στοιχεῖον τῆς ἐκστάσεως, τοῦ *Mysterium tremendum*, κυριαρχεῖ ἰδιαίτερος στὸ τμήμα τῆς Ἀναφορᾶς. Φόβος καὶ δέος ἐνώπιον τῆς ἐνσάρκου οικονομίας τοῦ Θεοῦ, τῆς ἄκρας συγκραταθείσεώς του, ἀλλὰ καὶ τοῦ συνεχοῦς ἐλεύσεως του καὶ φιλανθρωπίας πρὸς τὸ ἀνθρώπινον γένος. Δι' αὐτό, ὅλαι αἱ ἐκφωνήσεις καταλήγουν με τὸν τονισμὸν τῶν ἰδιοτήτων αὐτῶν τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τὴν παντοειδῆ ἐλευσινότητά μας.

Ἡ τακτικὴ παρακολούθησις τῶν ἱερῶν ἀκολουθιῶν, μακρὰν ἀπὸ τοῦ ν' ἀξιολογηταί ὡς ἀπλή ψυχρὰ παρουσία, ἔχει κατὰ τοῦτο ἀξίαν: Ἐνώγει στενωτέρον τὸ δημιουργήμα με τὸν Δημιουργόν. Τὸν αἰνούμενον με τὸν αἰνούμενον. Τὸν Πατέρα με τὸ παιδί. Διότι ὁ Θεὸς ἀγαπᾷ ν' ἀκούῃ καὶ γὰ παρακολουθῆ τὸ γλυκὺ ἄσμα τοῦ ἡγαπημένου παιδιοῦ του, τῆς νόμφης του, ὅπως γράφει ὁ ἱ. Αὐγουστίνος. «*Non frustra oravit Ecclesia*»³⁸. Δὲν εἶναι αἱ ἀπειλαὶ καὶ κυρώσεις ποὺ πρέπει γὰ φοβίζουσι καὶ γὰ ὄψουσι πρὸς τὸν ἐκκλησιασμὸν. Ὑπὲρ πᾶν ἄλλο, πρέπει ν' ἀπασχολῆ τὸν πιστόν, ὅτι ἐπισκιαζέει τὴν χαρὰν τοῦ οἰκογενειακοῦ Δείπνου με τὴν ἀπουσίαν του. Εἶναι ἡ λύπη τοῦ Πατρὸς καὶ τῶν ἀδελφῶν, ἡ στέρησις ἐκ τῆς ἀπουσίας ἀπὸ τὴν λειτουργικὴν αὐτὴν συνεστίασιν, τὴν εὐχαριστιακὴν σύναξιν καὶ συνάντησιν ἐνὸς προσφιλοῦς ἀδελφοῦ.

Πρὸς οἰκαιοποίησιν τῶν δωρεῶν τῆς Λειτουργίας ὁ πιστὸς ἀς μὴ παραθεωρῆ τὴν ἔκτασιν τὴν ὁποῖαν κατέχουν οἱ συμβολισμοί, οἱ τύποι, τὰ αἰσθητὰ στοιχεῖα. Χωρὶς ἡ Λατρεία μας γὰ παύη γὰ εἶναι πνευματικὴ, οὐχ ἤττον προσιδιάζει τὰ μέσα κοινωνίας με τὸν Ἀόρατον κόσμον ἀναλόγως πρὸς τὴν φύσιν μας. Θέλουμεν γὰ αἰσθανθῶμεν τὸ δέος τοῦ μυστηρίου στὸ κρυπτόν τῆς καρδιάς. Θέλουμεν ὅμως καὶ τὴν ἐπικουρίαν τῶν αἰσθήσεων. Ν'

ἀκούσωμεν λόγους. Νὰ ἰδοῦμε τὸ ἀντίτυπον τοῦ ἀρχετύπου. Νὰ γευθοῦμε τὸν ἡδὺν ἄρτον τῆς ζωῆς. Νὰ δσφρανθοῦμε τοῦ θυμιάματος τὴν ὁσμὴν ὡς θυσίαν πνευματικὴν. Νὰ ἐγγίσουμε τὴν εἰκόνα τοῦ Ἐσταυρωμένου.

Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ παρίσταται ἀνάγκη περισσοτέρων ἐξηγήσεων. Ἡ Χριστιανικὴ λατρεία δὲν εἶναι κατὰ τὸ αἰθεριῶδες καὶ ἄμορφον. Ἐφ' ὅσον προσφέρεται ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον με ὄλην τὴν ψυχοσωματικὴν του φύσιν, ἐν τόπῳ καὶ χρόνῳ, καὶ μαζί με ἄλλους, ἀποκτα συνοδοῦς τὴν ἔκφρασιν καὶ γλώσσαν εἰς τὰς ὁποίας διατυπώνεται. Ἔχει με ἄλλους λόγους καὶ ἡ Λατρεία τὴν «φαινομενολογίαν» τῆς. Εἶναι ἕνα εἶδος γλώσσης ἢ ὁποία ἐρμηνεύει τὸ μυστήριον. Ἐδῶ ἡ λέξις «γλώσσα» λαμβάνεται ὑπὸ τὴν εὐρύτεραν τῆς ἔννοιας, καθ' ὅτι ἐμπερικλείει σημεῖα, κινήσεις, καὶ γενικῶς ὅτι ἐθραϊστὶ, καλεῖται *Dabar*. Ὡς γλώσσα ἔχει σχέσιν με τὸ ἀνθρώπινον σῶμα, τὸ ὁποῖον ἐσαρκώθη ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ (Ἰωάν. 1,14). Καὶ ἐπιβάλλεται κατὰ καιροὺς γὰ προστρέχωμε εἰς αὐτὴν τὴν «ἐνσαρκωμένην γλώσσαν». Μᾶς δοηθεῖ γὰ κατανοήσωμε τὴν ἔννοιαν τῆς προσευχῆς, τόσον ἀτομικῆς, ὅσον καὶ συλλογικῆς.

Ἡ γλώσσα ἀνήκει στὴν δημιουργίαν, στὸν ἐδῶ κόσμον. Ἐδόθη ἀπὸ τὸν Θεόν, ἀλλὰ παρεμορφώθη λόγῳ τῆς ἀμαρτίας. Ὁ Θεὸς μᾶς τὴν ἔδωκε διὰ ἐπικοινωνίαν, διὰ ἀνταλλαγὴν σκέψεων, διὰ κοινωνίαν ἀκόμη με τὸν Θεόν. Ἀλλὰ ὁ καθεὶς δαναίξεται τὴν ἴδια γλώσσα, τὴν διαστρέφει με τὸν ἐγωισμὸν του ὅπως θέλει, καὶ κατόπιν τὴν προσφέρει με τελείως ἄλλο νόημα, εἰς τρόπον ὥστε, ἀντὶ γὰ εἶναι μέσον ἀγάπης καὶ ἐνόητος, γὰ γίνεται μόνον ἐκχύσεως ἔχθρας, ἀνταγωνισμοῦ, ψεύδους. Ἡ λατρεία εἶναι ὁ χώρος ὅπου διασταυρώνονται ὅλαι αἱ θεολογικαὶ ἐκφράσεις, λόγῳ τῆς στενῆς σχέσεως Θεολογίας - Λατρείας. Ἐπομένως, κάθε λέξις χρησιμοποιομένη, ἀντανაკλᾷ τὴν ἐπὶ μέρους διάφορον ἐρμηνεῖαν τὴν ὁποῖαν ἀποδέχεται μία χωρισμένη Ἐκκλησία. Ἴδου διατὶ καὶ ὅταν ἀκόμη προσευχώμεθα, αἰσθανώμεθα τὴν διαίρεσιν, τὸν χωρισμὸν, τὴν ἀλλοίωσιν τῆς σημασίας τῶν λέξεων. Ὁ ἱερὸς τόπος τῆς προσευχῆς μᾶς υπενθυμίζει ἀκριβῶς, ὅτι ἡ διαλυτικὴ δύναμις τῆς ἀμαρτίας δὲν εὐρίσκεται πολὺ μακριὰ. Ἀκόμη καὶ στὴν κατ' ἰδίαν προσευχὴν, ὁ ἐρημίτης αὐθόρμητα διαίσθάνεται τὴν ἀπόστασιν ἀλλὰ καὶ τὴν ἐγγύτητα με τοὺς ἄλλους προσευχομένους ποὺ ἀνήκουν εἰς ἄλλας ἐκκλησίας. Καὶ ἰδοὺ διατὶ δὲν πρέπει γὰ ὑπάρχη λατρεία προσφερομένη χωρὶς γὰ ζητῆ ἄφασιν καὶ συγγνώμην διὰ τὸν χωρισμὸν τῶν Ἐκκλησιῶν. Καὶ τοῦτο ἐξηγεῖ τὰ δάκρυα τῶν ἁγίων, ὅσάκις προσηύχοντο διὰ τὰς ἀμαρτίας τῶν ἰδίων καὶ τῶν ἄλλων. Ἐξηγεῖ ἐπίσης διατὶ ὁ Παῦλος ἔλεγε ὅτι ἀγνοοῦμε πῶς δεῖ προσεύχεσθαι. (Ρωμ. 8).

Ἐνῶ λοιπὸν ὁ προσερχόμενος στὴν λατρείαν ζητεῖ γὰ ἐκχύση τὸν πόνον καὶ τὰ αἰτήματά του, δὲν μπορεί ν' ἀποφύγη τὴν παντοδαπὴ «ἀπορία» ἔναντι τοῦ μυστηρίου τῶν διαίρεσεων, τῆς συγχύσεως τῶν γλωσσῶν. Καὶ τὸ μόνον καταφύγιον καὶ φάρμακον ἀπομένει ἡ προσευχὴ με ὄλην τὴν ταπεινίαν καὶ συντριβὴν, ἀλλὰ καὶ με μίαν γλώσσαν ἢ ὁποία δὲν ἔχει μολυνθῆ ἀπὸ τὸν

38. Sermo 221, 4.

κόσμον. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ γλῶσσα τῆς Λατρείας παραμένει χωριστή, ἰδιαιτέρα, διότι δημιουργεῖται μὲν εἰς τὸν κόσμον αὐτόν, ἀλλὰ συγχρόνως ἀπευθύνεται εἰς ἕνα ἄλλον κόσμον. Καὶ πρέπει θυσία ὁ πιστὸς γὰρ ξεχωριστὴ τὴν λατρείαν ἀπὸ κάθε ἄλλοι τι ἐγκόσμιον. Εἶναι μία ὥρα ὅπου θ' ἀποθέσῃ «πᾶσαν μέριμναν διανοικὴν» προκειμένου γὰρ συνομιλήσῃ μὲ τὸν Θεόν.

Ὅταν συνεκλήθη ἡ Γ' Συνέλευσις τοῦ Π.Σ. Ἐκκλησιῶν εἰς Οὐφάλαν, (Αὐγούστου τοῦ 1967), πολλοὶ παρανοούμενοι διὰ τοὺς ἀρχαϊσμοὺς τῆς λειτουργικῆς γλώσσας καὶ τὸν παραδοσιαρχικὸν τύπον τῶν ἱ. Ἀκολουθιῶν, μὲ πολὺ προχειρότητα εἶχον προτείνει νέα σχήματα λατρείας, ἐξωτικὰ, συγχρονισμένα, προσετὰ στὸν σημερινὸν ἄνθρωπον. Ἀσφαλῶς ἐπρόκειτο περὶ πλήρους συγχύσεως. Οἱ γενόμενοι πειραματισμοὶ μὲ τὸ σύνθημα Worship in a secular age, δὲν κατώρθωσαν γ' ἀποφύγουν τὴν σύγχυσιν. Ἡ σοσιαλιστικὴ ἀλληλεγγύη ἐπεκράτησε ἐπὶ τῆς κοινωρίας τῆς πίστεως. Ἡ Ἐκκλησία συνεταυτίσθη μὲ τὴν πάσχουσαν ἀνθρωπότητα. Ἡ ὕλική τροφή, ἡ κοινωνικὴ δικαιοσύνη ἀντικατέστησαν τὴν θείαν τροφήν. Ἡ ἀνησχία τοῦ ἀνθρώπου τοῦ 20οῦ αἰῶνος, μὲ ὅλα τὰ συμπλέγματα του, προϊόντα ἐνὸς τεχνολογικοῦ πολιτισμοῦ, ἔλαβον τὴν θέσιν καὶ ἐξετόπισαν τὴν κατὰ Θεὸν εἰρήνην, τὴν ἄνωθεν δικαιοσύνην, ἀποτελέσματα τῆς αὐθεντικῆς Λειτουργίας. Ἐὰν ὁ ἄνθρωπος δὲν ἴσταται ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, μὲ τὴν δεδαιδότητα τῆς παρουσίας του καὶ τῆς ἐπεμβάσεώς του εἰς τὴν ἱστορίαν διὰ τῆς Ἐυχαριστίας, τότε δὲν τελεῖ πλέον μίαν ἀκολουθίαν ἱερᾶν. Τότε ἡ χριστιανικὴ λατρεία ἔχει χάσει πλέον τὸ συστατικὸν τῆς στοιχείου καὶ εἶναι ἀπλούστατα ἕνα ἀνθρώπινο κατασκευασμα.

Δὲν εἴμεθα ὑπὲρ στατικῆς ἀντιλήψεως τῆς Λατρείας. Ἀπλούστατα θέλομεν γὰρ ἐπισημάνωμεν τοὺς κινδύνους. Καὶ τὸ δόγμα εἶναι δυνατόν γὰρ διατυπωθῆ διαφορετικὰ, καὶ ἡ λειτουργικὴ γλῶσσα. Σημασία ἔχει ὁ «τρόπος» τῆς προτεινομένης ἀλλαγῆς. Ὑπάρχουν «τρόποι» καὶ τρόποι, ὀλιγώτερον ἐπιτυχεῖς, καὶ πολὺ ἀτυχεῖς. Δὲν μᾶς ἐπιτρέπεται γὰρ μένωμε ἀδιάφοροι στὰ προτεινόμενα σχήματα καὶ μορφές. Διότι ἡ Ἐκκλησία στήν μακραίωνη ἱστορίαν τῆς ἔχει ἀποχρυσταλλώσει ὠρισμένους μορφές, καὶ αὐτὲς ἔχουν ριζώσει βαθειὰ στήν συνείδησι. Κατὰ συνέπειαν, μία ἀλήθεια δογματικὴ σὲ ὠρισμένη γλῶσσα, ὅχι μόνον ἐκφράζει τὴν Πίστιν, ἀλλὰ συγχρόνως ἐγγυᾶται τὴν Πίστιν. Ὅσες ἐκφράσεις ἐπεκράτησαν στὰ λειτουργικὰ κείμενα καὶ στήν Ὑμνογραφία μας, συνεδέθησαν πλέον μὲ τὴν ζωὴν. Δὲν εἶναι ἐφευρέσεις καὶ ἐπινοήματα φιλολόγων καὶ ὕμνογράφων. Εἶναι τὸ ἀπόσταγμα τῆς εὐσεβείας ἑκατομμυρίων πιστῶν καὶ μαρτύρων.

Ἐδῶ χρειάζεται μία παρένθεσις. Οἱ ὄροι τῶν τεσσάρων Οἰκουμενικῶν Συνόδων δὲν ἤλλαξαν τὸ ἀρχικὸν Σύμβολον τῆς Πίστεως. Δὲν εἰσῆγαγον νέα δόγματα. Καίτοι τὰ βασικὰ δόγματα κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον εἶχον ἀρχίσει γὰρ διατυπώνονται, ὅμως ἡ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας καὶ αἱ νέα ἐμφανιζόμενα ἀπορία ἐπέβαλλον νέας διατυπώσεις. Δὲν ἐπρόκειτο οὐδόπως περὶ νεωτερισμῶν δογματικῶν, ἀλλὰ περὶ νέας ἐρμηνείας. Καὶ ἐπειδὴ τὰ συζητού-

μενα εἰς μίαν Σύνοδον ἀποτελοῦν δημοσίαν ὑπόθεσιν, ἐξηγεῖται εὐκόλῃ ἡ παρουσία καὶ τὸ ζῶηρον ἐνδιαφέρον τοῦ Αὐτοκράτορος. Λόγω τῆς «συναλληλίας», κακῶς αἱ ξένοι ἐθνικότητες συνεταύτισαν τὴν Ἐκκλησίαν μὲ τὴν Πολιτείαν. Εἰς αὐτὴν τὴν παρεξήγησιν ὀφείλεται ἡ ἀποχώρησις τῶν προ-Χαλκηδονίων μετὰ τὴν ἐν Ἐφέσῳ Γ' Οἰκουμενικῆν Σύνοδον. Ἐναντι νέων ἐπιχειρημάτων μὲ φιλοσοφικὸν ἔνδυμα, ὅπως τοῦ αἱρεσιάρχου Ἀπολλιναρίου, ἐπεβάλλετο ἡ χρῆσις φιλοσοφικῶν ὄρων. Καὶ ἡ σύνθεσις τῶν λειτουργικῶν ὄρων δὲν ὀφείλεται εἰς αὐθαίρετον ἐπινοήσιν ὠρισμένων, ἀλλὰ εἶναι ἡ μακρὰ ἐξέλιξις τῆς λατρευτικῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν ἱστορίαν.

* * *

Ὁ Ἰουδαῖος ἐκ σεβασμοῦ οὐδέποτε ἀνέφερε ἢ πρόφερε τὸ ὄνομα τοῦ ἁγίου Θεοῦ. Ὅσακις ὅμως, εἰς ὅλους ἐκτάκτους περιστάσεις, παρίστατο ἀνάγκη καὶ τότε ἀκόμη τὸ ὄνομα τοῦ Γιαχβὲ συνωδεύετο ἀπὸ λέξεις εὐγνωμοσύνης. Ἐξ οὗ καὶ ὁ συγχώτατα συναρτώμενος εἰς τοὺς ψαλμοὺς δοξολογικὸς χαρακτήρ. Ἡ μετὰ μεγαλοπρεπεῖας δοξολογία χαρακτηρίζει κυρίως τὴν ἀνατολικὴν εὐσεβείαν. Οἱ Δυτικὸι λειτουργικοὶ τύποι εἶναι πλέον λιτοί, μὲ μέτρον καὶ ἀκριβολογίαν ἀπευθυνόμενοι εἰς τὴν Τριαδικὴν Θεότητα. Τὸ ἀνατολικὸν τυπικὸν ἐμπλουτίζει τὸ λεξιλόγιόν του μὲ μεγαλοπρεπεῖς αἰνους πρὸς τὸν Ὑψίστον. Ἡ ψυχὴ τοῦ πιστοῦ ἐκχυλίζει ὅλον τὸ δέος, τὴν χαρὰν καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην του πρὸς τὸν Αὐτρωτὴν του. Ἀσφαλῶς τὸ ὕψος τοῦτο μεταφέρθη εἰς τὸ Βυζαντινὸν τυπικὸν ἀπὸ τὰ πλούσια λειτουργικὰ κείμενα τῆς Ἀντιοχείαντῆς Ἐκκλησίας τῆς Συρίας, κυρίως μὲ τὴν ἀθόδον τοῦ ἱ. Χρυσόστομου.

Ἡ λεγομένη μικρὰ Δοξολογία, τὸ «Δόξα Πατρὶ» ἀποτελεῖ τὴν συντομωτέραν ὁμολογίαν Πίστεως. Θεωρεῖται τὸ πρωτοχριστιανικὸν σύμβολον τῶν Κατηχομένων, προσερχομένων πρὸς τὸ Βάπτισμα. Φυσικὴ ἢ ἐκχυσις αὐτῆ τῶν αἰσθημάτων. Ὁ Θεὸς φωτίζει, ὁ Θεὸς καθαρίζει, ὁ Θεὸς συγχωρεῖ, ὁ Θεὸς ἀγιάζει, ὁ Θεὸς μεταμορφώνει, ὁ Θεὸς υἱοθετεῖ, ὁ Θεὸς δοξάζει. Μὲ τὴν σειράν του καὶ ὁ ἄνθρωπος εὐχαριστεῖ, ἀντιδοξάζει.

Προσερχόμενος πρὸς δοξολογίαν ἡλιγγιᾶ ὁ ἄνθρωπος ἐνώπιον τῆς ἀπείρου θεότητος. Ἐπειδὴ αἱ λέξεις εἶναι πτωχαί, τὰ λειτουργικὰ κείμενα ἀκολουθοῦν τὴν ἀποφατικὴν ὁρολογίαν. Αἱ διάφοροι Ἀναφοραὶ σχεδὸν συμπίπτουν εἰς ἐπίθετα. Ὁ ἱ. Χρυσόστομος μᾶς διέδωσε μίαν σειράν ἐξ αὐτῶν:

«Καλῶμεν τοίγυν αὐτὸν τὸν ἀνέκφραστον, τὸν ἀπειρινόητον Θεόν, τὸν ἀόρατον, τὸν ἀκατάληπτον, τὸν νικῶντα γλώττης δύναμιν ἀνθρωπίνην, τὸν υπερβαίνοντα θνητῆς διανοίας κατάληψιν, τὸν ἀνεξιχνίαστον ἀγγέλους, τὸν ἀθάτον τοῖς Σεραφεῖμ, τὸν ἀκατανόητον τοῖς Χερουβεῖμ, τὸν ἀόρατον ταῖς ἀρχαῖς, ἐξουσίας, δυνάμεισι καὶ ἀπλῶς πάσῃ τῇ κτίσει, ὑπὸ δὲ Ἰησοῦ μόνου καὶ Πνεύματος ἁγίου γνωριζόμενον»³⁹.

39. Περὶ Ἀκατάληπτου, Λόγος 3. Ρ. G. 48, 721.

Σημαντικὸν στοιχείον διὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ ἀνεκφράστου μυστηρίου εἰς τὴν Βυζαντινὴν Λειτουργίαν ἀποτελεῖ ἡ ἐποχὴ τῶν εἰκονοκλαστικῶν ἐρίδων. Διὰ τὴν Δύσιν ἀποτελεῖ δυσεξήγητον πρόβλημα ἡ ὑπὸ τῶν εἰκονοκλαστῶν ἀρνήσις τῆς ἀξίας τῶν εἰκόνων καὶ κυρίως τῆς δυνατότητος ἐξεικονίσεως τοῦ Χριστοῦ. Ἡ προκύψασα ὀξεία διαίρεσις εἰς τὸ Βυζάντιον διήρκεσε πλεόν τοῦ αἰῶνος. Ἡ θεολογικὴ ὁμῶς θαύτης τοῦ θέματος εἶναι εὐκόλον γὰρ ἐννοηθῆ ἔαν ληφθῆ ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ δυνατότης καὶ ἡ ἀξία τῆς ἐξεικονίσεως τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ Μυστηρίου ἐν γένει ἐτέθη ὡς κριτήριον διὰ τὴν ὀρθὴν ἀντίληψιν τῆς Σαρκώσεως Αὐτοῦ καὶ τῆς θεανδρικῆς, κατὰ τὸ πρότυπον τοῦ Χριστοῦ, ὑποστάσεως τῆς Ἐκκλησίας.

Οἱ Εἰκονομάχοι ὑπεστήριζον ὅτι δὲν εἶναι δυνατόν γὰρ ὑπάρξῃ εἰκὼν τοῦ Χριστοῦ. Διότι δι' αὐτῆς δηλοῦται μόνον ἡ ἀνθρωπότης Του, διαχωριζομένη ἀπὸ τῆς Θεότητος (Νεστοριανισμός). Ἡ ἀκόμη, ἐπέμενον, ὅτι ἡ μία φύσις ἀπορροφᾷ τὴν ἄλλην, ἀλλάσσουσι ἀμφοτέρω, συγχωμένης οὕτω πῶς τῆς Θεότητος καὶ τῆς ἀνθρωπότητος τοῦ Χριστοῦ (Μονοφυσισμός). Οἱ Εἰκονόφιλοι ἀπ' ἐναντίας διηκρινίζον, ὅτι δὲν πρόκειται ἐνταῦθα περὶ τῆς ἀπεικονίσεως τῆς Θεότητος καὶ τῆς ἀνθρωπότητος τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ περὶ τῆς ἀπεικονίσεως τοῦ Σαρκωθέντος Λόγου, ὅστις «κατὰ πάντα τοῖς ἀνθρώποις ὁμοιώθη» «ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν» καὶ ὅστις ἠδύνατο γὰρ εἶπῃ πρὸς τὸν Φίλιππον: «ὁ ἑώρακώς ἐμὲ ἑώρακε τὸν πατέρα». Ἡ ἀπάντησις εἰς τὴν ἐρώτησιν τῶν εἰκονοκλαστῶν ἐδόθη διὰ τῆς Σαρκώσεως τοῦ Λόγου, διὰ τοῦ Μυστηρίου τῆς Ἐνανθρωπήσεως. Ὅστις ἀρνείται τὴν δυνατότητα τῆς εἰκόνος, ἀρνείται ἐμμέσως αὐτὴν τὴν Σάρκασιν καὶ τὴν δι' αὐτῆς Σωτηρίαν. Διότι διὰ τῶν Μυστηρίων καὶ ἐν τῇ μορφῇ τῶν ὄρατῶν συμβόλων οἰκαιοποιούμεθα τὴν ἀόρατον Θεῖαν Χάριν.

Ἐνεκα τούτου ἡ Σύνοδος τοῦ 870, ἐπαναλαμβάνουσα τὴν διδασκαλίαν τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, λαμβάνει τὴν ἀκόλουθον κατηγορηματικὴν ἀπόφασιν τιμητικῆς προσκυνήσεως τῶν Εἰκόνων (κανὼν 3).

Πρέπει γὰρ ὑπενομιζέται εἰς τὸ πλήρωμα, εἰς ἐποχὴν παραδόξων περὶ θρησκευτικῆς τέχνης ἀντιλήψεων, ὅτι ἡ Εἰκονογραφία δὲν ἀποτελεῖ μίαν Τέχνην εἰκαστικὴν, ἀλλ' ὅτι εἶναι μία ἄλλη ἔκφρασις θεολογικῶν ἐννοιῶν, μία ἐρμηνεία πνευματικῶν θεμάτων σχετιζομένων μετὰ τὴν σωτηρίαν μας. Πρῶτος συστηματικῶς ἐξέθεσε τοῦτο Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς κατὰ τὸν εἰκονομαχικὸν σάλογ:

«Ἡ Εἰκὼν θρίκμῶδες ἐστὶ καὶ φανέρωσις καὶ στηλογραφία, εἰς μνήμην τῆς νίκης τῶν ἀριστευσάντων καὶ διαπρεφάντων καὶ τῆς αἰσχύνης τῶν ἡττηθέντων καὶ καταβληθέντων»⁴⁰. Ὁ κατὰ τὸν θ' αἰῶνα δὲ διαπρέφας συγγραφεὺς Στέφανος, Διάκονος Κωνσταντινουπόλεως διδάσκει:

«Θύρα ἡ εἰκὼν, ἣτις διανοίγει τὸν κατὰ Θεὸν κτισθέντα νοῦν ἡμῶν πρὸς τὴν ἔνδον, τοῦ πρωτοτύπου καθομοίωσιν»⁴¹.

Εἶναι καταφανές ὅτι ἡ σημασία τῆς Εἰκόνος, ὡς αὕτη ἐξετέθη ὑπὸ τῶν δύο Συνόδων, ἐπέδρασε εἰς τὴν ἐξέλιξιν τῆς Λειτουργίας. Νέοι συμβολισμοὶ διαμορφοῦνται εἰς αὐτὴν ἐξ ἀφορμῆς τῆς θεολογίας τῶν εἰκόνων. Ἴδου πῶς Θεόδωρος ὁ Στουδίτης, εἰς ἐκ τῶν ὑποστηρικτῶν τῆς ἀξίας τῶν εἰκόνων, ἐξηγεῖ μίαν τοιαύτην στενὴν σχέσιν:

«Ἡ οὐ δοκεῖ σοι τὸ θεῖον μῦρον τοῦ Χριστοῦ τύπον εἰληφθαι; τὴν θεῖαν Τράπεζαν ἀντὶ τοῦ ζωοποιοῦ τάφου; τὴν ἐπ' αὐτῆς συνδόναν ἀνθ' ἧς καὶ ἐν ἧ εἰληθεῖς ἐτάφη; τὴν ἱερατικὴν λόγχην, ἀνθ' ἧς καὶ ἐν ἧ τὴν θεόσφοον πλευρὰν ἐνύγη; τὸν σπόγγον, ἀνθ' οὗ καὶ ἐν ᾧ πικρὸν ἐχολώθη;... ἀνελε ταῦτα πάντα, καὶ εἴ τι ἕτερον εἰς ἀντιτυπίαν θεῖαν...»⁴².

Ὅστις ἀρνείται τὴν ἀξίαν τοῦ εἰκονικοῦ συμβολισμοῦ, παραγνωρίζει τὸ γεγονός, ὅτι καὶ τὰ μυστήρια αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ παρέχουσι τὴν θεῖαν Χάριν καίτοι εἶναι εἰκονικὰ σημεῖα. Οὕτω καὶ τὸ προαναφερθὲν χωρίον τοῦ Θεοδώρου Στουδίτου δὲν ἀποτελεῖ ἀθάϊρετον διακοσμητικὴν ἐπιπόνησιν, δεικνύει ἀπλῶς καὶ μετ' ἐμφάσεως τὴν ὑπάρχουσαν σχέσιν μεταξὺ Ἐνσαρκώσεως καὶ Μυστηρίων ἐν τῇ καθόλου τάξει τῆς σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων.

Ὅντως εἰς τὴν ἐποχὴν ταύτην, ἡ προετοιμασία τῶν τιμίων Δώρων ἐν τῇ Προσκομιδῇ τῆς Λειτουργίας διαμορφοῦται δι' ἁρμονικῶν εἰκονικῶν ἐνεργειῶν. Ἡ προετοιμασία τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ οἴνου, τελουμένη κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ἡ' αἰῶνος ἀμέσως πρὸ τῆς Μεγάλης Εἰσόδου, ἐμπλουτίζεται καὶ μεταφέρεται εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς Λειτουργίας: Ὁ ἱερεὺς ἀποκόπτει διὰ τῆς λόγχης ἐν κυβικὸν ἐσφραγισμένον τεμάχιον ἐκ τῆς προσφορᾶς, τὸν «Ἅγιον Ἀμνόν», λέγων συγχρόνως τὰ ἑξῆς: «Ὡς πρόδατον ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη. Καὶ ὡς Ἀμνὸς ἁμωμὸς ἐναντίον τοῦ κείροντος αὐτὸν ἄφωτος, οὕτως οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα αὐτοῦ». Καὶ ἐνώ (ὁ ἱερεὺς) ἐγγαράττει σταυροειδῶς τὸν Ἅγιον Ἀμνόν λέγει: «Θύετα ὁ Ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου, ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς καὶ σωτηρίας». Ὁ ἱερεὺς ἐμπηγγύει ἀκολούθως τὴν λόγχην εἰς τὴν ἀριστερὰν πλευρὰν τοῦ Ἀμνοῦ λέγων: «Εἰς τῶν στρατιωτῶν λόγχην τὴν πλευρὰν αὐτοῦ ἐνυξε καὶ εὐθέως ἐξῆλθεν... Αἷμα καὶ Ἰδῶρ...». Τὴν στιγμὴν ταύτην ὁ Διάκονος ἐγχύει εἰς τὸ Ἅγιον Ποτήριον οἶνον καὶ ὕδωρ.

(Συνεχίζεται)

ΑΙΜΙΛΙΑΝΟΣ ΤΙΜΙΑΔΗΣ
Μητροπολίτης Σηλυβρίας

40. Λόγος Γ' πρὸς τοὺς διαβάλλοντας τὰς Εἰκόνας, P.G. 94, 1333.

41. Βίος μάρτυρος Στεφάνου τοῦ νέου, P.G. 100, 1113.

42. Κεφάλαια, P. G., 99, 489 B.

ΤΟ ΤΙΜΗΜΑ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΟΥ ΑΠΟ ΙΑΤΡΙΚΗ ΣΚΟΠΙΑ

Τὸ τίμημα τῆς προόδου μπορεῖ νὰ μὴ τὸ σκεπτόμαστε ἐμεῖς οἱ γιατροί, καθημερινὰ ὅμως τὸ ζοῦμε. Περισσότερο ἀπ' ὅλους τὸ συνειδητοποιοῦμε ἐμεῖς οἱ παλαιότεροι, τῆς γενιᾶς τοῦ 30, ποὺ εἶχαμε προφτάσει νὰ γνωρίσουμε στὰ πρῶτα βήματα τῆς ἐπιστημονικῆς μας πορείας τὴν προπολεμικὴ Ἱατρικὴ, τὴν Ἱατρικὴ, ποὺ τότε βρισκόταν ἀκόμη στὴν ἡρωικὴ καὶ ρομαντικὴ φάση τῆς ἐξέλιξής της. Ὁ γιατρός σήκωνε συνήθως μόνος του τὸ βάρος τῆς ἠθικῆς καὶ τῆς ἐπιστημονικῆς του εὐθύνης. «Ἐνώπιος ἐνωπίω» ἀντιμετώπιζε μὲ αὐστηρότητα καὶ αὐτοκριτικὴ προβλήματα συνείδησης, ποὺ ἀναφύονται τόσο συχνὰ κατὰ τὴν ἄσκηση τῆς Ἱατρικῆς. Ὁ γιατρός στὰ μάτια τοῦ ἀρρώστου ἀσκοῦσε ἀκόμη κάποια προσωπικὴ γοητεία καὶ ὁ ἄρρωστος στὴ σκέψη τοῦ γιατροῦ κρατοῦσε τὸ ἐπίκεντρο τῆς ἀφοσίωσης.

* * * *

Μετὰ τὸν Πόλεμο ἡ Ἐπιστῆμη μας ἄλλαξε ραγδαία ὄψη. Οἱ τεχνολογικὲς πρόοδοι κατακτοῦν τὴν Ἱατρικὴ. Οἱ παντοειδῆς ἐργαστηριακὲς μέθοδοι κυριαρχοῦν σ' ὅλες τὶς εἰδικότητες. Πολλὲς φορές, ἡ ἐπιπόνηση νέων ἠλεκτρονικῶν μηχανημάτων ὀδηγεῖ στὴ διαμόρφωση νέων ἱατρικῶν εἰδικοτήτων. Οἱ ἠλεκτρονικοὶ ὑπολογιστὲς εἰσέρχονται στὴν ὑπηρεσία τῆς Ἱατρικῆς καὶ ἡ Ἐπιστῆμη μας συνεχῶς καὶ βαθύτερα εἰσδύει στὴ διερεύνηση τῆς δομῆς καὶ τῆς λειτουργίας τοῦ ἀνθρώπινου ὀργανισμοῦ. Ἀπὸ τὸ ὄργανο στὸν ἰστό, ἀπὸ τὸν ἰστό στὸ κύτταρο, ἀπὸ τὸ κύτταρο στὸ μόριο.

Στὸ ἐναρκτήριο μάθημά μου στὸ Πανεπιστήμιο στὶς ἀρχὲς τοῦ 1965 ἔλεγα: «Οἱ σύγχρονοι πρόοδοι τῶν βασικῶν ἐπιστημῶν καὶ κυρίως τῆς φυσικῆς μὲ τὶς τεχνικὲς τῆς ἐφαρμογῆς, ἀνοιξαν εἰς τὸν ἄνθρωπο τοὺς δρόμους πρὸς δύο νέους κόσμους, τὸ μεγάκτιστο τοῦ διαστήματος καὶ τὸ μικρόκτιστο τοῦ ἀτόμου. Ἐκθαμβὴ ἡ ἀνθρωπότης ἀπὸ τὰ ἐπιτεύγματα αὐτὰ ἦταν φυσικὸ νὰ προσπαθῆσιν νὰ ἀκολουθήσῃ σὲ ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς γνώσεως τὰ ἴχνη τῆς πορείας τῶν βασικῶν ἐπιστημῶν.

» Ἄν ἀναζητήσουμε αὐτὴ τὴν ἐπιρροὴ θὰ τὴν εὗρωμε, πιστεύω, παντοῦ, σὲ ὅλες τὶς περιοχὲς τοῦ πνεύματος, ὄχι μόνον στὶς ἐπιστῆμες, ἀλλὰ καὶ στὶς τέχνες καὶ στὰ γράμματα».

Καὶ συνέχισα: «Εἶναι, λοιπόν, ἐνιαῖο τὸ γενικὸ πνεῦμα, ποὺ καθορίζει τὸν πολιτισμὸ μιᾶς ἐποχῆς καὶ δημιουργεῖ τὰ ρεύματα, ποὺ τὸν χαρακτηρίζουν. Καὶ

τὰ ρεύματα αὐτὰ σήμερον εἶναι τόσο ὀρμητικὰ, ὥστε, ὅταν κανεὶς ἀρνείται νὰ συντονίσῃ μὲ αὐτὰ τὴν πορεία του, κινδυνεύει νὰ βρεθῆ ἔξω ἀπὸ τὸ πνεῦμα τῆς σύγχρονης ἐπιστῆμης καὶ νὰ ἐξωκεῖλῃ στὶς ἀγνοεὶς ὄχθες τῆς στεγνῆς κριτικῆς, νοσταλγὸς παλαιῶν σχημάτων καὶ ἀναχρονιστικῶν θεωρήσεων».

Ἐκτοτε, στὰ 17 χρόνια ποὺ κύλησαν, οἱ σπουδαιότερες πρόοδοι στὴν Ἱατρικὴ ἐξακολουθοῦν νὰ βασίζονται κυρίως στὴν εἰσφορὰ τῆς Χημείας, τῆς Φυσικῆς ἢ τῆς Βιολογίας καὶ στὶς ἐπινοήσεις ἐφαρμογῶν τῆς ἠλεκτρονικῆς τεχνολογίας.

Ἐξἄλλου ὀλοένα καὶ περισσότερο καλλιεργεῖται σ' ὅλες τὶς χώρες, ὄχι μόνον τὶς ἀναπτυγμένες, ἀλλὰ καὶ τὶς «ὑπὸ ἀνάπτυξη», ἡ προληπτικὴ καὶ ἡ κοινωνικὴ Ἱατρικὴ.

Ἡ Π.Ο.Υ. πλούτισε τὴν ἔννοια τοῦ ὄρου Ὑγεία. Μ' αὐτὸν τὸν ὄρο δὲν νοεῖται πιά μόνον ἡ ἀπουσία νόσου ἢ ἀναπηρίας. «Ὑγεία εἶναι ἡ κατάσταση σωματικῆς, ψυχικῆς καὶ κοινωνικῆς —τονίζω: κοινωνικῆς— εὐεξίας». Καὶ ἡ ἴδια Παγκόσμια Ὁργάνωση ἀνήγγειλε τὸ φιλόδοξο πρόγραμμα νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴ σωματικὴ ὑγεία σ' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, ποὺ θὰ ζοῦν στὸν πλανήτη μας τὸ 2.000, καὶ νὰ συμβάλῃ στὴν προσπάθεια μείωσης τῶν ἀπειλῶν, ποὺ βαραίνουν στὴν ψυχικὴ ὑγεία τῶν ἀνθρώπων.

Τὸ σύγχρονο πνεῦμα, ποὺ ἀρχίζει νὰ καλλιεργεῖται, τείνει νὰ μελετᾷ τόσο τὸν ὑγιῆ, ὅσο καὶ τὸν ἄρρωστο ἄνθρωπο, στὴν ἐξέλιξή του, ἀπὸ τὴ σύλληψη μέχρι τὸ θάνατο, καὶ στὸ περιβάλλον του, τὸ φυσικὸ, τὸ βιολογικὸ καὶ τὸ ψυχοκοινωνικὸ.

Τὰ ἐπιτεύγματα αὐτὰ ἀπὸ τὶς προόδους τῆς Ἱατρικῆς τὰ ἀνέφερα, Κυρίες καὶ Κύριοι, πρὶν εἰσελθῶ στὸ κύριο θέμα μου, τὸ τίμημα τῆς προόδου, γιὰ νὰ μὴν παρερμηνευθεῖ ὁ τονισμὸς τῆς ἀρνητικῆς πλευρᾶς τοῦ φαινομένου. Προβάλλοντας τώρα τὸ τίμημα, ποὺ καταβάλλεται στὴν πρόοδο, τὸ κάνω ὄχι γιὰ νὰ μειωθεῖ ἡ ἀξία της, ἀλλὰ γιὰ νὰ ἐπισύρω τὴν προσοχὴ στὴν ἀνάγκη τῆς προσπάθειας νὰ μειωθοῦν οἱ ἐπιπτώσεις τοῦ τιμήματος. Ἐπιπτώσεις στὴν ὑγεία τοῦ ἀνθρώπου καὶ στὴν ποιότητα ζωῆς του.

Ἐπισημαίνω μερικὲς ἀπὸ τὶς δυσμενεῖς αὐτὲς συνέπειες.

Οἱ πρόοδοι στὸν τομεᾶ τῆς ἀναλωτικῆς ἐπέτυχαν διάσωση καὶ παράταση τῆς ζωῆς καὶ δημιουργή-

σαν νέες κλινικές συνδρομές, που άλλοτε ο έπερχόμενος θάνατος δεν επέτρεπε να διαμορφωθούν. Τέτοια άκραία νέα συνδρομή είναι ή πέραν του κόματος κατάσταση, τὸ coma dépassé, κατά τὸ διεθνή ὄρο. Καταργούνται όλες οί φυτικές λειτουργίες και ὡστόσο με τεχνητά μέσα εξασφαλίζονται οί αναπνευστικές ανάγκες, ή καρδιά συνεχίζει να πάλει και, παρά τὸν θάνατο τοῦ ἐγκεφάλου, τὰ ἄλλα ὄργανα εξακολουθοῦν να λειτουργοῦν.

Τέτοιες συνδρομές μπορεί να κρατήσουν αρκετές ἡμέρες, ακόμη και 2 - 3 ἑβδομάδες.

Σε ἄλλες περιπτώσεις διατηροῦνται οί στοιχειώδεις φυτικές λειτουργίες και ή βαριά κωματώδης κατάσταση μπορεί να παραταθεί ἐπὶ πολλούς μήνες, ακόμη και πέραν τοῦ ἔτους.

Και οί δύο ὅμως αὐτές νέες συνδρομές, τὸ coma dépassé, και τὰ παρατεταμένα κόματα, δὲν βασανίζουν παρά μόνον τὸ περιβάλλον, τούς οικείους, τούς γιατροὺς και τὸ νοσηλευτικό προσωπικό. Οί περιπτώσεις που ἔχουν τραγικές συνέπειες για τὸν ἴδιο τὸν πάσχοντα και βαρύτερη ἀπήχηση για τὸ κοινωνικό σύνολο, εἶναι αὐτές κατά τις ὁποῖες, με τὴν παρέμβαση τῶν σύγχρονων μέσων, ἀποφεύγεται ὁ θάνατος και ὑποχωρεῖ τὸ κόμα, ἄλλα ἀπομένει στή θέση τοῦ ἀρρώστου ἕνας βαριά σωματικά και πνευματικά ἀνάπηρος ή ακόμη και ἕνα φυτό.

Προβλήματα συνείδησης με τὴν ἀνάπτυξη τῶν μέσων ἀναζωογόνησης ἀντιμετωπίζουν οί γιατροὶ σὲ δύο κυρίως περιπτώσεις προσβολῆς τοῦ ἐγκεφάλου: Στὰ βαριά ἐγκεφαλικά συμβάματα, ἰσχαμικά ή αἰμορραγικά, και στίς κρανιοεγκεφαλικές ἐκείνες κακώσεις, που εἶχαν ἄλλοτε ἀπελπιστική πρόγνωση. Σήμερα, πολλοὶ τέτοιοι ἀρρώστοι διασώζονται, ἄλλα πόσοι ἀπ' αὐτούς θὰ ἦταν προτιμότερο να μὴν εἶχαν ἐπιζήσει, προτιμότερο και για τούς ἴδιους και για τὸ περιβάλλον τους.

Ἡ Ἱατρική δεοντολογία και ή ἠθική, που διαμορφώθηκαν μέσα στους αἰῶνες, ὠθοῦν τὸ γιατρὸ να ἀγωνίζεται μέχρι ἐσχάτων για τὴ διατήρηση τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου, χωρίς να ἀποτελεῖ γι' αὐτὸν φραγμὸ ή ζοφερή προοπτική ὡς πρὸς τὴν ποιότητα ζωῆς που θὰ ἔχει αὐτὸς ὁ ἐπιβίωνων ἀνάπηρος να διανύσει στὸ μέλλον. Αὐτὴ ή ἠθική, ἀπόρροια ἀπὸ τὰ φιλοσοφικά διδάγματα τοῦ Νίτσε στὸ τέλος τοῦ περασμένου αἰῶνα για τὰ παράσιτα τῆς κοινωνίας, και ἀπὸ τὰ μέτρα τῆς εὐγονικής εὐθανασίας, που ἐφαρμόστηκαν στή Γερμανία τοῦ 3ου Reich, ἐξακολουθεῖ πάντα να κυριαρχεῖ στὸ νοῦ και στή συνείδηση τοῦ θεραπευτοῦ γιατροῦ. Μπροστά στὸ δίλημμα ἀνάμεσα στίς δύο φιλοσοφικές τοποθετήσεις, τὴν ἠθική τῆς προστασίας τῶν συμφερόντων τοῦ ἀνθρώπινου εἴδους, δηλαδή τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου, και τῆς ἠθικῆς που ἀφορᾷ τὸ ἄτομο, χωρίς δισταγμὸ ὁ γιατρός ἀφροσιώνεται στὸ συμφέρον τοῦ ἀτόμου, τοῦ συγκεκριμένου ἀνθρώπου, τὸν ὁποῖο ἐκλήθη να περιθάλπει. Ἔτσι, ή ἀκαμπτη προσ-

ήλωσή του στὸν ἀνθρώπο μπορεί να ὀδηγήσει σὲ ἀντικοινωνικά ἐπακόλουθα.

Τὸ πρόβλημα, εἶναι διαφορετικό και πολὺ δξύτερο σὲ περιπτώσεις ὄγκων τοῦ ἐγκεφάλου, ἐκεῖ που ὁ γιατρός θὰ βρεθεῖ μπροστά στὸ δίλημμα να ἐκλέξει μεταξύ δύο λύσεων. Να προχωρήσει στήν ἐγχείρηση, για να σώσει τὴ ζωὴ τοῦ ἀρρώστου, ἀδιαφορώντας ἀν ἀπὸ τὴν ἱατρική του ἐπέμβαση ὁ ἀσθενής ἀπομένει ἀφασικός και ἡμίπληκτος ή να τὸν ἀφήσει να ἀκολουθήσει τὴ μοιραία του πορεία πρὸς τὸ θάνατο.

Ἐδῶ, ἀνάλογα με τὴν προσωπική ἀντίληψη για τὴν ἀξία τῆς ζωῆς, ὁ γιατρός ἀναλαμβάνει τις εὐθύνες του και με γνώμονα τὴ συνείδησή του καταλήγει στήν ἀπόφαση: Ναι ή ὄχι. Προσωπικά, ἀνήκω σ' αὐτούς τούς γιατροὺς, που μπροστά σὲ τέτοιο δίλημμα, ἀνεκδοίαστα ἀπαντοῦν ὄχι. Ἡ ζωὴ, για να ἀξίζει να τὴν ζεῖ κανεὶς, πρέπει να διαθέτει ἕνα minimum ποιότητας, ἕνα minimum ἀνθρωπιάς. Διαφορετικά ὁ γιατρός, στὰ μάτια του, δημιουργεῖ ὁ ἴδιος ἕνα βαριά δυστυχισμένο ἀνάπηρο, που θὰ ἀποζητάει σὸν λύτρωση τὸ θάνατο, τὸ θάνατο που ὁ γιατρός τοῦ στέρησε.

Μία ἄλλη ἔμμεση συνέπεια τῶν προόδων τῆς Ἱατρικῆς εἶναι ή ποσοτικά ξεχωριστὴ ἄνθηση τῆς ἀνθρωπότητας. Χρειάστηκαν κάπου 600.000 χρόνια για να φθάσει ὁ πληθυσμὸς τῆς Γῆς τὰ 4 δισεκατομμύρια και τώρα ὑπολογίζονται ἀρκοῦν 40 μόνο χρόνια για να διπλασιασθεῖ αὐτὸς ὁ ἀριθμὸς, για να προστεθοῦν τὰ νέα 4 δισεκατομμύρια. Ἀσφαλώς, ὁ σημαντικότερος λόγος γι' αὐτὴ τὴν ἀπότομη αὐξηση τοῦ πληθυσμοῦ δὲν εἶναι ή αὐξηση τῆς γεννητικότητας, ἄλλα ή μείωση, ἀν ὄχι ἐξαφάνιση, τῶν ἐπιδημιῶν, ὁ περιορισμὸς τῆς παιδικῆς θνησιμότητας και ή παράταση τοῦ μέσου ὄρου ζωῆς, γεγονότα στήν ἐπίτευξη τῶν ὁποίων οί πρόοδοι τῆς Ἱατρικῆς, προληπτικῆς και θεραπευτικῆς, ἔπαιξαν ἀναμφισβήτητα τὸν προεξάρχοντα ρόλο.

Ὅπως γνωρίζετε, γύρω ἀπὸ τὸ θέμα τῆς πληθυσμιακῆς αὐτῆς ἔκρηξης, τις τελευταῖες δεκαετίες, διατυπώνονται πολλές ἀνησυχίες. Ἡ αὐξηση τοῦ ἀνθρώπινου πληθυσμοῦ, που ἀκολουθεῖ γεωμετρικό ρυθμὸ, ἔχει σὸν ἀνάγκη και ἀποτέλεσμα τὴ γεωμετρικὴ αὐξηση τῆς παραγωγῆς κάθε εἴδους ἀγαθῶν. Καὶ αὐτὸς ὁ βιασμὸς τῆς φύσης ὀδηγεῖ στήν ἀποσταθεροποίηση τῶν οικοσυστημάτων και γενικότερα τῆς βιόσφαιρας.

Ἡ κρίση, που δημιουργεῖται ἀπὸ τὸν ὑπερπληθυσμιακὴ διαστρέβλωση— με ἔκανε πάντα πολὺ διστακτικὴ χῶρες, ὅπου πλανᾶται τὸ φάσμα τῆς πείνας και τοῦ λιμοῦ.

Ἡ Ἱατρική μου ιδιότητα —πέστε το ἀπὸ ἐπαγγελματικὴ διαστρέβλωση— με ἔκανε πάντα πολὺ διστακτικό να δῶ αὐτὴ τὴν αὐξηση τοῦ πληθυσμοῦ σὸν ἕνα γενονός, που ἐγκυμονεῖ καταστραφές. Δυσπιστῶ σ' αὐτὲς τις κραυγὲς πανικοῦ, γιατί πιστεύω πὸς τὸ ἀνθρώπινο γένος ἐγκαιρα θὰ ἀντιληφθεῖ, που φέρεται, και

θά λάβει μέτρα, προτού ή κάμψη του οικοσυστήματος και ή άνατίναξη της βιολογικής ισορροπίας άποβούν «μη άναστρέψιμες».

Στόν τρόπο πολλαπλασιασμού του άνθρώπου, μία άλλη πλευρά από γενετική σκοπιά άξίζει, νομίζω, κι αυτή νά προκαλεί άνησυχίες.

Οι νόμοι της φυσικής έπιλογής δέν ισχύουν πλέον στίς νεότερες κοινωνίες. Η γενετική επικράτηση του ικανότερου, μέσω μιας μεγαλύτερης εξάπλωσης των απογόνων του, έπαψε πλέον νά καθορίζει την πορεία της εξέλιξης. Όλες οι στατιστικές άποκαλύπτουν ότι ο μέσος αριθμός των παιδιών άνθρώπων με ύψηλό πνευματικό επίπεδο όσο πάει και μειώνεται. Έξ άλλου οι ίδιες στατιστικές άποδεικνύουν ότι υφίσταται μία εϋθέως άνάλογη σχέση ως προς τό πνευματικό επίπεδο μεταξύ των συζύγων. Οι δύο αυτές διαπιστώσεις, κατά τους βιολόγους, οδηγούν σε μία επικίνδυνη κατάσταση, που άπειλεί νά διοχετεύσει σιγά - σιγά τό ψηλότερο γενετικό δυναμικό σε μία έκλεκτή μερίδα της κοινωνίας, που ο αριθμός των ατόμων της όμως όλο και μικραίνει.

Τρίτη δυσμενής συνέπεια στή μεταπολεμική εξέλιξη της Ίατρικής είναι ή αύξηση των καλουμένων ιατρογενών νόσων. Έγκαιρα έπισημάνθηκε τό γεγονός αυτό από τους ίδιους τους γιατρούς και συχνά άφιερώνονται Συμπόσια, ακόμη και Διεθνή Συνέδρια στό θέμα, με σκοπό τή βαθύτερη κατανόηση του μηχανισμού της πρόκλησης των συνδρομών αυτών και τήν καλύτερη άντιμετώπισή τους.

Οι νοσηρές αυτές καταστάσεις όφείλονται σε ποικίλες αίτιες. Ίδιοσυστατική έλλειψη άνοχής προς όρισμένα φάρμακα, αλλεργική αντίδραση, έντονη παρενέργεια, δημιουργία νοσηρής εξάρτησης από τό φάρμακο και άλλους παθογενετικούς μηχανισμούς, που ακόμη διερευνώνται. Ίατρογενείς νόσοι δυνατόν νά διαμορφωθούν κατά τήν κανονική χρήση και των πιο πολύτιμων φαρμάκων, ακόμα και σε μικρές δόσεις. Και είναι δυνατόν, πολύ σπάνια βέβαια, συνήθη φάρμακα νά προκαλέσουν βαριές νόσους, όπως π.χ. διάχυτο έρυθηματώδη λύκο ή άλλες κολλαγονώσεις.

Γενικά όμως, όλες αυτές οι ιατρογενείς νοσηρές καταστάσεις προλαμβάνονται και συνήθως θεραπεύονται εύκολα όταν τά φάρμακα χορηγούνται με άυστηρή ιατρική παρακολούθηση.

Τό μεγαλύτερο κακό, τουλάχιστον στό τόπο μας, που δέν άπαιτείται ιατρική συνταγή παρά μόνο για λίγα σκευάσματα, προέρχεται από τήν άλόγιστη και άνεξέλεγκτη χρήση φαρμάκων. Τα πιο επικίνδυνα άπ' αυτά, λόγω της μεγάλης τους διάδοσης, είναι τά ψυχοτρόπα, ήρεμιστικά, θυμοληπτικά, άγχολυτικά ή ύπνωτικά. Φάρμακα που, σε υπεύθυνα χέρια, αποτελούν πολύτιμη προσφορά για τήν καταπολέμηση νευρικών κυρίως αντιδράσεων, πολύ συχνά λαμβάνονται χωρίς καμία έπιτήρηση, σε ποικίλους συνδυασμούς

και πολλές φορές σε υπερβολικές δόσεις, με αποτέλεσμα νά καταντούν, στό άστικό κυρίως κέντρο, μία από τις σοβαρότερες πληγές.

Οι συνθήκες της σύγχρονης ζωής με τόν φρενιτώδη ρυθμό της και τις συνεχώς αυξανόμενες άπαιτήσεις της, που εκ των πραγμάτων συχνά μένουν άνικανοποίητες, εύκολα δημιουργούν ψυχολογικές καταστάσεις, που εύνοούν τήν καταφυγή σε κάποιο ψυχοφάρμακο. Από τήν άλλη μεριά στήνονται οι παγίδες από άπατηλές διαφημίσεις στήν τηλεόραση, τό ραδιόφωνο ή τά μεγάλης κυκλοφορίας περιοδικά, για τά θανατουργά χάπια της εύτυχίας, της ψυχικής ήρεμίας ή του καλού ύπνου και έτσι άτομα υγιά, που άπλώς έχουν τά προβλήματά τους, εύκολα σπεύδουν νά έπωφεληθούν από τις νέες προόδους της Φαρμακολογίας και διολισθαίνουν σε επικίνδυνες καταχρήσεις.

Τέλος, δυνατόν αυτά τά φάρμακα, με τήν εύφορική τους δράση, νά προκαλέσουν βιολογική εξάρτηση και νά οδηγήσουν σε τοξικομανία με όλες τις άναπόδραστες συνέπειες, τήν κατάρρευση της σωματικής και ψυχικής υγείας και τήν κοινωνική υποβάθμιση.

Τέταρτη δυσμενής επίπτωση της προόδου στή Ίατρική, αυτή τή φορά έμμεση, εύνοεί τήν εξάπλωση όρισμένων νόσων, στίς όποιες ή κληρονομικότητα παίξει κάποιο ρόλο. Άπ' αυτές τις νόσους μεγαλύτερη κοινωνική σημασία έχει πριν άπ' όλα ή Σχιζοφρένεια και λιγότερο ή Έπιληψία.

Πριν από 30 χρόνια εκείνοι που έπασχαν από Σχιζοφρένεια, κυρίως άπλης, ήθηφρενικής ή κατατονικής μορφής, από νεαρή ήλικία, και όταν δέν ζούσαν στό Ψυχιατρεία, ήταν τόσο έμφανώς άρρωστοι, ώστε νά αποκλείεται γι' αυτούς ό γάμος, έπομένως και κίνδυνος μεταβίβασης της νόσου σε απογόνους. Τώρα, με τά μείζονα ψυχοφάρμακα, ή Ίατρική Έπιστήμη επέτυχε σε μεγάλη άναλογία, άν όχι τήν πλήρη ψυχική άποκατάσταση αυτών των άρρώστων, πάντως τή βελτίωσή τους πολύ συχνά σε τέτοιο βαθμό, ώστε νά αναλαμβάνουν κανονική έπαγγελματική και κοινωνική δραστηριότητα και νά προχωρούν στόν επικίνδυνο γάμο.

Άπό τήν άλλη μεριά, ή σημερινή πλούσια φάρμακα άντιεπιληπτικών φαρμάκων παρέχει τή δυνατότητα για τήν άνάσχεση των κρίσεων και έτσι επιτρέπει συχνότερα τό γάμο. Κι από τή στιγμή της στέψης δέν ύπάρχει πλέον φραγμός. Σε πρόσφατη έρευνα του Γαλλικού Συνδέσμου κατά της Έπιληψίας άποκαλύπτεται ότι οι έπιληπτικές έγγαμες άρρωστες γεννούν παιδιά στήν ίδια περίπου άναλογία με τις φυσιολογικές γυναίκες.

Τέλος, θά ήθελα νά εξάρω μία πέμπτη επίπτωση της προόδου στήν έπιστήμη μας: Τή σχετική άδυναμία του σύγχρονου γιατρού νά άντιμετωπίσει άμεσα, συνθετικά και πολύπλευρα τόν άρρωστο άνθρωπο. Με τήν άνάπτυξη των ειδικότητων και τή διαμόρφωση ειδίκευσεων μέσα στήν ειδικότητα άποπροσποικήθηκε

ο γιατρός και σιγά - σιγά σε πολλές κοινωνίες χάθηκε ο οικογενειακός προστάτης της υγείας. Ειδικά στην Ελλάδα, η ανάπτυξη της ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης από τους διάφορους Όργανισμούς Υγείας χωρίς συντονισμό και χωρίς ορθολογικό προγραμματισμό οδήγησε, αν όχι στην παντελή εξαφάνιση, πάντως στην επιζήμια υποβάθμιση του θεσμού του οικογενειακού γιατρού. Του γιατρού αυτού, που σε κάθε άρρωστο του γνώριζε όχι μονάχα το αναμνηστικό των νόσων του ίδιου και τις ιδιοσυστατικές αντιδράσεις του οργανισμού του, τόσο απέναντι στην αρρώστια όσο και στα φάρμακα, αλλά και της όλης οικογένειας τη στάση απέναντι στο εκάστοτε άρρωστο μέλος της. Έτσι, εκείνος ο γιατρός ήξερε καλύτερα πώς θα έπρεπε να αντιμετωπίσει τον ασθενή και το οικογενειακό περιβάλλον στα τόσα προβλήματα, που αναφέρονται από την αρρώστια. Προβλήματα ιατρικά, ψυχολογικά, κοινωνικά, ακόμη και οικονομικά. Ήταν ο πολύτιμος σύμβουλος σ' όλες τις δύσκολες στιγμές.

Περιορίζομαι σ' αυτά τα χαρακτηριστικά παραδείγματα, που δίνουν κάποια εικόνα των δυσμενών επιπτώσεων από τις σύγχρονες προόδους στην Ιατρική.

Είπα προηγουμένως, ότι σκοπός της προβολής του τιμήματος αυτού είναι ακριβώς ο τονισμός της ανάγκης εξουδετέρωσής του. Και πραγματικά μπορεί παντού να διαγραφούν ευόλιωες προοπτικές.

Άς δοῦμε πάλι ένα - ένα τα παραδείγματα, που ανέφερα, από σκοπιά όμως τώρα όχι κριτικής προσέγγισης, αλλά θεραπευτικής αντιμετώπισης.

Πρώτο πρόβλημα είναι οι βαριές αναπηρίες, που απομένουν μετά τη διάσωση της ζωής χάρη στα σύγχρονα μέσα αναζωογόνησης.

Η ιατρική δεοντολογία, είπαμε, ώθει τον γιατρό να αγωνίζεται μέχρι τέλους, αλλά η ήθική μας συνείδηση πόσες φορές υποφέρει, όταν διαπιστώνουμε ότι το επίτευγμα της ιατρικής προσπάθειας δεν ήταν παρά ή συμφορά, ή δυστυχία και η μάταιη παράταση μιας βασανισμένης ζωής.

Η σκέψη στρέφεται τότε στη λύση της εϋθανασίας.

Η εκστόμιση και μόνο της λέξης εξοργίζει μία κατηγορία γιατρών. Οφείλουμε —υποστηρίζουν— σεβασμό στη ζωή των συνανθρώπων μας, ακόμη και όταν δεν τους απομένει παρά μια άπλη άναπνοή, γιατί, από την ημέρα που θα νομιμοποιηθεί το δικαίωμα να προσβάλλεται ή ανθρώπινη ζωή με την ενέργεια του γιατρού, θα έχουμε παγιδευτεί σε μια ολισθηρή οδό, που πιστεύουμε ότι είναι ανεξέλεγκτη και εξαιρετικά επικίνδυνη και μπορεί να μᾶς οδηγήσει σε παρεκτροπές ή και στο έγκλημα.

Όστόσο συνεχώς όγκοῦται ή κατηγορία άλλων γιατρών, που βλέπουν την εϋθανασία σαν μία πράξη φι-

λανθρωπίας. Κορυφαίοι επιστήμονες, όχι μόνο γιατροί, εκφράζουν την εϋχή να καθιερωθεί ο θεσμός της εϋθανασίας, αφού φυσικά με την κατάλληλη διαδικασία εξασφαλιστεί ή προστασία από κάθε κατάχρηση. Ήδη, το 1974 δημοσιεύτηκε τέτοιο μανιφέστο με τις υπογραφές τριών βραβείων Nobel, του Pauling, του Monod και του Tomson, και από αρκετά χρόνια σιγά - σιγά εξοικειώνονται πολλοί γιατροί με την ιδέα ότι ή προσφορά του θανάτου μερικές φορές είναι πιο ανθρωπιστική από τη διατήρηση της ζωής.

Το δεύτερο παράδειγμα αφορά την πληθυσμιακή έκρηξη, στην οποία συνέβαλαν οι προόδοι της Ιατρικής και για την οποία ήδη διατυπώσαμε την αισιόδοξη πρόβλεψη πώς ή ανθρωπότητα μπροστά στο βάραθρο που ανοίγεται, θα λάβει έγκαιρα τα σωτήρια αντίμετρα. Το πρόβλημα δεν αφορά τα κράτη της Δύσης, όπου ή πολυτεχνία προστατεύεται ακόμη με νόμους και στη χώρα μας οι επιστήμονες που μελετούν τους δημογραφικούς μας κινδύνους, όπως ο Καθηγητής κ. Βαλαώρας, ανησυχούν αντίθετα για τη σχετική υπογεννητικότητα και την εξελισσομένη δημογραφική γήρανση του πληθυσμού μας. Το πρόβλημα είναι δεξυ στον τρίτο κόσμο, στον κόσμο του Νότου. Και από κει ακριβώς είναι που έχουμε ένδειξεις ανάκαμψης αυτής της πληθυσμιακής έκρηξης. Από καιρό παίρνονται μέτρα για περιορισμό των γενήσεων. Άλλά τώρα στο τελευταίο βιβλίο του Jacques Lasourne από την υπεύθυνη θέση του Όργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Αναπτύξεως στο Παρίσι παρέχεται ή πληροφορία ότι τα μέτρα αυτά τελεσφοροῦν και ότι αρχισε ή μείωση της γεννητικότητας στον τρίτο κόσμο, πράγμα που χαρακτηρίζεται από τον συγγραφέα ως το σπουδαιότερο γεγονός των τελευταίων ετών.

Για τον άλλο όμως κίνδυνο, που ανέφερα, της σχετικά περιορισμένης γεννητικότητας των ζευγαριών υψηλότερου πνευματικού επιπέδου, όμολογώ ότι δεν βλέπω τρόπους αποτελεσματικής παρέμβασης. Η θέσπιση όποιωνδήποτε κινήτρων, ειδικά γι' αυτήν την κατηγορία ανθρώπων, προσκρούει στο αίσθημα δικαιοσύνης και ίσης μεταχείρισης των πολιτών σ' ένα φιλελεύθερο και δημοκρατικό καθεστώς. Απομένει μόνο ή άσκηση πειθοῦς και ή καλοπροαίρετη προπαγάνδα από σοβαρά στελέχη της κοινωνίας.

Ός προς το τρίτο παράδειγμα, τις ιατρογενείς νόσους και την πολυφαρμακία, ασφαλώς υπάρχουν τρόποι αντιμετώπισης. Βασικά: Όρθολογική όργάνωση του έλέγχου της χορήγησης των φαρμάκων και προσεκτική παρακολούθηση κάθε θεραπείας στα πλαίσια μιᾶς σωστά προγραμματισμένης ιατροφαρμακευτικής και νοσοκομειακής περίθαλψης, που συνεχώς θα προσαρμόζεται προς τις νέες προόδους της Ιατρικής. Ήδη στον τόπο μας πρόσφατα διανοίγονται ευόλιωες προοπτικές.

Στο τέταρτο παράδειγμα, την συγγάλυψη από τις σύγχρονες θεραπείες νοσημάτων, στα όποια παίζει

κάποιο ρόλο ή κληρονομικότητα, ή μόνη όρθή αντιμετώπιση είναι ή σωστή εφαρμογή του προγαμιαίου πιστοποιητικού σωματικής και ψυχικής υγείας και ή αυστηρή τήρηση από τους γιατρούς τών προϋποθέσεων για την έκδοση αυτού του πιστοποιητικού. Και πρὶν φθάσουμε σ' αυτό, ή σωστή πληροφόρηση του άρρώστου και τών οικείων από τόν θεράποντα γιατρό για τους πιθανούς κινδύνους μεταβίβασης τής άρρώστιας στα παιδιά. Ήδη, σ' όλα τα προηγμένα Κράτη, ιδρύονται Ειδικά Κέντρα Γενετικής Συμβουλευτικής σχετικά πρὸς αυτές τις νόσους και τώρα λειτουργούν ή οργανώνονται τέτοια Κέντρα και σέ μᾶς.

Τέλος, για τή δυσμενή επίπτωση, πού άφορᾶ τήν ίδια τήν άσκηση τής Ίατρικής, μπορούν πολλά μέτρα νά εφαρμοσθοῦν, ὥστε και ὁ θεσμός του οικογενειακού γιατροῦ νά αναζωογονηθεῖ, αλλά και τὸ κέρδος από τις σύγχρονες προόδους τών ιατρικῶν ειδικεύσεων νά αξιοποιεῖται πρὸς ὄφελος του ανθρώπου, τόσο για τήν πρόληψη, ὅσο και για τή θεραπεία, τόσο στο σπίτι, ὅσο και στο Νοσηλευτικό Ίδρυμα. Άρκεί τα μέτρα υγιεινῆς και περίθαλψης, πού πρόκειται νά εφαρμοσθοῦν, νά ἔχουν προηγουμένως ὀρθολογικά προγραμματιστεῖ.

Τὸ τίμημα ἐπομένως τής προόδου στην Ίατρική, ὅπου τὸ ἀναζητήσαμε, είναι σημαντικό, αλλά ὄχι και ἀναγκαστικά πληρωτέο. Ἐπιδέχεται βελτιωτικές παρεμβάσεις, ὥστε νά ἐξουδετερωθοῦν πολλές από τις δυσμενείς ἐπιπτώσεις, πού ἀναφέραμε. Ἡ δυσκολία βρίσκεται μόνο στην πληθυσμιακή ἔκρηξη.

Ἡ θεώρηση ὅμως από ιατρική σκοπιά του τιμήματος τής προόδου δὲν ἐξαντλεῖται με τα ἐπιτεύγματα τής Ίατρικής. Ἡ γενικότερη ἐξέλιξη του τεχνολογικοῦ πολιτισμοῦ είναι ἐκείνη πού πληρώνεται με πολὺ βαρύτερο, δυσβάστακτο τίμημα.

Οἱ ἐπιστημονικὲς ἀνακαλύψεις, ἐφευρέσεις και ἐπινοήσεις βρῆκαν παντοῦ εφαρμογές τέτοιες, ὥστε νά ἀλλάξει ή ὄψη του κόσμου. Ὁ André Malraux ἔλεγε: «Οἱ θεοὶ πεθαίνουν και ἔρχονται ἄλλοι. Κάθε ἐποχή ἔχει τή δική της θεότητα. Τῆς σύγχρονης ἐποχῆς ή θεότης, δηλαδή ή ὑπέρτατη ἀλήθεια, είναι ή Ἐπιστήμη».

Θαυμάζει, αλλά και τρομάζει ὁ ἄνθρωπος μπροστά στα ἐπιτεύγματα αὐτῆς τής νέας θεότητας και ἀναρωτιέται τί μᾶς ἐπιφυλάσσουν ἀκόμη αὐτὲς οἱ πρόοδοι τής Ἐπιστήμης. Προϊόντα και ὑποπροϊόντα της είναι τα μέσα εὐημερίας, αλλά και τα μέσα καταστροφῆς του ἀνθρώπου.

Ἐπὶ τὴ διάσπαση του ἀτόμου και τήν ἐκμετάλλευση τῆς πυρηνικῆς ἐνέργειας μέχρι τήν κατάκτηση του διαστήματος και τις συζητήσεις μέσω δορυφόρου, τα θαυμαστά ἔργα τῆς σύγχρονης τεχνολογίας, τα παρακολουθεῖ ὁ κόσμος ὅλος, τα συνήθισε και ἔπαιψε νά ἐκπλήσσει, ὅσο θαυμαστά και ἂν εἶναι. Ἀντίθετα, τὸ τίμημα αὐτῆς τῆς προόδου μόλις τα τελευταία δέκα χρόνια ἄρχισε νά ἐπισύρει τήν προσοχή του ἀνθρώπου και νά δημιουργεῖ ἀνησυχίες. Ἡ ἀνθρωπότητα ὑπερήφανη για τις τεχνολογικὲς της προόδους ἄργησε νά ἀντιληφθεῖ ὅτι ή ζωή στη Γῆ βρίσκεται σέ μιὰ ἰσορροπία τόσο λεπτή, πού δὲν μπορούμε νά τήν ἀνατρέψουμε ἀντιτιμωρητί. Πολλὲς από τις σύγχρονες αὐτὲς ἀνησυχίες προβάλλει ἀνάγλυφα στο ὁμώνυμο βιβλίο του ὁ Ἀκαδημαϊκὸς κ. Λούρος.

Ὁρισμένες από τις δυσμενείς ἐπιπτώσεις τῆς προόδου ἔγιναν ιδιαίτερα ἀπειλητικές. Ἡ ὑπέρμετρη βιομηχανική ἀνάπτυξη και ή ἀχαλίνωτη αὔξηση τῆς παραγωγῆς ἀγαθῶν, αλλά και μέσω ἀλληλοεξοντώσεως, σέ συνδυασμὸ πρὸς τὸν ὑπερπληθυσμὸ και τήν ἀστυφιλία, τείνουν νά ἀνατρέψουν τήν βιολογική και ἐνεργειακή ἰσορροπία στον πλανήτη μᾶς. Ἐνδεικτικὰ ἀναφέρονται οἱ πιὸ ἐπικίνδυνες από τις δυσμενείς αὐτὲς ἐπιπτώσεις: Ἡ ἄμεση ρύπανση του περιβάλλοντος, ἀτμοσφαιρας, ἐδάφους, θάλασσας, ποταμῶν, ἀπὸ ἀπειράριθμες οὐσίες. Ἡ ἐξάντληση τών φυσικῶν μὴ ἀανεόσιμων πόρων. Ἡ ἐλάττωση και ἐξαφάνιση ζωϊκῶν και φυτικῶν ειδῶν, πού ὀδηγεῖ στην ἀποσταθεροποίηση τών οικοσυστημάτων. Ἡ ρύπανση ἀπὸ τὸ θόρυβο. Ἡ ρύπανση ἀπὸ τή ραδιενέργεια. Τέλος ὁ κίνδυνος τῆς θερμικῆς ρύπανσης, πού ἀπειλεῖται ἀπὸ τήν ὑπερβάλλουσα κατανάλωση ἐνέργειας. Και οἱ δυσμενείς ἐπιδράσεις δὲν περιορίζονται μόνο στο ἀναπνευστικό και τὸ κυκλοφοριακὸ σύστημα, αλλά σ' ὅλο τὸν ὀργανισμό. Ἀκόμη και στο κεντρικὸ νευρικὸ σύστημα. Στο Διεθνὲς Συμπόσιο για τή ρύπανση, πού ἔγινε πρὸ ὀλίγων μηνῶν στη Θεσσαλονίκη, ἐνοχοποιήθηκε ή ρύπανση ἀπὸ τα καυσάερια στο Λονδίνο για τήν πτώση τῆς σχολικῆς ἐπίδοσης τών μαθητῶν, ή ὁποία ἀποδόθηκε σέ ἦπια δηλητηρίαση ἀπὸ μόλυβδο.

Ἐπάρχει ὅμως και μιὰ ἄλλη ὄψη του προβλήματος. Ἡ ἀτμόσφαιρα του καταναλωτικοῦ εὐδαιμονισμοῦ, πού ἔντεχνα καλλιεργεῖται στις ἀναπτυγμένες χῶρες, σπρώχνει τὸν ἄνθρωπο ἀθέλα του στην ὑπερβάλλουσα προσπάθεια ἀκόρεστης ἀπόκτησης ὑλικῶν ἀγαθῶν, ὅλο και περισσότερων ἀγαθῶν, για νά ἀντιμετωπίσει τις τεράστιες ὑλικὲς και κυρίως ψυχολογικὲς του ἀνάγκες. Ὅλοι οἱ προγραμματισμοὶ και οἱ δραματισμοὶ πε-

ριορίζονται συνήθως στην εξύψωση τής υλικής μόνο στάθμης τής ζωής. Και αυτό τὸ τρέξιμο, ὁ συναγωνισμός, ἡ συνεχῆς ἀντιπαλότητα καὶ ἡ προσπάθεια ἐξουδετέρωσης τοῦ ἀνταγωνιστοῦ, ὑφαίνουν σιγά - σιγά μιὰ νοσηρὴ νοοτροπία, ποὺ εὐκόλα ὀδηγεῖ σὲ ἀντικοινωνικὴ συμπεριφορὰ. Μέσα σὲ τέτοιες συνθήκες ζωῆς καὶ μέσα σ' ἓνα κοινωνικὸ περιβάλλον ἀλληλοσυγκρουόμενο, ρευστὸ καὶ συνεχῶς μεταβαλλόμενο, ποὺ δυσχεραίνει τὴν προσαρμογὴ καὶ καλλιεργεῖ τὴν ἀνασφάλεια, εὐκόλα διολισθαίνει ὁ ἄνθρωπος σὲ νοσηροὺς τρόπους ἀντίδρασης, στὴν ἀγχώδη νεύρωση, τὴν ἀντιδραστικὴν κατάθλιψη ἢ κάθε ἄλλη ψυχοπαθολογικὴ ἐκδήλωση.

Πρὸς αὐτὴ τὴν κατεύθυνση ὀδηγεῖ καὶ ἡ ἀπομυθοποίηση τῶν παλιῶν ἰδανικῶν καὶ ἡ πώση τῶν ἠθικῶν ἀξιών, ποὺ ἔφεραν σὲ ἀντίθεση καὶ ρήξη τίς νέες γενεές πρὸς τὰ γονεϊκὰ πρότυπα. Καὶ ἔτσι εὐοδώθηκε ἡ ἐπιθετικότητα, ποὺ ξεσπάει στὴ βία, τὴν κάθε μορφῆς βία.

Καὶ κάτι ἄλλο: Ἡ κάθετη ὀρμὴ τῆς σύγχρονης Ἐπιστήμης ἀναγκάζει τὸν ἄνθρωπο νὰ περιορίζει τίς γνώσεις του σ' ἓνα πεδίο ποὺ συνεχῶς μικραίνει, ποὺ τοῦ ἀπορροφᾷ ὅλη τὴ δυνατότητα μάθησης, ὥστε νὰ μὴν ἀπομένει χρόνος γιὰ ἄλλη πνευματικὴ δραστηριότητα. Αὐτὴ ἡ ὑπερειδίκευση, ποὺ ἐπισημαίνουν μὲ ἀνησυχία πολλοὶ σύγχρονοι φιλόσοφοί, ὀδηγεῖ μοιραῖα στὸν κατακερματισμὸ τῆς γνώσης καὶ τὸ στένεμα τῆς σκέψης. Ὁ περιορισμὸς αὐτὸς τοῦ πνευματικοῦ ὀρίζοντα τοῦ ἀνθρώπου —γράφει ὁ Conrad Lorenz— εἶναι πολὺ πιὸ ἐπικίνδυνος ἀπὸ τὴν ἐπιθετικότητα.

Ἀπὸ τοὺς εἰδικοὺς οἰκολόγους, κοινωνιολόγους, οἰκονομολόγους, ἐνεργειολόγους καὶ ἄλλους προτείνονται μέτρα γιὰ τὴν περιστολὴ τοῦ κακοῦ, τὴ διάσωση τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος καὶ τὴν εξύψωση τῆς φθίνουσας ποιότητας ζωῆς. Ἐδῶ ὅμως δὲν ἀρκοῦν νομοθετικὰ μέτρα. Πρέπει νὰ ἀλλάξουν καὶ τὰ ἦθη, νὰ ἀλλάξει ἡ νοοτροπία ποὺ καλλιεργήθηκε στὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὴν ὑπερβολικὴ ἀνάπτυξη τοῦ τεχνολογικοῦ πολιτισμοῦ. Σκέπτεται κανεὶς μήπως ἦρθε ἡ ὥρα νὰ ἀκουσθεῖ ἡ ἐπίκληση τοῦ Jean—Jacques Rousseau «Ἐπιστροφή στὴ Φύση». Ἡ ἀνθρωπότητα δὲν ἀκολούθησε τὴ συμβουλή. Καὶ συνεχίζει τὴν ἀπομάκρυνσή της ἀπὸ τὴ φύση, τὴ φύση τοῦ κόσμου καὶ τὴ φύση τοῦ ἀνθρώπου.

Καὶ ἔτσι φθάσαμε στὴ σημερινὴ κρίση, ποὺ ὀδηγεῖ στὸ ἀδιέξοδο, ἂν δὲν ἀλλάξει ἡ νοοτροπία τοῦ ἀνθρώπου, ὥστε νὰ δεχθεῖ νὰ στερηθεῖ υἱικά ἀγαθὰ γιὰ νὰ κερδίσει πάλι τὴν ψυχὴ του καὶ τὸ πνεῦμα του, ποὺ ἄθελά του ἄφησε νὰ ἀλλοτριωθοῦν, ἂν δὲν καλλιεργηθεῖ πνεῦμα διακρατικῆς ἀλληλεγγύης μεταξὺ τῶν χωρῶν τοῦ Βορρᾶ καὶ τοῦ Νότου, ὅπως προτείνει ὁ Ἀκαδημαϊκὸς κ. Ἄγγελος Ἀγγελόπουλος, καὶ διαπροσωπικῆς ἀλληλεγγύης μεταξὺ τῶν πολιτῶν τοῦ ἴδιου κράτους. Καὶ μιὰ τέτοια ἀλλαγὴ δὲν γίνεται μόνο μὲ Νόμους. Χρειάζεται τὴ συναίνεση τῶν ἀνθρώπων ποὺ καλοῦνται νὰ συμβάλλουν, καὶ οἱ ὅποιοι πρέπει νὰ καταλάβουν καὶ νὰ πειθοῦν ἀπὸ τὴ Πολιτεία καὶ τὴν Κοινωνία ὅτι ὁ περιορισμὸς τῶν ἀναγκῶν τους σὲ υἱικά ἀγαθὰ δὲν ἀποτελεῖ θυσία, ἀλλὰ προσφορά στὴν προσπάθεια εξύψωσης τῆς ποιότητας ζωῆς, τῆς ζωῆς ποὺ εἶναι καὶ ἡ δική τους ζωῆ.

Τὰ ἐπιστημονοκρατικὰ ρεύματα στὶς ἀρχές τοῦ αἵωνα μας, πρόβλεπαν γιὰ τὸ μέλλον μιὰν ἀπαράμιλλη ἀκμὴ τῆς ἀνθρωπότητας, ἀνθήση τοῦ πνεύματος. Σήμερα οἱ κορυφαῖοι τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν ἀγωνιοῦν μπροστὰ στὶς βαρεῖες εὐθύνες τους καὶ τρομάζουν βλέποντας ἰδιοφυεῖς ἐπιστημονικὲς ἐπινοήσεις νὰ βρῶσκουν ἐφαρμογὲς ἀντιανθρώπινες. «Τὰ σύγχρονα ρεύματα —γράφει ὁ Monod— γίνονται σὲ τελικὴ ἀνάλυση ἐχθρικά πρὸς τὴν Ἐπιστήμη. Θέλουν νὰ τὴν χρησιμοποιοῦν γιὰ νὰ τὴν ἐκμεταλλεύονται καὶ ὄχι νὰ τὴν σέβονται καὶ νὰ τὴν ὑπηρετοῦν».

Σ' αὐτὴν τὴν ἀντιανθρώπινη ἐκμετάλλευση τῆς Ἐπιστήμης πρέπει ὁ ἄνθρωπος νὰ ἀντιδράσει μ' ὅλες του τίς δυνάμεις, ὥστε οἱ πρόοδοι νὰ φέρουν «κόσμο» στὸν πλανήτη μας, τὴν ἀρμονία καὶ ὄχι τὴν ἀναρχία, τὴν σύγκρουση καὶ τὴν καταστροφή. Κι' αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ νόημα ἔχουν τὰ σήματα τοῦ κινδύνου, ποὺ ἐκπέμπουν τὰ τελευταῖα χρόνια ἐπιστήμονες ἀπ' ὅλες τίς γωνιές τῆς Γῆς.

Ἄς εὐχηθοῦμε τὰ σήματα αὐτὰ τοῦ κινδύνου νὰ βροῦν «ῶτα εὐήκοα», ὥστε νὰ μὴ μεταβληθοῦν σὲ κραυγὲς ἀπόγνωσης.

ΣΠΥΡΟΣ ΣΚΑΡΠΑΛΕΖΟΣ

Δ' ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΙΣ ΤΗΣ ΜΙΚΤΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΕΠΙ ΤΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΚΑΙ ΠΑΛΑΙΟΚΑΘΟΛΙΚΗΣ*

ΕΝ ΖΑΓΚΟΡΣΚ — ΜΟΣΧΑ, ΑΠΟ 15 - 22 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1981

3. ΤΑ ΚΟΙΝΑ ΟΡΘΟΔΟΞΟ - ΠΑΛΑΙΟΚΑΘΟΛΙΚΑ ΕΚΚΛΗΣΙΟΛΟΓΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ.

Δ' Γενική Συνέλευσις, Ζαγκόρσκ - Μόσχα, 15 - 22
Σεπτεμβρίου 1981.

III)4. Η ΑΥΘΕΝΤΙΑ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΚΑΙ ΕΝ ΤΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ.

I. 1. Πηγή και έδραίωμα τής αυθεντίας τής Εκκλησίας ως θεανθρωπίνης κοινωνίας είναι ή παρά του Πατρός ληφθεΐσα έξουσία και αυθεντία του Κυρίου και τής Κεφαλής αυτής Ἰησοῦ Χριστοῦ (πρόβλ. Ματθ. 28,18. Λουκά 10,16). Τήν πρός τό απολυτρωτικόν έργον σχετιζομένην έξουσίαν ταύτην και αυθεντίαν ήσκησε κατά τήν επίγειον ζωήν Αὐτοῦ ὁ Κύριος και μετά τήν Ἀνάστασιν παρέδωκεν εἰς τοὺς Ἀποστόλους, και δι' αὐτῶν εἰς τοὺς ἐπισκόπους, και εἰς τήν καθόλου Ἐκκλησίαν (Ματθ. 28, 19-20. Ἰω. 20-21).

Ὁ Κύριος, ἐπαγγειλάμενος τῇ Ἐκκλησίᾳ ὅτι θά μένη μετ' αὐτῆς «πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος» (Ματθ. 28,20), ἀπέστειλεν ἅμα αὐτῇ και «ἄλλον Παράκλητον», «τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας» (Ἰω. 14, 16-17· 15, 26· 16, 13), ἵνα παραμένη ἐν αὐτῇ ἕσασαι και ὁδηγῇ αὐτήν εἰς πᾶσαν τήν ἀλήθειαν. Ὅθεν ἡ Ἐκκλησία χαρακτηρίζεται ὡς «Ἐκκλησία Θεοῦ ζῶντος, σῦλος και ἐδραίωμα τῆς ἀληθείας» (Α' Τιμ. 3, 15).

I. 2. Ἡ Ἐκκλησία ἀσκεῖ τήν έξουσίαν και τήν αυθεντίαν αὐτῆς ἐν τῷ ὄνοματι τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ και τῇ δυνάμει και ἐνεργείᾳ τοῦ ἐν αὐτῇ οἰκοῦντος Παρακλήτου. Διὰ τοῦτο ἐπιτελεῖ αὐτή τό έργον αὐτῆς αυθεντικῶς διὰ τῶν πνευματικῶν δυνάμεων, αἱ ὁποῖαι πληροῦσιν αὐτήν κατά πάντα τὰ μέλη αὐτῆς και εἶναι «ἀγάπη, χαρὰ, εὐφροσύνη, μακροθυμία, χρησιμότης, ἀγαθωσύνη, πίστις, πραότης, ἐγκράτεια» (Γαλ. 5, 22-23), οὐχι δὲ διὰ καταναγκασούσης έξωτερικῆς βίας.

I. 3. Ἡ τοιοῦτότροπος τῆς αυθεντίας τῆς Ἐκκλησίας ἀσκησις παράγει εἰς τὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας ἑσωτερικὴν ἐτοιμότητα εἰς ἀναγνώρισιν και οἰκειωσιν ἐν ἐλευθερίᾳ, «ἢ Χριστὸς ἡμᾶς ἠλευθέρωσε» (Γαλ. 5,1), και ὑπακοή τῆς ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας αυθεντικῶς προβαλλομένης θείας ἀληθείας, ἧς ἡ γνώσις γίνεται ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ, ἡ δὲ ἀλήθεια ἐλευθεροῖ ἡμᾶς (πρόβλ. Ἰω. 8,32), καθ' ὅσον αὐτὸ τὸ Πνεῦμα Κυρίου, ἐκεῖ ἐλευθερίᾳ (Β' Κορ. 3,17).

II. 1. Ἡ αυθεντία τῆς Ἐκκλησίας, ἧς φορεὺς εἶναι σύνολος ἡ Ἐκκλησία, ὡς σῶμα Χριστοῦ, ἱστορικῶς ήσκήθη διὰ πράξεων και ἀποφάσεων, δι' ὧν περὶ φερουρήθησαν ἡ Ἁγία Γραφή και ἡ Ἱερὰ Παράδοσις ἀπὸ πάσης ἐκ μέρους τῶν αἰρετικῶν παραχαράξεως και νοθεύσεως, διεκρίθησαν τὰ κανονικά ἀπὸ τῶν νόθων βιβλία τῆς Ἁγίας Γραφῆς και καθωρίσθη ὁ Κανὼν αὐτῆς, ἐτηρήθη, ήρμηνεύθη και περαιτέρω μειεδόθη ἡ ζῶσα παράδοσις τῆς πίστεως, διευπλώθη, ὠλοκληρώθη και ἐπεκράτησε τὸ Σύμβολον τῆς Πίστεως, καθωρίσθησαν τὰ τοῦ Ἱεροσολίου και τοῦ πολυτεύματος και διεμορφώθη ἡ τάξις τῆς θείας λατρείας και τοῦ καθόλου ἐκκλησιαστικοῦ βίου.

II. 2. Διασκέδς έργον τῆς Ἐκκλησίας ἀποτελεῖ ἡ έρμηνεία τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Ἡ Ἁγία Γραφή δὲν ἴσταιται ὑπεράνω τῆς Ἐκκλησίας· προέκυψε ἐν αὐτῇ, και ὅπως ἡ Ἐκκλησία ζῆ ἐν τῷ φωτὶ τῆς μαρτυρίας τῆς Θείας Ἀποκαλύψεως, οὕτω και ἡ Ἁγία Γραφή νοεῖται και έρμηνεύεται ἐν συνδυασμῷ μετὰ τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ζώσης παραδόσεως και τῶν ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας διαινωπονητοῦν ἀποφάσεων περὶ τῆς πίστεως. Ὅθεν, ἀληθῆς διδασκαλία εἶναι μόνον ἐκείνη, ἧτις, πέρα τοῦ προβληματισμοῦ τῆς ἀπὸ τοῦ χρόνου και τῆς γλώσσης έξαρτωμένης ἐκφράσεως, συμφωνεῖ κατ' οὐσίαν πρός τήν Ἁγίαν Γραφήν και τήν Ἱερὰν Παράδοσιν. Ἐν τῇ ἀσκήσει τῆς αυθεντίας αὐτῆς ἐν ταῖς δογματικαῖς ἀποφάσειν, ἡ Ἐκκλησία στηρίζεται πάντοτε ἐπ' ἀμφοτέρων, δηλαδὴ ἐπὶ τῆς Ἁγίας Γραφῆς και τῆς Ἱερᾶς Παραδόσεως, διαφυλάττουσα τήν μαρτυρίαν ἀμφοτέρων και ἐμβαδύρουσα εἰς τήν κατανόησιν αὐτῶν.

II. 3. Ἰδιαιτέραν σημασίαν διὰ τήν Ἐκκλησίαν ἔχει ἐνταῦθα και ἡ ὁμόφωνος διδασκαλία τῶν Πα-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 241 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 9 τεύχους.

τέρων και Διδασκάλων αὐτῆς. Ἐν τοῖς συγγράμμασιν αὐτῶν διασώζεται και ἐξηγεῖται ἡ ἀποστολική παράδοσις, ἥς θεόπνευστον γραπτὸν μνημεῖον ἀποτελεῖ ἡ Ἁγία Γραφή. Τὴν συμφωνίαν αὐτὴν τῶν Πατέρων ἀποδέχεται ἡ Ἐκκλησία ὡς ἀθνητικὴν μαρτυρίαν τῆς ἀληθείας (πρὸβλ. Βικετίου ἐκ Δειρίνου, *Commonitorium* 3 και 28, και τὴν καθόλου πατερικὴν παράδοσιν).

III. Ἐπὶ μέρους φορεῖς και ὄργανα ἀθνητίας ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ εἶναι:

1. Ὁ ἐπίσκοπος, κανονικῶς ἐν ἀποστολικῇ διαδοχῇ προϊστάμενος τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας. Τὴν θέσιν και τὸ ἔργον τοῦ ἐπισκόπου ἐν τῷ χώρῳ τῆς ἀθνητίας σαφῶς διευτύπων ὁ ἅγιος Ἰγνάτιος ὁ Ἀντιοχείας, παρατηρῶν ὅτι ὁ ὑπακούων εἰς τὸν ἐπίσκοπον ἀποδέχεται τὴν ἀθνητίαν τοῦ Θεοῦ, διότι τοῦ Θεοῦ τὴν ἀθνητίαν ἐκπροσωπεῖ και φέρει ἐν ἑαυτῷ ὁ ἐπίσκοπος (Μαγν. 3, 1-2 β.1. Τροαλ. 2,1), ἐνεργῶν πάντοτε ἐν κοινῶν μετὰ τῶν ἐπ' αὐτοῦ καθισταμένων προσευτῶν: «Ὡσπερ οὖν ὁ Κύριος ἄνευ τοῦ Πατρὸς οὐδὲν ἐποίησεν, ἠνωμένως ὦν, οὔτε δι' ἑαυτοῦ οὔτε διὰ τῶν ἀποστόλων, οὕτως μηδὲ ὑμεῖς ἄνευ τοῦ ἐπισκόπου και τῶν προσευτῶν μηδὲν πράσσετε...» (Μαγν. 7,1. πρὸβλ. Ἐφ. 4,1. Τροαλ. 3,1. Σμωρον. 8,1).

Ἐν τῇ ἐξουσίᾳ και τῇ ἀθνητίᾳ τῆς χάριτος τοῦ ἐπισκοπικοῦ ἀξιώματος ὁ ἐπίσκοπος διαφυλάσσει τὴν καθαρότητα τῆς δογματικῆς διδασκαλίας τῆς Ἐκκλησίας, διακροαεὶ τὴν πᾶσιν αὐτῆς, εἶναι οἰκονόμος τῶν ψυχῶν, και διὰ τοῦ κηρύγματος ὁδηγεῖ τὸ πεπιστευμένον αὐτῷ ποιῶν εἰς τὰς σατηρίους νομὰς τῆς εὐαγγελικῆς χάριτος. Ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ Ἐκκλησίᾳ ὁ ἐπίσκοπος ἐνεργεῖ ἐν συνδέσμῳ και ὁμοφροσύνῃ μετὰ τοῦ προσευτερίου και τοῦ λαοῦ, ὁ ὁποῖος ἐπίσης ἀκολουθεῖ τῷ ἐπισκόπῳ ὡς εὐαγγελικῶν αὐτοῦ ποιμένι. Κατὰ τὸν ἱερόν Κυπριανὸν Ἐκκλησία εἶναι «ὁ λαός, ὁ ἠνωμένος μετὰ τοῦ ἐπισκόπου, τὸ ποιῶν τὸ ἐξαριώμενον ἐκ τοῦ ποιμένου αὐτοῦ» δέον ἄρα νὰ γνωρίζῃς ὅτι ὁ ἐπίσκοπος εἶναι ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἡ δὲ Ἐκκλησία ἐν τῷ ἐπισκόπῳ» (Ἐπ. 66,8).

2. Αἱ Σύνοδοι τῆς Ἐκκλησίας και και' ἐξοχὴν αἱ Οἰκουμενικαί. Ἐν ταῖς Συνόδοις ἕκαστος πῶν ἐπισκόπων ἀντιπροσωπεύει τὴν ἰδίαν αὐτοῦ Ἐκκλησίαν δυνάμει τοῦ ἐπισκοπικοῦ αὐτοῦ ἀξιώματος, αἱ δὲ ἀποφάσεις τῶν Συνόδων ἀξιοῦσι και ἔχουσι ἀθνητίαν, καθ' ὅσον ἔχουσι σύμφωνον τὴν ἣν οἱ συνερχόμενοι ἐπίσκοποι ἀντιπροσωπεύουσιν Ἐκκλησίαν (πρὸβλ. Πράξ. 15).

IV. 1. Ἡ ἀθνητία τῆς Ἐκκλησίας συνδέεται και πρὸς τὴν κοινὴν συνείδησιν τῆς Ἐκκλησίας. Αὕτη εἶναι ἡ ὁμόθυμος κοινὴ συνείδησις και πίστις κλήρου και λαοῦ, ἡ εὐχρηστὰ ἐπιμαρτυρία συνόλου τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας, τὸ ὁποῖον μετέχει τῆς εὐθύνης διὰ τὴν φύλαξιν τῆς παραδομένης ἀληθείας και διδασκαλίας ἀσφαλείας και ἀνοθεύτου εἰς τὸ διη-

νεκές. Ἡ κοινὴ συνείδησις τῆς Ἐκκλησίας ἀποτελεῖ, σὺν ἄλλοις, και τὸ καθοριστικὸν σημεῖον ἀναγνωρίσεως τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων ὡς τοιούτων, τῶν δὲ Πατέρων αὐτῶν ὡς γνησίων ἐξηγετῶν τῆς πίστεως τῆς Ἐκκλησίας, τὴν ὁποῖαν ἀποδοικαίως ἀντιπροσωπεύουσιν.

IV. 2. Ἡ κοινὴ συνείδησις ἐκδηλοῦται διαφόρως, ἐκφρασαὶ δὲ αὐτῆς εἶναι οἱ ὁμολογηταὶ και μάρτυρες τῆς πίστεως, οἱ νηπιακοὶ και μουσικοὶ θεολόγοι, οἱ ὁμοίως μονάζοντες πατέρες, οἱ χαρισματοῦχοι πιατοὶ και γενικώτερον πάντες οἱ διὰ τοῦ Βαπτίσματος και τοῦ Χρίσματος δεξάμενοι τὰς δωρεὰς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος και ἐξίσου κεκλημένοι εἰς ἐπιμαρτυρίαν τοῦ Ἐδδαγγελίου ἐν τῷ κόσμῳ, ἡ Θεία Λατρεία, και αἱ ἄλλαι μορφαὶ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ βίου.

IV. 3. Ἐν τέλει ὑπογραμμιστέον ὅτι ἡ ἀθνητία εἰς πάσας τὰς βαθμίδας και καθ' ὅλους τοὺς τρόπους τῆς ἀσκήσεως αὐτῆς προὑποτίθησι τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, τῆς ἀγάπης, τῆς ταπεινοφροσύνης και τῆς ἐλευθερίας. Μόνον οὕτως ἀσκεῖται ἡ ἀθνητία τῆς Ἐκκλησίας και ἡ ἀθνητία ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐπ' ἀγαθῷ τῆς ζωῆς αὐτῆς και τῆς διακονίας αὐτῆς ἐν τῷ κόσμῳ, καθ' ὅσον ὁ Κύριος τῆς Ἐκκλησίας, εἰς ὃν ἐδόθη πᾶσα ἐξουσία και ἀθνητία ἐν τῷ οὐρανῷ και ἐπὶ τῆς γῆς, ἤσκησε τὴν ἐξουσίαν αὐτὴν ἐν μέσῳ τῶν ἀνθρώπων «ὡς ὁ διακονῶν» (πρὸβλ. Λουκᾶ 22, 27. Ἰω. 13, 14-17). «Ὅθεν και ἡ ἀθνητία τῆς Ἐκκλησίας δέον νὰ φέρῃ διακονικὸν χαρακτῆρα, ἐπιδικωμένης ἐν πᾶσι τῆς οἰκοδομῆς τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ και τῆς ἀξίσεως αὐτοῦ ἐν ἀγάπῃ (πρὸβλ. Ἐφ. 4, 11-16).

Τὰ ὡς ἄνω περὶ τῆς ἀθνητίας τῆς Ἐκκλησίας και ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀποτελοῦσι, κατὰ τὴν καθ' ἡμᾶς Μικτὴν Ὀρθοδοξο - Παλαιοκαθολικὴν Θεολογικὴν Ἐπιτροπὴν Διαλόγου, διδασκαλίαν τῆς τε Ὀρθόδοξου και τῆς Παλαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας.

Ἐν Μόσχᾳ, τῇ 20ῇ Σεπτεμβρίου 1981.

(Ἐπονται αἱ ὑπογραφαὶ τῶν μελῶν τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς).

III) 5. ΤΟ ΑΛΛΑΘΤΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Δ' Γενικὴ Συνέλευσις, Ζαγκόρσκ - Μόσχᾳ, 15 - 22 Σεπτεμβρίου 1981.

Ὁ ἀληθὴς και ἀληθινὸς Θεὸς (Ἰω. 3,33· 17,3. Ρωμ. 3,4. Α' Θεο. 1,9) ἐξαπέστειλε τὸν Υἱὸν Αὐτοῦ, ὅστις εἶναι ἡ ἀλήθεια (Ἰω. 14,6), «δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους και διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν», πραγματωμένην ἐν τῇ ἐπ' αὐτοῦ ἰδρυθείσῃ Ἐκκλησίᾳ. Οὕτως ὁ Υἱὸς πέμπει εἰς αὐτὴν παρὰ τοῦ Πατρὸς τὸν Παράκλητον, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, τὸ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον, ἵνα ἡ μετ' αὐτῆς εἰς τὸν αἰῶνα

καὶ ὁδηγῆ αὐτὴν εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν (Ἰω. 14, 15-17). Ὅθεν ἡ Ἐκκλησία μετέχει τῆς ἀληθείας, τῆς πιστότητος καὶ τοῦ ἀλαθῆτου τοῦ Θεοῦ. Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα μαρτυρεῖ περὶ τοῦ Χριστοῦ, ἐπομένως δὲ καὶ ἡ Ἐκκλησία, ἀποδεχομένη καὶ μεταδίδουσα περαιτέρω τὴν ἀποστολικὴν παράδοσιν, παρέχει μαρτυρίαν περὶ τοῦ Κυρίου αὐτῆς καὶ τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ, φανιζομένη ὑπὸ τοῦ Παρακλήτου (Ἰω. 15, 26-27), διδάσκοντος αὐτὴν πάντα καὶ ὑπομνήσκοντος αὐτῇ πάντα, ἃ εἶπεν αὐτῇ ὁ Χριστὸς (Ἰω. 14, 26· πρβλ. 15, 26).

Ἡ Ἐκκλησία διαφυλάσσει, παρὰ πᾶσαν ἀνθρωπίνην ἀσθένειαν τῶν μελῶν αὐτῆς, τὴν ἀποκεκαλυμμένην ἀλήθειαν, τὴν πεπιστευμένην αὐτῇ «καλὴν παρασκήνην» (Β΄ Τιμ. 1, 14), καθαρὰν καὶ ἀλώβητον, ἀφοῦ ὁ Χριστὸς διαμένει ἐν αὐτῇ ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος (Ματθ. 28, 20), εἰς τρόπον ὥστε πύλαι ἄδου νὰ μὴ κατισχύσωσιν αὐτῆς (Ματθ. 16, 18). Διὰ τοῦτο ἡ Ἐκκλησία καλεῖται «οἶκος Θεοῦ», «στῦλος καὶ ἑδραίωμα τῆς ἀληθείας» (Α΄ Τιμ. 3, 15) καὶ δύναται νὰ μεταδίδῃ πιστῶς εἰς τὰ μέλη τῆς τὴν παραδοθεῖσαν αὐτῇ πίστιν καὶ νὰ μαρτυρῇ αὐτὴν ἀνόθευτον πρὸς τὸν κόσμον. Τὸ ἀλάθητον τῆς Ἐκκλησίας προέρχεται ἐκ τοῦ Κυρίου αὐτῆς καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἐν Χριστῷ καὶ οὕτως ἐνεργεῖ δι' αὐτῆς, διὰ τοῦ ἐν ταῖς καρδίαις τῶν πιστῶν ἀποστελλομένου Πνεύματος (πρβλ. Γαλ. 4, 6). Τὸ τοιοῦτον οὐσιαστικὸν ἀλάθητον δὲν αἰρεται ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας καὶ τῆς πλάνης τῶν μελῶν (πρβλ. Ρωμ. 3, 3-4).

Ἀλάθητος εἶναι μόνον ἡ Ἐκκλησία ὡς ὅλον, οὐχὶ δὲ καὶ τὰ καθ' ἑκάστον μέλη καθ' ἑαυτά, εἴτε εἶναι ταῦτα ἐπίσκοποι, εἴτε πατριάρχαι ἢ πάπαι, οὐδὲ ὁ κληρὸς μόνον, οὐδὲ ὁ λαὸς μόνον, οὐδὲ μεμονωμένοι τοπικαὶ Ἐκκλησίαι. Ἐπειδὴ ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἡ κοινὴ τῶν πιστῶν, ὅτινες εἶναι «πάντες διδασκῆτοὶ Θεοῦ» (Ἰω. 6, 45), διὰ τοῦτο τὸ ἀλάθητον ἀνήκει εἰς τὴν ὁλότητα τῆς Ἐκκλησίας. Πάντες συναλλήλως, κληρὸς καὶ λαὸς, ἀποτελοῦσιν ὡς μέλη τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ καὶ εἶναι οὕτω «τὸ πλήρωμα τοῦ τὰ πάντα ἐν πᾶσι πληρουμένου» (Ἐφ. 1, 23). Διὰ τοῦτο τὸ σύνολον τῶν πιστῶν, τῶν ἐχόντων τὸ «χρῆμα ἀπὸ τοῦ Ἁγίου» καὶ τὴν ἀλήθειαν ὁρθῶς γινωσκόντων καὶ βιώνοντων ἐξ αὐτῆς (πρβλ. Α΄ Ἰω. 2, 20, 27), δὲν πλανᾶται, ὅταν τοῦτο ὁμολογῇ τὴν κοινὴν πίστιν ὁμοφώνως, ἀπὸ τῶν ἐπισκόπων μέχρι καὶ τοῦ τελευταίου πιστοῦ ἐκ τοῦ λαοῦ.

Διὰ ταῦτα ἀνάγκητον ὄργανον τῆς Ἐκκλησίας πρὸς ἀλάθητον διακήρυξιν τῆς πίστεως τῆς εἶναι μόνον ἡ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος. Ὑπ' αὐτὴν, ὡς τὸ στόμα ὁλοκλήρου τῆς Ἐκκλησίας, ἴστανται τόσον αἱ τοπικαὶ Σύνοδοι ὅσον καὶ οἱ ἐπίσκοποι καὶ πάντα τὰ ἐπὶ μέρους μέλη τῆς Ἐκκλησίας, ὡς ἤδη κατὰ τὴν ἀποστολικὴν ἐποχὴν ἡ Σύνοδος τῶν Ἀποστόλων, εἰς ἣν οὐτοὶ μετὰ τῶν πρεσβυτέρων καὶ ὅλης τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας τῶν Ἱεροσολύμων ἐξέφρασαν κατὰ τρόπον

ἀνθεντικὸν τὴν βούλησιν συνόλου τῆς Ἐκκλησίας, κατεῖχεν ἀνθεντικὴν ὑψηλοτέραν τῆς ἀθεντίας παντὸς ἐπὶ μέρους Ἀποστόλου (πρβλ. Πράξ. 15). Ἡ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, ἀποφαινομένη ὑπὸ τὴν ἐπιστολίαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἔχει τὸ ἀλάθητον αὐτῆς ὡς ἐκ τῆς συμφωνίας αὐτῆς μετ' ὁλοκλήρου τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας. Ἄνευ τῆς συμφωνίας ταύτης οὐδεμία σύναξις εἶναι Οἰκουμενικὴ Σύνοδος.

Ἡ ἀνάγκη διατυπώσεως ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας δογματικῶν ἀποφάσεων ὑφίσταται δι' αὐτὴν, διὰν ἀπειλήται ἡ ὑγιαίνουσα διδασκαλία ἢ χρῆσις αὐτῆς ἰδιαιτέρας ἐρμηνείας καὶ ἐπιμαρτυρίας πρὸς ἀπόκρονον αἵρέσεων καὶ σχισμάτων καὶ διαφύλαξιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐνότητος. Ἐννοεῖται οὖν τὸ ἀλάθητον ἀναφέρεται μόνον εἰς τὴν σώζουσαν ἀλήθειαν τῆς πίστεως.

Κατὰ θεμελιώδη τρόπον ἐπέπνευσε τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ὅπως εἶναι τὸ Πνεῦμα τοῦ Χριστοῦ, τὴν Ἁγίαν Γραφήν, ἣτις μαρτυρεῖ περὶ τοῦ σαρκωθέντος αἰωνίου Λόγου τοῦ Θεοῦ. Διὰ τοῦτο ἡ καθοδήγησις τῆς Ἐκκλησίας διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος νοεῖται πάντοτε ἐν ἀπιστοιχίᾳ ἴσων πρὸς τὴν Ἁγίαν Γραφήν ὅσον καὶ πρὸς τὴν παραδοθεμένην ἀποστολικὴν διδασκαλίαν καὶ οὐδέποτε εἶναι αὐτὴ ἄνευ ἀναφορᾶς πρὸς ταῦτα (πρβλ. Ἰω. 16, 13). Ὅθεν ἡ ἐπὶ τοῦτον σιτηριζομένη συνέχεια τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ διαφυλασσομένης πίστεως ἐμπερικλείει τὴν ἐμμονὴν ἐν τῷ πληρώματι τῆς πίστεως ταύτης, συνωδᾷ τῇ μαρτυρίᾳ τῆς Ἐκκλησίας πάντων τῶν αἰῶνων.

Τὰ ὡς ἄνω περὶ τοῦ ἀλαθῆτου τῆς Ἐκκλησίας ἀποτελοῦσι, κατὰ τὴν καθ' ἡμᾶς Μικτὴν Ὀρθοδοξο-Παλαιοκαθολικὴν Θεολογικὴν Ἐπιτροπὴν Διαικόγουν, διδασκαλίαν τῆς τε Ὀρθοδόξου καὶ τῆς Παλαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας.

Ἐν Μόσχᾳ, τῇ 20ῇ Σεπτεμβρίου 1981.

(Ἐπονται αἱ ὑπογραφαὶ τῶν μελῶν τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς).

III) 6. ΑΙ ΣΥΝΟΔΟΙ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Δ' Γενικὴ Συνέλευσις, Ζαγκόρσκ - Μόσχᾳ, 15 - 22 Σεπτεμβρίου 1981.

Ἡ Ἐκκλησία εἶναι, ὡς σῶμα Χριστοῦ, ὁ λαὸς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἐν ᾧ ἐδαπίσθησαν πάντα τὰ μέλη εἰς ἓν σῶμα, οὕτω δὲ κοινωνοῦσι ταῦτα τῆς καθαρῆς ζωῆς καὶ γινώσκουσι τὴν ἀλήθειαν ἐν τῷ Πνεύματι τῷ Ἁγίῳ.

Τὸ ἀρχαῖον ἐκκλησιαστικόν, ἐπισκοπικὸν καὶ συνοδικὸν σύστημα ἀποτελεῖ ἔκφρασιν τῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας ὡς κοινωνίας πάντων τῶν μελῶν ἐν τῇ ἐνότητι τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ. Τοῦτον ἐνεκεν οἱ ἐπίσκοποι, ὅτινες ὡς ἀντιπρόσωποι τῆς κεφαλῆς τῆς

Ἐκκλησίας, δηλαδή τοῦ Χριστοῦ, προΐστανται τῆς εὐχαριστιακῆς καὶ τῆς συνοδικῆς συνάξεως, συνδέονται μεθ' ὀλοκλήρου τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ ὡς μέλη τοῦ ἐνὸς σώματος (πρβλ. Ἰγνατίου, Σμυρν. 8,2).

Ἐν τῇ ποικιλίᾳ τῆς ἐν Χριστῷ διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καινῆς ζωῆς (Α' Κορ. 12, 1-31) δεικνύεται ὁ συνοδικὸς χαρακτῆρ ὡς θεμέλιον τῆς ἐκκλησιαστικῆς τάξεως. Ὅθεν δύναται ἡ Ἐκκλησία, ὡς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ κεκλημένος, ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ λελυτρωμένος καὶ ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος πεφωτισμένος λαός, νὰ χαρακτηρίζεται ὡς ἡ μεγάλη Σύνοδος, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἀπεικονίζεται ἡ ἐν Τριάδι ἐνότης τοῦ Θεοῦ, Πατρός, Υἱοῦ καὶ Ἁγίου Πνεύματος.

Ὁ βασικὸς οὗτος χαρακτῆρ τῆς Ἐκκλησίας λαμβάνει ἔκτυπον μορφήν ἰδίως κατὰ τὰς ἀντιπροσωπευτικὰς συνελύσεις τῶν ἐπισκόπων τῶν τοπικῶν Ἐκκλησιῶν εἰς τὰς συνόδους αὐτῶν διὰ διαβουλεύσεις καὶ ἀποφάσεις ἐπὶ ζητημάτων πίστεως καὶ τάξεως, τῶν ἀποφάσεων τούτων ὑποκειμένων ἐν τέλει εἰς τὴν ἀποδοχὴν ἢ τὴν ἀπόρριψιν ἐκ μέρους τῆς ὅλης Ἐκκλησίας.

Ἐπίσης ἐκφρασὴν λαμβάνει ἡ συνοδικὴ αὕτη ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῇ Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ, ἣτις συγκαλεῖται ἵνα διὰ τῶν ἐπισκόπων, ὡς ἀντιπροσώπων τῆς κοινωνίας πασῶν τῶν τοπικῶν Ἐκκλησιῶν, λαμβάνῃ ὑποχρεωτικὰς ἀποφάσεις ἐπὶ ζητημάτων πίστεως καὶ ἐκκλησιαστικῆς τάξεως, ἀφορώντων εἰς ὀλοκλήρου τὴν Ἐκκλησίαν. Αἱ Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι χρησιμεύουν ὡς τὸ ὑψίστον ὄργανον τῆς Ἐκκλησίας πρὸς ἀπόκρουσιν τῶν αἰρέσεων, διατύπωσιν τῆς δογματικῆς διδασκαλίας, διαμόρφωσιν καὶ ἐμπέδωσιν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ πολιτευματικῆς καὶ διαφύλαξιν τῆς ἐδραζομένης ἐπὶ τῆς ὁρθῆς πίστεως ἐκκλησιαστικῆς ἐνότητος.

Ὡς τοιαῦται Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι ἀναγνωρίζονται αἱ ἐπόμεναι ἐπὶ: ἡ ἐν Νικαίᾳ τῷ 325, ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ 381, ἡ ἐν Ἐφέσῳ τῷ 431, ἡ ἐν Χαλκηδόνι τῷ 451, αἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ 553 καὶ τῷ 680 καὶ ἡ ἐν Νικαίᾳ τῷ 787. Ἐν αὐταῖς ἐξεφράσθη ἡ κοινὴ πίστις καὶ συνείδησις τῆς μιᾶς, ἀγίας, καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἐξεδηλώθη ἡ ἐνότης τῶν κατὰ τόπους Ἐκκλησιῶν ἐν τῷ ἐνὶ ἁγίῳ σώματι τοῦ Χριστοῦ. Ὅθεν αἱ Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι δὲν ἴστανται ὑπεράνω τῆς Ἐκκλησίας ὡς ὅλον, ἀλλ' ἐν αὐτῇ. Οὕτως ἡ οἰκουμενικότης συνόδου πινὸς καὶ ἡ ἀποδοχὴ τῶν ἀποφάσεων αὐτῆς δὲν εἶναι διὰ τῆς συγκλήσεώς της δεδομένα. Πολλῶ μάλλον ὡς οἰκουμενικὴ ἀποδεικνύεται κατὰ τὴν ἀκολουθοῦσαν ἐλευθέραν ἀναγνώρισιν αὐτῆς ὑπὸ τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας.

Διὰ τῆς συμμετοχῆς αὐτῶν εἰς τὴν καθόλου ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας τὰ μέλη αὐτῆς — κληρικοὶ καὶ λαϊκοί — πραγματοποιοῦν τὴν ἐνότητα αὐτῶν ἐν τῷ σώματι τοῦ Χριστοῦ. Ἐν ταύτῃ τῇ ἐνότητι καὶ ὁλόγητι ἐκφράζεται τὸ ἀλάθητον τῆς Ἐκκλησίας. Συμφώνως

πρὸς ταῦτα δύναται Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι νὰ ἀναγνωρίζωσι καὶ ἀποφάσεις τοπικῶν Συνόδων ὡς ὑπὸ τὴν ἐπισησίαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ληφθείσας. Ἐξ ἄλλου, καὶ τοπικαὶ Σύνοδοι προητοίμασαν κατὰ τὸ περιεχόμενον ἀποφάσεις Οἰκουμενικῶν Συνόδων καὶ συνέβαλον εἰς τὴν ἀποδοχὴν τῶν ληφθειῶν ἀποφάσεων.

Αἱ ἀποφάσεις τῶν Συνόδων διακρίνονται εἰς Ὅρους Πίστεως καὶ εἰς Κανόνας. Ἐκ τούτων οἱ Ὅροι, ἀναφερόμενοι εἰς τὸ ἐπὶ τῆς ἀποκαλύψεως βασιζόμενον δόγμα, κέκτηνται ἀπόλυτον κύρος καὶ μόνιμον ὑποχρεωτικὸν χαρακτῆρα δι' ὀλοκλήρου τὴν Ἐκκλησίαν. Κατὰ συνέπειαν, δὲν ὑπόκεινται οὗτοι εἰς μεταβολὴν ἢ ἀκύρωσιν, τοῦτέστιν εἰς ἀλλαγὴν, ἢ ὁποία θὰ μετέβαλλε τὸ περιεχόμενον αὐτῶν. Οὐχ ἦτιον ὁμοίως δύναται ἡ Ἐκκλησία νὰ προβαίῃ εἰς ἐρμηνευτικὴν ἀνάπτυξιν αὐτῶν διὰ συγχρόνου φρασσεολογίας κατὰ τὰς ἐκάστοτε περιστάσεις καὶ ἀνάγκας διὰ τὴν κατανοήσιν καὶ τὴν μαρτυρίαν τῆς πίστεως. Οἱ Κανόνες τῶν Οἰκουμενικῶν, ὡς καὶ τῶν τοπικῶν Συνόδων, ὑπόκεινται, ἐν ὅσῳ δὲν ἀφορῶσιν εἰς ζητήματα πίστεως, κατ' ἀρχὴν εἰς ὑποκατάστασιν ἢ συμπλήρωσιν διὰ νέων κανόνων ἀντιστοίχων μεταγενεστέρων Συνόδων.

Γενικῶς αἱ Ἐκκλησίαι, Ὁρθόδοξοι καὶ Παλαιοκαθολικῆ, φρονοῦσιν ὅτι αἱ Σύνοδοι αὐτῶν ἔχουσι δικαίωμα νὰ ἐκδίδωσιν, ἐν περιπτώσεσιν ἀνάγκης, Κανόνας καὶ νὰ ἐφαρμόζωσιν αὐτοὺς ἐντὸς τῆς ἰδίας αὐτῶν περιοχῆς.

Τὰ ὡς ἄνω περὶ τῶν Συνόδων τῆς Ἐκκλησίας ἀποτελοῦσι, κατὰ τὴν καθ' ἡμᾶς Μικτὴν Ὁρθόδοξο - Παλαιοκαθολικὴν Θεολογικὴν Ἐπιτροπὴν Διαλόγου, διδασκαλίαν τῆς πε Ὁρθοδόξου καὶ τῆς Παλαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας.

Ἐν Μόσχᾳ, τῇ 20ῇ Σεπτεμβρίου 1981.

(Ἔπονται αἱ ὑπογραφαὶ τῶν μελῶν τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς).

III) 7. Η ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΣ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ

ΔΙΑΔΟΧΗΣ

Δ' Γενικὴ Συνέλευσις, Ζαγκόρσκ - Μόσχᾳ, 15 - 22 Σεπτεμβρίου 1981.

1. Ὡς ἀποστολικὴ διαδοχὴ νοεῖται ἐνταῦθα τόσον ἢ διὰ κανονικῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν μετάδοσις τῆς χάριτος τῆς ἱερωσύνης, ὅσον καὶ εὐρύτερον ἢ ἀποστολικότης, ἢ τε συνέχισις δηλοῦν καὶ διατήρησις ἀνοθεύτου τῆς ἀποστολοπαράδοτου διδασκαλίας καὶ πίστεως καὶ ἡ ἀδιάκοπος ἀπὸ τῶν Ἀποστόλων διαδοχὴ τῶν ἐπισκόπων. Τὸ μὲν πρῶτον ἀποτελεῖ τὴν βάση, τὸ δὲ δεύτερον οὐσιαστικὸν γνώρισμα τῆς ἀποστολικῆς διαδοχῆς, καθ' ὅσον ἡ μὲν παρέκκλισις ἀπὸ

τῆς ἀποστολικῆς διδασκαλίας καταλύει, ἡ δὲ ἀντικανονικὴ ὑπὸ ἀναρμοδίων χειροτονία διασπᾶ τὴν ἀποστολικὴν ἀκολουθίαν.

“Οὐ ἡ ἀποστολικὴ διαδοχὴ ὑπὸ τὴν εὐρύτεραν αὐτῆς ταύτην ἔννοιαν εἶναι οὐσιαστικόν τι διὰ τὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας καὶ εἶναι ἀναγκαία πρὸς συνέχισιν ὑπ’ αὐτῆς τοῦ ἀπολυρωτικοῦ ἔργου τοῦ Κυρίου τῆ ἀσφαλεῖ μεταδόσει τῆς ἀγιαζούσης καὶ σωζούσης χάριτος, προόηλον. Ὡς ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ Πατρὸς, οὕτω καὶ Αὐτὸς ἀπέστειλε τοὺς Ἀποστόλους, συνάγων δι’ αὐτῶν τὸν λαὸν τοῦ Θεοῦ καὶ θεμελιῶν καὶ προάγων τὴν Ἐκκλησίαν αὐτοῦ.

2. Οἱ Ἀπόστολοι, ἐν τῇ ιδιότητι αὐτῶν ὡς αὐτοπῶν μαρτύρων τοῦ Ἀναστάσιος Χριστοῦ καὶ ἐργατῶν τῆς θεμελιώσεως τῆς Ἐκκλησίας, οὐδένα θεβαίως ἔχουσιν ἢ δύνανται νὰ ἔχωσι διάδοχον. Ἐχουσιν ἡμῶς διαδόχους ἐν τῷ ἀποστολικῷ καθόλου ἔργῳ, διὰ τὰ συνάγασιν οὗτοι ἐκάστοτε καὶ οἰκοδομῶσι τὴν Ἐκκλησίαν διὰ τῆς κηρύξεως τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἡγετικῆς θέσεως καὶ ἐνεργείας ἐν τῇ λειτουργικῇ καὶ τῇ μυστηριακῇ ζωῇ, ιδιαίτητα δὲ ἐν τῇ τελείῃ τῆς Θείας Εὐχαριστίας.

Ἡ Καινὴ Διαθήκη, καίπερ ὁμιλοῦσα περὶ πολλῶν χαρακτηρισμάτων καὶ λειτουργημάτων παρὰ τοῖς πιστοῖς, οὐδεμίαν καταλείπει ἀμφιβολίαν ὡς πρὸς τὴν μοναδικότητα, τὸ ἀνεπανάληπτον καὶ τὴν θεμελιώδη σημασίαν τοῦ ἀποστολικοῦ ἀξιωματιοῦ καὶ ἔργου (πρόβλ. Πράξ. 1, 21-22. Α’ Κορ. 12,18. Ἐφ. 2,20. Ἀποκ. 21,14).

3. Ἡ Ἐκκλησία ἔχει τὴν ζωὴν αὐτῆς ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ, παρόντος ἐν αὐτῇ καὶ ἐνεργοῦντος διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ὁ Χριστὸς εἶναι ὁ Κύριος τῆς Ἐκκλησίας, ὁμιλῶν πρὸς αὐτήν, ἀγαπῶν αὐτήν, καὶ ἀκούμενος ὑπ’ αὐτῆς. Ἡ σχέση αὐτῆ Χριστοῦ καὶ Ἐκκλησίας νοεῖται οὐχὶ ὡς τι τὸ ἀφηρημένον, ἀλλ’ ὡς συγκεκριμένη πραγματικότης καὶ ἐμπειρία διὰ προσώπων κληθέντων ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ. Ὡς τοῦτο συντελεῖται κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν Ἀποστόλων, οὕτω δεόν νὰ συμπληρῆται κατὰ τοὺς χρόνους ἡμῶν καὶ κατὰ πάντας τοὺς χρόνους, ἐφ’ ὅσον ἡ διάρθρωσις τῆς Ἐκκλησίας κατ’ οὐσίαν δὲν εἶναι ἄλλη ἐκείνης, ἣν δέδωκεν αὐτῇ ὁ Χριστὸς.

Ἡ Ἐκκλησία, ὡς κοινωνία πιστῶν, μὴ δυναμένη νὰ ὑπάρχη ἄνευ τῆς διαρκείας ταύτης, δεῖται ἐπίσης νὰ εὐδοκῆται εἰς ἀδιάκοπον χρονικὴν συνάφειαν πρὸς τὴν ἀρχὴν αὐτῆς καὶ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν τῶν προηγηθειῶν καὶ τῶν ἐπερχομένων γενεῶν. Κατὰ ταῦτα ἡ κλήσις τῶν φορέων τῆς ἱερωσύνης ἐν τῇ ἀποστολικῇ διαδοχῇ δὲν εἶναι τι τὸ ὅλος νέον, ἄνευ συναφείας πρὸς τὴν ἀρχὴν τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ ἐπανάληψις καὶ περαιτέρω μετάδοσις ἐκείνου, ὅπερ ἐγένετο ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀπ’ ἀρχῆς. Ἡ ἐπίθεσις τῶν χειρῶν μετ’ εὐχῆς, ἐν κοινωνίᾳ μετὰ τῆς ὅλης Ἐκκλησίας, εἶναι τὸ μόνον ὑπὸ τῆς Γραφῆς καὶ τῆς Παραδόσεως δεικνύμενον μυστηριακὸν μέσον τῆς μεταδόσεως τῆς χάριτος τῆς ἱερωσύνης¹.

4. Ἡ ἀνάγκη διατηρήσεως ἀδιασπᾶστου τῆς ἀποστολικῆς διαδοχῆς ὡς τε συνέχισις τῆς ἀποστολικῆς διδασκαλίας καὶ ὡς μετάδοσις τῆς ἱερωσύνης καὶ χάριτος καὶ ἀποστολῆς διὰ κανονικῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν ἀποτελεῖ γενικὴν διδασκαλίαν τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας.

5. Τὴν ἀναγκαιότητα τῆς ἀποστολικῆς διαδοχῆς ὑπὸ τὴν ὡς ἄνω αὐτῆς ἔννοιαν ιδιαίτερος πάσαις τε καὶ νῦν ἐξαιρεῖ ἡ Ὁρθόδοξος Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία, τὸ περὶ αὐτῆς ζήτημα τιθεῖσα εἰς πάσαν προσπάθειαν ἀποκαταστάσεως τῆς χριστιανικῆς ἐνότητος. Τῆς ἀναγκαιότητος ταύτης ἔχειται στεροῶς καὶ ἡ Παλαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία.

Τὰ ὡς ἄνω περὶ τῆς ἀναγκαιότητος τῆς ἀποστολικῆς διαδοχῆς ἀποτελοῦσι, κατὰ τὴν καθ’ ἡμᾶς Μικτὴν Ὁρθόδοξο - Παλαιοκαθολικὴν Θεολογικὴν Ἐπιτροπὴν Διαλόγου, διδασκαλίαν τῆς τε Ὁρθόδοξου καὶ τῆς Παλαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας.

Ἐν Μόσχᾳ, τῇ 20ῇ Σεπτεμβρίου 1981.

(Ἔπονται αἱ ὑπογραφαὶ τῶν μελῶν τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς).

(Τέλος)

1) Πλείονα περὶ τούτου εἰς τὰ κείμενα περὶ μυστηρίων, μετὰ τὰ ὅποια θὰ ἀρχοληθῇ μελλοντικῶς ἡ Ἐπιτροπὴ.

ΤΑ ΠΑΘΗ ΤΑ ΣΕΠΤΑ

Με τον τίτλο «Τὰ Πάθη τὰ Σεπτά» και υπότιτλο «Ἡ ψαλτικὴ παράδοση τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος και τοῦ Πάσχα εἰς τὸν πάνσεπτο Πατριαρχικὸ και τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου στὴν Κωνσταντινούπολη» κυκλοφορήθηκε ἕνα ἄλμπουμ με πέντε δίσκους —ἐπιλογὲς ἀπὸ ζωντανὴ ἠχογράφηση— και ἕνα δίγλωσσο (ἐλληνικὰ - ἀγγλικὰ) φυλλάδιο 56 σελίδων (30,5X30,5 ἐκ.), ὅπου περιέχεται εἰσὺντοπι εἰσαγωγὴ, ἐπιστημονικὰ τεκμηριωμένη, γιὰ τὴν Ψαλτικὴ Τέχνη, βυζαντινὴ και μεταβυζαντινὴ, και ἱστορικὴ θεώρηση τῶν φροντίδων τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας γιὰ τὴν Ψαλτικὴ στὴν ὀρθόδοξη λατρεία. Ἐγχρωμες φωτογραφίες, καθὼς και ὅλα τὰ κείμενα τῶν ἀναγνωσμάτων και ψαλμάτων ποῦ ἀκούγονται στοὺς δίσκους, με ἱστορικὰ ἢ μουσικολογικὰ σχόλια κάπου - κάπου, συμπληρώνουν τὴν γενικὴ εἰκόνα τῆς ἀσματικῆς παραδόσεως, ὅπως αὐτὴ εἶναι καθιερωμένη, αἰῶνες τώρα, στὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο.

Πρόκειται γιὰ ἕνα μνημεῖο τῆς ἐθνικῆς μας παραδόσεως, σὲ μιὰ καλὴ τῆς ὥρα, ὅπως εἶναι πάντα ἡ ἠχητικὴ ἔκφραση τῆς ἱστορήσεως τῶν Παθῶν τοῦ Κυρίου τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδα. Ἡ ἠχογράφηση, τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδα τοῦ 1981, τὰ κείμενα, οἱ φωτογραφίες και ἡ καλλιτεχνικὴ ἐκδοτικὴ ἐπιμέλεια ἔγιναν ἀπ' τὸν μουσικολόγο Γρ. Θ. Στάθη, δρ. Θ. - ἐπιστημονικὸ συνεργάτη τοῦ Ἰδρύματος Βυζαντινῆς Μουσικολογίας, και ἡ ἀρχικὴ ἔμπνευση και γενικὴ φροντίδα ἀνήκει: στὸν Κώστα Καρρά. Τὸ ἔργο εἶναι παραγωγὴ - προσφορά τοῦ Ἑλληνικοῦ Πολιτιστικοῦ Κέντρου τοῦ Λονδίνου.

* * *

Νὰ ἐκφέρω μιὰ ὁποιαδήποτε γνώμη ἢ κρίση γιὰ τὸ ἔργο αὐτό, τῆ σειρά δηλαδή τῶν πέντε δίσκων με τὰ ψάλματα και ἀναγνώσματα τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος και τοῦ Πάσχα στὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο, δὲν εἶμαι ἐγὼ αὐτὸς ποῦ μπορεῖ νὰ τὸ κάνει, γιατί εἶμαι ὁ κύριος ὑπεύθυνος τῆς ἐκδόσεως σὲ ὅλες τῆς τῆς λεπτομέρειες, και σπεῦδω νὰ σημειώσω ὅτι οἱ ὁποιοσδήποτε ἀτέλειες θαρῶνουν ἐμένα προσωπικὰ. Μπορῶ νὰ παρουσιάσω γενικὰ τὸ ἔργο και νὰ τόνισω τὴν ἀξία ποῦ ἔχει ἡ ψαλτικὴ παράδοση στὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο.

Γιὰ νὰ γίνῃ ἀκριβῶς ἀντιληπτὸ πόση σοβαρότητα ἔχει αὐτὴ ἡ παράδοση θεωρήθηκε χρήσιμο τὸ φυλλάδιο, ποῦ συνοδεῖ τὸς πέντε δίσκους, νὰ πάρῃ τελικὰ τὴν ἔκταση ποῦ πήρε και ὁποιοδήποτε νὰ εἶναι: δίγλωσσο. Γέμισαν 56 σελίδες ὅλα αὐτὰ ποῦ θέλησα νὰ πῶ, μαζί δέματα και με ὅλα τὰ κείμενα τῶν ὕμνων και περικοπῶν ποῦ ἀκούγονται στοὺς δίσκους. Ἡ εἰσαγωγὴ εἶναι διαρθρωμένη σὲ τρία κεφάλαια με πολλὲς τὸ καθένα παραγράφους. Δηλαδή, Κ ε φ α λ α : ο δ ε ὑ τ ε ρ ο : Ἡ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ και ἡ Ψαλτικὴ Τέχνη, με παραγράφους: Οἱ ὀφφικιάλοι μελωργοὶ και κωδικογράφοι — Πατριαρχικὲς Μουσικὲς Σχολές — Πατριαρχικὲς Ἀπανταχοῦσες και Πατριαρχικὴ Σφραγίδα στὲς μουσικὲς ἐκδόσεις — Ἐπιδράσεις τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς πρὸς τὰ ἔξω. Κ ε φ α λ α : ο τ ρ ῖ τ ο : Ἡ τωρινὴ ἀσματικὴ πράξη στὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο, με παραγράφους: Οἱ χοροὶ τῶν Πατριαρχικῶν ψαλτῶν και τὸ Τυπικὸ — Ἡ ἠχογράφηση τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος τοῦ 1981 — Τὸ σχῆμα τῶν ἀκολουθιῶν τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος.

Ψαλτικὴ Τέχνη στὴν ὀρθόδοξη λατρεία, με παραγράφους: Ἡ οὐσία τῆς Βυζαντινῆς και νεότερης Ψαλτικῆς — Γένεση, διαμόρφωση τῆς Βυζαντινῆς ὕμνολογίας μέχρι τὸν Ι' αἰῶνα — Ἡ σημειογραφία και οἱ περίοδοι ἐξελιξιώσεως τῆς — Μορφολογία και ἐξέλιξη τῆς ἐκκλησιαστικῆς μελοποιίας — Ἐκφραση τοῦ βυζαντινοῦ μέλους: κανονάρχημα, ἰσοκράτημα. Κ ε φ α λ α : ο δ ε ὑ τ ε ρ ο : Ἡ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ και ἡ Ψαλτικὴ Τέχνη, με παραγράφους: Οἱ ὀφφικιάλοι μελωργοὶ και κωδικογράφοι — Πατριαρχικὲς Μουσικὲς Σχολές — Πατριαρχικὲς Ἀπανταχοῦσες και Πατριαρχικὴ Σφραγίδα στὲς μουσικὲς ἐκδόσεις — Ἐπιδράσεις τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς πρὸς τὰ ἔξω. Κ ε φ α λ α : ο τ ρ ῖ τ ο : Ἡ τωρινὴ ἀσματικὴ πράξη στὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο, με παραγράφους: Οἱ χοροὶ τῶν Πατριαρχικῶν ψαλτῶν και τὸ Τυπικὸ — Ἡ ἠχογράφηση τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος τοῦ 1981 — Τὸ σχῆμα τῶν ἀκολουθιῶν τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος.

Τὰ κείμενα τῶν ψαλμάτων και ἀναγνωσμάτων παρουσιάζονται με μιὰ μικρὴ εἰσαγωγὴ και συνοδεύονται κάπου - κάπου με σχόλια μουσικολογικὰ ἢ ἱστορικὰ, ποῦ ἔχουν ὅταν στόχο τὸ σχηματισμὸ μιᾶς σωστῆς εἰκόνας τῶν ψαλτικῶν πραγμάτων ἀνεκαθεν στὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο, στὸ Φανάρι. Στὰ κείμενα, ποῦ καταστρώθηκαν κατὰ στίχο, ὅπως τοὺς ἀξίζει, γιὰ νὰ φαίνεται καλύτερα ἡ ποιητικὴ τους δομὴ, σημειώνονται οἱ ὕμνογράφοι και οἱ μελωργοὶ και στὸν συνοπτικὸ πίνακα τῶν περιεχομένων τῶν δίσκων στὸ τέλος (σελ. 53-54) ἀναφέρονται και τὰ ὀνόματα ὄλων τῶν κληρικῶν τοῦ Πατριαρχείου ποῦ ἐψάλαν ἢ ἀπάγγειλαν κάτι, σύμφωνα με τὸ Τυπικὸ και τὴν ἐκκλησιαστικὴ τάξη, κατὰ τῆς ἀκολουθίας τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος. Ἀρκετὲς μαυροάσπρες και ἔγχρωμες φωτογραφίες παρμένες κατὰ τὴ διάρκεια τῆς ἠχογράφσεως ὠραῖζουν τὸ φυλλάδιο και συμβάλλουν σὲ μιὰν ἡμεσώτερη νοερὴ μετάδωση στὸ πανίερο κέντρο τῆς Ὀρθοδοξίας.

Οἱ δίσκοι, ποῦ ἔχουν κομψὴ τρίχρωμη και δίγλωσση ἐτικέτα, φυλάγονται σὲ ἔγχρωμα ἐσώφυλλα (πράσινο - γαλανὸ - μῶδ - καφετι - κίτρινο), στὰ ὁποῖα τυπώθηκαν τὰ μουσικὰ κείμενα τῶν τροπαρίων: Ἰδοὺ ὁ νυμφίος — Τὰ Πάθη τὰ Σεπτά, στὴν α' ὄψη (ἀπ' τὴν Μεγάλῃ Ἑβδομάδα τοῦ Κ. Πρίγγου) και Ἀνάστα ὁ Θεὸς — Χριστὸς ἀνέστη — Ἀναστάσεως ἡμέρα, στὴ δ' ὄψη (ἀπ' τὸ Ταμειῖον Ἀνθολογίας τοῦ Γρηγορίου Πρωτοψάλτου).

* * *

Τὰ μέλη ποῦ περιλαμβάνονται στοὺς πέντε αὐτοὺς δίσκους εἶναι ἐπιλογὲς ἀπ' τὴ ζωντανὴ ἠχογράφηση ποῦ

ἔγινε μέσα στὸν πατριαρχικό ναὸ τοῦ ἁγίου Γεωργίου στὸ Φανάρι ἀπ' τὴν Κυριακὴ τῶν Βαίων πρῶτῃ μέχρι τὴν Κυριακὴ τοῦ Πάσχα τὸ ἀπόγευμα, τὸν Ἑσπερινὸ τῆς Ἀγάπης (ἑβδομάδα 19 - 26 Ἀπριλίου 1981). Ἔγινε ἐγκατάσταση ἑπτὰ μικροφῶνων στὸ ναὸ, δηλαδή στοὺς δύο χοροὺς τῶν ψαλτῶν, στὴν Ὁρακία Πύλη, στὴν Ἁγία Τράπεζα, στὸν Πατριαρχικό Θρόνο, στὸν Ἀμῶνα καὶ στὸ μεσαίον πολυέλαιον. Φροντίσαμε ἰδιαίτερα νὰ περάσει στὴ μαγνητοταινία ὅλη ἐκείνη ἡ μυσταγωγικὴ ἀτμόσφαιρα, μὲ τοὺς μικροθροῦδους τῶν προσκυνητῶν στίς μετακινήσεις τους ἢ τὰ γονατισμάτά τους, μὲ τὰ κουδούνισματα τοῦ θυμιατοῦ καὶ τὰ τριξίματα τῶν ἐξαπτερόφων, καθὼς τὰ παπαδάκια τὰ περιέφεραν στὸ ναὸ, μὲ τ' ἀνασάματα καὶ τὰ φελλίσματα τῶν πιστῶν στοὺς ὕμνους ποὺ ἤξεραν καὶ ἤθελαν καὶ αὐτοὶ νὰ σιγοφέλνουν, καὶ θέβαινα μὲ τίς μυστικὲς εὐχὲς τῶν λειτουργῶν στὴν Ἁγία Τράπεζα.

Οἱ ἐπιλογὲς τῶν ψαλμάτων καὶ ἀναγνωσμάτων, ποὺ ἀκούγονται στοὺς δίσκους, ἔγιναν μὲ κριτήριο νὰ σώζεται: τὸ γενικό διάγραμμα — χρονικό τῶν σεπτῶν παθῶν τοῦ Κυρίου ἀπ' τὴ θριαμβευτικὴ εἴσοδο στὴν Ἱερουσαλήμ μὲ τὰ «ὠσαννά», μέχρι: τὰ «σταυρωθήτω» καὶ τέλος τὸν ἀγγελικό λόγο «οὐκ ἔστιν ὧδε ἀλλ' ἐγγίγεται». Βασικὴ ἐπίσης φροντίδα ἦταν νὰ περιληφθοῦν τμήματα ἀπ' ὅλες τίς ἀκολουθίες καὶ ἀπὸ ὅλα τὰ εἶδη τῆς Ψαλτικῆς, δηλαδή ἀναγνώσματα, λιτὰ ἢ ἀπαγγελτά, ὠδὲς κανόνων, στιχηρὰ ἰδιόμελα καὶ προσόμοια, καθίσματα, δοξαστικά σὲ παλαιὸ ἢ νέο στιχηρῶν μέλος, καὶ ἔντεχνα παπαδικὰ μέλη.

Ὁ Ἄρχων Πρωτοψάλτης κύρ Βασίλειος Νικολαΐδης καὶ ὁ Ἄρχων Λαμπαδάριος κύρ Βασίλειος Ἐμμανουηλίδης μὲ τοὺς δομειτικούς τους, τὸν Α' Δομειτικό Ἰωάννη Χαριатиδὴ καὶ τὸν Β' Δομειτικό Νικόλαο Δικαστόπουλο, μαζί καὶ μὲ τοὺς ἀναγνώστες, καλονάρχους καὶ ἰσοκράτες ἀποτελοῦν τοὺς πατριαρχικούς χοροὺς καὶ σηκώνουν τὸ ἄραο μῆς χιλιόχρονης μουσικῆς παραδόσεως. Εἶναι ὠφέλιμο ν' ἀναφέρω καὶ ἑδῶ δυὸ - τρία πράγματα σχετικὰ μὲ τὴν παράδοση αὐτὴ.

Πρῶτα - πρῶτα τηρεῖται ἡ τάξη κατὰ τὴν τέλεση τῶν ἀκολουθιῶν: ὅ,τι ἢ παράδοση καθιέρωσε νὰ φάλλεται ἀργά, φάλλεται ἀργά, καὶ ὅ,τι σύντομα, φάλλεται σύντομα. Ὑστερα, μερικὰ καθιερωμένα μέλη παλαιῶν μελουργῶν ἐξακολουθοῦν νὰ φάλλονται καὶ ν' ἀκούουν μὲ γοητεία μὲ τὴ διαχρονικότητά τους. Θὰ τὸ διαπιστώσετε καὶ μόνοι σας μόλις πάρετε νὰ χαρῆτε αὐτοὺς τοὺς δίσκους. Ἀκόμα, συντρέχουν τὰ παιδιὰ τῆς Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς καὶ πλαισιώνουν τοὺς μουσικούς χοροὺς, φορῶντας τὰ ράσα τους, ἰσοκρατώντας στὴν ψαλμωδία, καλοναρχώντας κάπου - κάπου καὶ καλοφωνίζοντας τὸ «Κέλευσον, Δέσποτα ἄγιε, ἦχος... (τάδε)». Οἱ φάλτες ἀποστηθίζουν τὰ μέλη, ὕστερα ἀπὸ πολλὴ μελέτη καὶ δὲν δρίσκονται ποτέ στὴ δύσκολη θέση νὰ αὐτοσχεδιάσουν. Τὸ γεγονός αὐτὸ καὶ ἡ προτίμηση τῶν μελῶν ἐκείνων ποὺ ἢ λειτουργικὴ πράξη καθιέρωσε σὰν τὰ δοκιμώτερα μέσα γιὰ τὴ μυσταγωγίαν τῶν πιστῶν, καθιστοῦν τὴν Ψαλτικὴν στὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο

ὑποδειγματικὴ λατρευτικὴ μουσικὴ. Ἡ εὐρυθμία, ἡ ἀπλότητα, ἡ λιτότητα εἶναι χαρακτηριστὰ γιὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴ ψαλμωδία. Ἡ μουσικὴ αὐτὴ σὲ ἐγγίζει, σὲ καταλύγει, σὲ ἐκφράζει. Εἶναι ἡ μουσικὴ ἡ ἐγαλμένη ἀπ' τὰ σπλάχνα τῆς Ὁρθόδοξης, μὲ τὴν ὁποία εἶναι συνηθισμένα τ' αὐτὰ τῶν ζωγραφισμένων ἁγίων στὴν ἐκκλησία, γιὰ νὰ θυμηθῶ τὸν λόγο ποὺ μοῦ εἶπε ἕνας ἀπλὸς καὶ μὲ ἀφελότητα καρδιάς καλόγερος στὸ Ἁγιονόρος. — Ἦταν τὴ μέρα ποὺ θὰ ξεφυγα ἀπ' τὴ μονὴ Ἐρημοτάμιου, ἔχοντας τελειώσει τὴν καταλογογράφηση τῶν χειρογράφων Βυζαντινῆς Μουσικῆς, καὶ μπήκα στὸ Καθολικό νὰ προσκυνήσω. Ἐκεῖ ἦταν καὶ ὁ καλόγερος - κλητικὸς καὶ μοῦ εἶπε: «φεύγεις; Κρίμα ποὺ φεύγεις! Ἄλλ' ἄς εἶναι» τόσο καὶρό — εἶχα μείνει ἕνα μῆνα — εὐχαριστήθηκαν καὶ οἱ ἅγιοι καλὲς ψαλμωδίες. Γιατί, ἅμα δὲν φέλνει καλὰ ὁ ψάλτης εἶναι κρίμα γιὰ τοὺς ἁγίους. Καλὰ ἐμεῖς οἱ κακορίζικοι, ἀλλὰ οἱ ζωγραφισμένοι ἅγιοι μέσα στὸ ναὸ, τί χρωστᾶνε;».

* * *

Θὰ ἤθελα νὰ σημειώσω καὶ δυὸ ἀκροτελεύτιες παρατηρήσεις. Ἡ Ὁρθόδοξη Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία εἶναι ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀναστάσεως. Τὰ πάθη τὰ σεπτὰ καὶ ἡ ἀνάσταση τοῦ Κυρίου ἀποτελοῦν τὸ κέντρο τῆς ὀρθόδοξης Ὑμνολογίας. Γιὰ τὴν ὕμνηση αὐτῶν τῶν γεγονότων, συγκεκριμένα στίς ἀκολουθίες τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος, στήθηκαν τὰ θαυμασιώτερα μνημεῖα καλλιτέπειας. Ὑμνογράφοι καὶ μελουργοὶ δάλλθηκαν νὰ ὕμνησουν μὲ τὸν καλύτερο δυνατὸ τρόπο ὅλες τίς λεπτομέρειες τοῦ πάθους. Στίς ἀκολουθίες, ἀκόμα, τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος ἔχουμε ἕνα θαυμάσιο πλέξιμο τῶν ψαλμῶν μὲ τὰ τροπάρια, τῶν προφητειῶν καὶ ἄλλων περικοπῶν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης μὲ τὰ Εὐαγγέλια καὶ τοὺς Ἀποστόλους τῆς Καινῆς Διαθήκης. Τὴ Μεγάλῃ Ἑβδομάδῃ, πάλι, τελοῦνται ὅλες οἱ ἀκολουθίες τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ νυχθημέρου: δηλαδή, Ἑσπερινός - Μεσονυχτικὸ - Ὁρθρος καὶ οἱ Α', Γ', ΣΤ', Θ' Ὁρες: καὶ οἱ τρεῖς θεῖες Λειτουργίες: τῶν Προηγιασμένου, τοῦ Μ. Βασιλείου, τοῦ Ἰωάννου Χρυσοστόμου (τὸ Πάσχα): τελεῖται τὸ μυστήριον τοῦ Εὐαγγελίου καὶ φάλλονται ὁ Ἐπιτάφιος Ὁρῆνος καὶ οἱ Μεγάλαις Ὁρες τοῦ Πάθους. Στους Ὁρθρους καὶ στους Ἑσπερινούς τὰ στιχηρὰ ἰδιόμελα καὶ τὰ τροπάρια τῶν κανόνων εἶναι τὰ πιὸ ἀγαπητὰ φάσματα, ποὺ ὅλοι οἱ πιστοὶ σχεδὸν τὰ ζέρουν ἀπ' ἔξω καὶ τὰ σιγοφέλνουν, καὶ εἶναι οἱ καλύτεροι πρεσβευτὲς τῆς μονοφωνικῆς βυζαντινῆς καὶ μεταβυζαντινῆς ψαλτικῆς. Στὰ τροπάρια αὐτὰ ὑπάρχει πολὺ ἀνθρώπινο στοιχεῖο, ταυτισμένο κυρίως στὸ πρόσωπο τῆς Θεοτόκου, στὰ ὑπέροχα σταυροθεοτοκία τροπάρια, τόσο ποὺ οἱ ὀρθόδοξοι πιστοὶ συνεπαίρνονται, συμπονοῦν, παίρουν τὸ πάθος γιὰ δικό τους, συμπάσχουν, συσταυρώνονται καὶ συνανασταίνονται. Αὐτὸ πετυχαίνει ὁ ποιητικὸς λόγος καὶ ἡ ψαλτικὴ τέχνη μὲ τὴν ἔκφρασή της στὴν ὕμνολογία τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος καὶ τοῦ Πάσχα.

Στὴ σειρά τῶν δίσκων, αὐτὸ πετυχαίνεται καὶ χάρις σὲ δυὸ βασικούς παράγοντες: στὴ γνώση τῆς τέχνης καὶ τὸ σεβασμὸ τῆς παραδόσεως ἀπ' τοὺς πατριαρχικούς χο-

ρούς και στη συμμετοχή όλου του Οικουμηνικού Θρόνου, σύμφωνα με το Τυπικό, στις ακολουθίες αυτές. Ο Οικουμενικός Πατριάρχης εὐλογεῖ πάντοτε με τὸ Εἰρήνη πάσι, ἀπαγγέλλει τὸν ἐξάψαλμο, τὸ Εὐαγγέλιο τῆς Διαθήκης, τοῦ Ἐπιταφίου καὶ τῆς Ἀναστάσεως, μνημονεύει: «πάσης ἐπισκοπῆς ὀρθοδόξων». Οἱ ἄλλοι ἀρχιερεῖς λειτουργοῦν κατὰ τίς τακτὲς ἀκολουθίες καὶ κατὰ τὴν σειρά τῶν πρεσβείων ἀπαγγέλλουν τὰ δώδεκα Εὐαγγέλια τῶν Παθῶν, τὴ Μεγάλῃ Πέμπτῃ ὁράδι. Ὁ Μέγας Ἐκκλησιάρχης ἀναγινώσκει με τὸ γνήσιο ἀπαγγελτὸ ὕφος τὸ «Ἐπακούσαι σου Κύριος ἐν ἡμέρᾳ θλίψεως» ὁ ἐφημέριος Πρωτοπρεσβύτερος ἐκφωνεῖ τίς αὐτῆσι με λιτότητα ἢ διάκονοι διακονοῦν καὶ θυμιάζουν με προσοχή καὶ εὐλάβεια. Ὅλα γίνονται με τάξη, με ἡρεμία, ὄχι γιὰ νὰ ἀρέσουν τόσο τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ γιὰ νὰ συμβάλλουν στὴ δημιουργία μιᾶς κατανοητικῆς ἀτμόσφαιρας, γιὰ νὰ ὠφεληθῆς ὅσο συμμετέχεις στὴ λατρεία. Ἀπ' τὴν ἀποψη αὐτῇ δὲν νομίζω πῶς μπορούμε νὰ ἁρῶμε ἀρκετοὺς ναοὺς ἐδῶ στὴν Ἑλλάδα καὶ ἄλλοῦ πού κατὰ τὴν τέλεση τῶν ἀκολουθιῶν τῆς Μεγάλης Ἐβδομάδος νὰ συγκεντρῶνουν πολλὰ ἀπ' αὐτὰ τὰ στοιχεία. Ὅχι βέβαια. Ἡ μοναδικότητα αὐτῆς τῆς σειράς νομίζω πῶς δὲν θέλει ἄλλα λόγια νὰ γίνῃ ἀντιληπτῇ.

Τὰ ψάλλματα εἶναι μονοφωνικά καὶ σὲ ὅλα σχεδὸν ξεχωρίζει ὁ πρωτοψάλτης ἢ ὁ Λαμπαδάριος ἀπ' τὸν χορὸ τῶν ψαλτῶν, ἔτσι πού δένεσαι ὑποκειμενικά μαζί του καὶ δέχεσαι ἀνετώτερα τὴν ἐκφραση τῆς μιᾶς φωνῆς ἀπ' ὅτι τὸν ὄγκο τῶν φωνῶν τοῦ χοροῦ τῶν ψαλτῶν, καὶ ἀποκτᾶς καὶ σὺ μονοφωνικῇ προσωπικῇ πληρότητα στὴν προσομιλία σου με τὸ Θεὸ καὶ τοὺς ἄγιους του. Εἶναι κάτι πού πρέπει ἰδιαίτερα νὰ προσέξουμε καὶ νὰ μὴ μεμφιοιροῦμε θέλοντας πολυφωνικὲς χορωδίες καὶ ὄργανα στίς ἐκκλησίες μας. Αὐτὸ δηλώνει ἄγνοια καὶ τῆς παραδόσεως καὶ τῆς οὐσίας τῆς ὀρθόδοξης λατρείας, καθὼς ἐπίσης καὶ ὀκνηρία νὰ σὺψουμε καὶ γνωρίσουμε τίς ρίζες μας. Ἡ ψαλτικὴ τῆς Ἐκκλησίας μας ὡς ἐκφραση, μαζί με τὴν πίστη μας καὶ τὴ γλώσσα μας, τῶν κυριωτέρων ἐκδηλωμάτων τῆς ζωῆς μας, ἀποτελεῖ καὶ ἕναν ἀκίβδηλο μάρτυρα γιὰ τὴ συνοχή καὶ τὴν ἐξέλιξη τοῦ ἔθνους.

Ἡ ψαλτικὴ αὐτῇ, βυζαντινὴ καὶ μεταβυζαντινὴ, παρακολούθησε θῆμα πρὸς θῆμα τὴ ζωὴ τοῦ Γένους, σὺν ἕνα ἀπ' τὰ κυριώτερα μέσα ἐκφράσεώς του, καὶ στὴν καθημερινότητα καὶ στίς μεγάλες φάσεις τῆς ἱστορίας του. Με τοὺς ἤχους αὐτῆς τῆς μουσικῆς, ἔγιναν οἱ ἀναρρήσεις τῶν αὐτοκρατόρων καὶ ὅλες οἱ παλατιανὲς τελετές. Οἱ ἴδιοι ἤχοι ἀκούστηκαν στὰ τεῖχη πρὸς τὴν Ὑπέρμαχο Στρατηγὸν, καὶ στοὺς θόλους τῆς Ἁγίας Σοφίᾶς τὴ νύχτα τὴν τελευταία τοῦ Βυζαντινισμοῦ. Τὸ ἴδιο καὶ ἀργότερα οἱ ἴδιοι ἴλαροι καὶ σγανοὶ ἤχοι κάτω ἀπ' τὰ βυζαντινὰ τέξα καὶ τοὺς τρούλλους τῶν μικρῶν βυζαντινῶν ἐκκλησιῶν ἀνάθρεψαν τὴν ἀπαντοχὴ τῶν ραγιαδῶν καὶ τοὺς γλύκωναν τὴν ἐλπίδα νὰ καρτεροῦν. Ἔτσι καὶ στίς μέ-

ρες μας ἢ ἴδια μουσικῇ ἀνεβαίνει στὰ χεῖλια ὄλων μας, ὅταν θέλουμε νὰ ψάλλουμε τοὺς πιὸ κοινούς ὕμνους τῆς λατρείας μας.

Τὸ ἐθνικὸ αὐτὸ κληρονόμημα, ἢ Ψαλτικὴ τῆς Ἐκκλησίας μας, πού ὡς Ψαλτῆρ καὶ Ὁκταῆχ: νανοῦρισε τὸ σκλάβο γένος, ἐτοιμάζοντάς το γιὰ τὸν ξεσηλωμὸ, καὶ ὡς Παπαδικὴ καὶ Δοξαστῆρ: πάντοτε τὸ συντρόφεψε, δὲν εἶναι κάτι ξεχασμένο σὲ Μουσεῖα καὶ Βιβλιοθήκες, ἀλλὰ ἡ ζωντανὴ παράδοση στὴ λατρεία, ἢ δικὴ μας ἢ ἐθνικὴ μας μουσικῇ, ἢ λατρευτικῇ μας κυριολεκτικὰ καὶ ἐθνικῇ μας ἀγάσῃ, πού πρέπει νὰ τὴ γνωρίσουμε καλύτερα, νὰ τὴν ἐγγιζοῦμε σὺν προγονικὸ θησαυρὸ — ὅπως πράγματι εἶναι — καὶ νὰ ἐμπιστευόμαστε στίς φτεροῦγες τῶν ἤχων τῆς τῆ δέηση ἢ τῆ δοξολογία, τὴν ἱεσσία ἢ τὸν κίνο καὶ τὴν εὐχαριστία στὸ Θεό.

Θεωρῶντας ἔτσι τὰ πράγματα, ἢ σειρά αὐτῆ τῶν δίσκων ἀποτελεῖ ἕνα μνημεῖο τῆς ἐθνικῆς ἀσματικῆς παραδόσεως καὶ σὺν τέτοιον εἶναι πάντοτε ἐπίκαιρο. Ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία ἔχει μιὰ σταυροαναστάσιμη πορεία τὴν κάθε ἐβδομάδα, καὶ ὄχι μόνο τὴ Μεγάλῃ Ἐβδομάδα, ἀλλὰ πάντοτε με τὴν βεβαιότητα τοῦ Χριστοῦ ἀνέστη.

* * *

Με τὴν πραγματοποιήση αὐτῆς τῆς σειράς τῶν πέντε δίσκων τῶν ἐπιλογῶν ἀπ' τίς ἀκολουθίες τῶν σεπτῶν Παθῶν τοῦ Κυρίου καὶ τῆς Ἀναστάσεώς του, κατὰ τὴν ἀσματικὴν πράξη στὸν πάνσεπτο Πατριαρχικὸ ναὸ, ὁ Παναγιώτατος Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ. Δημήτριος σὲ γράμμα του πρὸς τὴν ταπεινότητά μου, μαζί με τὴν εὐλογία του γιὰ τοὺς συντελεστὲς τῆς ἐκδόσεως, ἐκφράζει τὴν ἱκανοποίησή του καὶ τονίζει με τὸν τρόπο του τὴ διαχρονικότητα τῆς ἐθνικῆς μας αὐτῆς μουσικῆς, τῆς ψαλτικῆς, τῆς λατρείας μας: «Ἀχρῶμενοι δι' ὅλης ἡμῶν τῆς ζωῆς, ἡμεῖς καὶ οἱ περὶ ἡμᾶς Ἰερῶτατοι ἄγιοι ἀδελφοί, ἐν τῇ ἰδιαζούσῃ ἡμῶν αὐτῇ Μοναστικῇ Ἀδελφότητι καὶ Ἐστίᾳ τοῦ πανιέρου τῆς Ὁρθοδόξιας Κέντρου τοῦ Φαναρίου, καὶ ἀπὸ πρωίας μέχρι νυκτός, τῶν ἱερῶν ὕμνων διῶν, ὡς αὐταὶ ἀπὸ αἰῶνων ἐκτελοῦνται εἰς τὴν Μεγάλῃν τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν, πάντοτε εἶχομεν τὸν πόθον νὰ μεταφέρωμεν καὶ εἰς τὰ ἀπανταχοῦ προσφιλῆ ἡμῶν τέκνα τὴν ἐκκλησιαστικὴν μουσικὴν φωνὴν τῶν ἱερῶν ἡμῶν Πατριαρχικῶν Ἀναλογίων, ἔχουσιν τὸ μεγαλοπρεπὲς ἐν τῇ ἀπλότητι, τὸ τερπνὸν ἐν τῇ εὐρυθμίᾳ καὶ τὸ σεμνὸν ἐν τῇ μετὰ ταπεινότητος, ἡρεμίας καὶ κατανύξεως ἐκτελέσει αὐτῆς».

Ἰδοὺ λοιπὸν πού στὰ χεῖρια σας θὰ ἔχετε τὴν πατριαρχικὴν εὐλογία καὶ θὰ ἐκπληρώνεται: ἔτσι ὁ πόθος του νὰ σᾶς μεταδοθεῖ ἡ ψαλτικὴ Παράδοση τοῦ Οἰκουμηνικοῦ Πατριαρχείου. Κ: εἶναι αὐτὸς ὁ καλύτερος σύνδεσμος ἀγάπης καὶ ἡ κοινωνία τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν.

ΓΡ. Θ. ΣΤΑΘΗΣ

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΛΗ

Ἐκφρασις ἀνησυχίας ὑπὸ τῆς Ἱ. Συνόδου.

Εἰς ἔγγραφο τῆς Ἱερᾶς Συνόδου πρὸς τὰ ἀρμόδια κρατικά ὄργανα ἐκφράζεται ἡ βαθυτάτη λύπη καὶ καθημερινῶς ἀξαναομένη ἀνησυχία διὰ τὴν συνεχῆ ὑποβάθμιον τῆς ποιότητος τῆς ὑπὸ τῶν Μέσων Ἐνημερώσεως προσφερομένης εἰς τὸν ἑλληνικὸν λαὸν ἀγωγῆς, ψυχαγωγίας καὶ πληροφροσύσεως. Τὰ ὑπὸ τῶν τηλεοπτικῶν ἰδίως σταθμῶν τῆς χώρας ἡμῶν προβαλλόμενα προγράμματα, τὰ ὁποῖα παρακολουθοῦν ἑκατομμύρια Ἑλλήνων καὶ μάλιστα παιδιῶν καὶ ἐφήβων, εὐδοσκομένων εἰς ἡλικίαν κρίσιμον καὶ ἐπιδεχομένων καθοριστικὰς διὰ τὴν περαιτέρω ζωὴν τῶν ἐπιδράσεις, περιτέχνως διαφημίζον τὸ ἔγκλημα, τὴν βίαν, τὴν ἠθικὴν ἀσυνδοσίαν, τὴν ἀδίστατον ἱκανοποίησιν τῶν ἐνοστικῶν, ἐμφανίζον ἀηδῆ γενετήρια συμπλέγματα, τὴν κινικὴν περιφρόνησιν τῶν κοινῶς παραδεδεγμένων ἀξιών, προσφέρουν δὲ πρότυπα ζωῆς ξένα πρὸς τὰ ἑλληνικὰ ἦθη καὶ καταινιὰ ὄχι μόνον τῶν ἐθνικῶν καὶ θρησκευτικῶν μας παραδόσεων, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς ταύτης τῆς ὑποστάσεως τοῦ Ἔθνους.

Ἄς ἐλπίσωμεν, διὴ ἡ διαμαρτυρία τῆς Ἱ. Συνόδου θὰ εὕρῃ ἀπήχησιν εἰς τοὺς ἀρμόδιους φορεῖς τοῦ κυβερνητικοῦ ἔργου, ἵνα διορθωθῇ μία «Φλιβερά καὶ πολλοὺς ἐγκυμονοῦσα κινδύνους διὰ τὴν κοινωνικὴν μας ζωὴν καὶ αὐτὴν τὴν ἐθνικὴν μας ὑπόστασιν κατὰστάσις».

Διακήρυξις τῆς Ἐνώσεως Λογοτεχνῶν
Βορείου Ἑλλάδος.

Διὰ πολλὰ ἐκ τῶν καλλιτεχνικῶν προγραμμάτων δὲν διεμαρτυρήθη μόνον ἡ Ἱερὰ Σύνοδος, ἀλλὰ καὶ ἡ «Ἐνωσις Λογοτεχνῶν Βορείου Ἑλλάδος», ἣτις προσφάτως μετὰ παροχής κατεδίκασε διὰ τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς τὴν παντὸς εἶδους «καλλιτεχνικῆς» ἀσυνδοσίας. Ὡς διεκηρύχθη ἐν σχετικῇ ἀνακοινώσει του, «τὸν τελευταῖο καιρὸ διαφαίνεται σὲ μεγάλη κλίμακα σὲ ὅλη τὴν χώρα μας ἕνα κύμα ἐλεινῆς χυδαιολογίας, πὸν ἀσύστολα ἐπιχειρεῖ νὰ περιβληθῇ τὴν πολυτίμη πορφύρα τῆς Τέχνης». Δι' αὐτὸ «πρόσοφα ἀπὸ τὰ τηλεοπτικά μας δίκτυα, καθὼς καὶ ἀπὸ διάφορα θέατρα, παρουσιάστηκαν ἔργα πὸν εἶχαν «πιστοποιητικά ἀπὸ κάποιους κριτές, διὴ ἀποτελοῦν καλλιτεχνικὰς δημιουργίας. Ἀυστηρῶς ἦσαν ἔργα πρωτόβλεια, ἄπειρα, χωρὶς ἔμπνευση καὶ χωρὶς κάποιο περιοχόμενον. Τὴν κενδριὰ τὸς αὐτῆς προσπάθησαν νὰ ἐπικαλύρουν μὲ ἐπιτελῆ χυδαιολογία καὶ προκλητικὴ ἐπίδειξη γυμνοῦ».

Τούτων οὕτως ἐχόντων, οἱ λογοτέχναι τῆς Β. Ἑλλάδος θρονιοφωροῦν: «Ὡς πνευματικοὶ ἄνθρωποι

αἰσθανόμεσθε ἔντονα τὴν προσβολὴν πὸν γίνεται, μ' αὐτὸν τὸν τρόπο, ἐναντίον τῆς Τέχνης».

Ψευδο - προσοδευτικὴ «κουλτούρα».

Διὰ τὰ ὀλοκλήρωσάμεν τὴν εἰκόνα τῶν διαμαρτυριῶν διὰ τὰ ραδιοφωνικά καὶ τηλεοπτικά προγράμματα, προσθέτομεν, διὴ καὶ ἐν Ἀθήναις ἀκόμη καὶ προσοδευτικοὶ δημοσιογράφοι δὲν διατάζουν νὰ ἐπισημάνουν τὰ ἐξῆς: «Κάποτε ὅσοι διευθύνουν τὸ ραδιόφωνο καὶ τὴν τηλεόραση θὰ πρόπει νὰ ἀποκτήσουν φιλοσοφία ἐπιλογῆς γενικῶν θεμάτων καὶ ἰδεῶν, καὶ μ' αὐτὴ τὴν φιλοσοφίαν νὰ προσφέρουν θέαμα καὶ ἀκρόαμα σὸν λαὸν, καὶ ὄχι νὰ ἀφήρουν νὰ περνοῦν εἰκόνας καὶ λόγια καὶ σκηναὶ καὶ πράξεις πὸν δὲν εἶναι τῆς ἀποδοχῆς τοῦ μέσου ἀνθρώπου αὐτῆς τῆς χώρας, πὸν δὲν ἀνέχεται νὰ τοῦ σεργίρουν τὴν χυδαῖότητα καὶ τὴ διαφθορά, γιὰ προσοδευτικὴν κουλτούραν, ὀμοφυλοφιλικῆς διαστρωφῆς, χυδαιολογίας καὶ χυδαιογραφίας ἢ πορνογραφίας κάθε εἶδους. Ὑπάρχουν χιλιάδες ἄλλα θέματα. Κοινωνικά, πολιτικά, περιβαλλοντολογικά, ἰδεολογικά, ἐθνικά, ἀνθρώπινα καὶ ἀνθρωπιστικά, μέσα σὲ ὁποῖα χωρᾶνε καὶ τὸ δράμα καὶ ἡ κωμῶδία καὶ ἡ διασκέδαση καὶ ἡ παιδεία καὶ ὅλα ὅσα τέλος πάντων δὲν ὑπακούουν σὲ ἐνοστικὰς διαστρωφῆς».

Ὅθεν πρόπει κάποτε νὰ ἀπαλλαγῶμεν ἀπὸ τὴν κερουο - κουλτούρα καὶ τὴν φιλολογία τῆς ἐκλεπτυσμένης διαστρωφῆς».

Εὐάγγελος Παπανοῦτσος (†).

Ὁ πνευματικὸς κόσμος τῆς χώρας συνεκινήθη βαθύτατα διὰ τὴν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἔξοδον τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ Εὐαγγέλου Παπανοῦτσου, ὅστις ἐπὶ δεκαετίας ἤσκησε μεγάλην ἐπίδρασιν εἰς τὴν διαμόρφωσιν τῆς πνευματικῆς ζωῆς τοῦ τόπου.

Ὁ ἀείμνητος θεολόγος καὶ φιλόσοφος διεκρίθη διὰ τὴν δαριλῆ διδακτικὴν του δράσιν ἐν τῇ Μέσῃ Ἐκπαιδεύσει, ὡς καὶ ἐν Διδασκαλείοις καὶ Παιδαγωγικαῖς Ἀκαδημαῖαις διὰ τὴν ἐπιρροεῖαν του εἰς ἡγετικὰς θέσεις τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Παιδείας, ἣτις ἐκορυφώθη εἰς τὰς ὑπ' αὐτοῦ γενομένας προσπάθειας πρὸς προγραμματισμὸν καὶ πραγμάτωσιν ἐκπαιδευτικῆς μεταρρυθμίσεως διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ Ἀθηναϊκοῦ καὶ Τεχνολογικοῦ Ἰνστιτούτου καὶ τῆς ἐλευθέρου σχολῆς τοῦ Μορφωτικοῦ Συλλόγου «Ἀθηναίων» διὰ τὴν συγγραφήν ἐδρώσεως γνωστῶν συγγραμμάτων ἀναφερομένων εἰς τὴν Φιλοσοφίαν τῆς Θρησκείας, τὴν Γνωσιολογίαν, τὴν Ἐπιστημολογίαν, τὴν Φιλοσοφικὴν Ἠθικὴν, τὴν Αἰσθητικὴν, τὴν Φιλοσοφίαν τῆς παιδείας καὶ ἄλλους τομεῖς τοῦ πνευματικοῦ στοχασμοῦ διὰ τὴν δημοσίευσιν εἰς ἐφημε-

ρίδας και περιοδικά αναριθμητών επιφυλλίδων, διαχρονιζόμενων δια την λογοτεχνική των ύφήν και την πάντοτε ενδιαφέρουσαν πνευματικήν προβληματολογία των και δια πολλὰς άλλας παρομοίας δραστηριότητας.

Παρά τὸ γεγονός, ὅτι δεδικοιολογημένως διευπρόδησαν ἐπιφυλάξεις ἢ καὶ ἀντιθέσεις δια «προσδευτικὰ» τινα σημεῖα ἰδίως τοῦ παλαιότερου πως συγγραφικοῦ καὶ εκπαιδευτικοῦ τοῦ ἔργου, οὐδεὶς δύναται νὰ ἀμφισβητήσῃ, ὅτι ὁ ἐκλιπὼν ἀκαδημαϊκὸς ἔνθεν μὲν συνετέλεσε τὰ μέγιστα εἰς τὸν διὰ τῆς διδασκαλίας του πνευματικὸν καὶ δὴ φιλοσοφικὸν προβληματισμὸν ὀλοκλήρων τάξεων τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἐκατέρωθεν δὲ ὑπῆρξε θιασώτης τοῦ συχνάκις παραθεωρουμένου ιδεώδους τῆς ὑπερχομματικῆς εκπαιδευτικῆς πολιτικῆς, τοῦθ' ὅπερ συνετέλει εἰς τὸ νὰ ἐπιτιμᾶται καὶ ὑπὸ πολιτικῶς ἀντιφρονούντων, καὶ τρίτον κατὰ τὰ τελευταῖα στάδια τῆς πνευματικῆς προσφορᾶς του ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ Ἀθηνῶν ἐλάμβανεν ἔναντι τῶν πνευματικῶν ζητημάτων στάσιν ὀλονὲν καὶ περισσύτερον σύστοιχον πρὸς τὰ μακροαῖωνα πνευματικὰ ιδεώδη τοῦ Ἑλληνικοῦ Γένους.

Δεδικοιολογημένη ἀντίδρασις.

Ἡ κατὰ τοῦ θεατρικοῦ καὶ κινηματογραφικοῦ ἔργου «Ὁ Ἅγιος Πρεδέξης» ἀντίδρασις ἐκορυφώθη διὰ τῆς πορείας διαμαρτυρίας, ἣτις ἐγένετο εἰς Χανιά, ἔχουσα ἐπὶ κεφαλῆς τοὺς δύο Σεβ. Μητροπολίτας τοῦ νομοῦ. Ἡ ἐπιτροπὴ ἀγῶνος, μετὰ σχετικὴν ὀμίλιαν τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Σελίνου καὶ Κισάμου κ. Εἰρηναίου, ἐτόνισεν εἰς σχετικὴν ἀνακοίνωσίν της, ὅτι τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἀπαράδεκτον «καλλιτεχνικόν» ἔργον (1) ἐμπορεύεται καὶ ἐμμεταλλεύεται ἀπροκάλυπτα γιὰ οἰκονομικὰ ὀφέλη μὴ ὑπόθεση ποῦ ἀντιμετωπίσθη ἀπὸ τὴν Ἑκκλησιαστικὴν Δικαιοσύνην 2) ὑποσκάπτει, ὑβρίζει, βλασφημεῖ καὶ διασύρει τὸ ῥάσο καὶ τὴν Ἑκκλησίαν 3) εἶναι ἕνας ἀπὸ τοὺς πολλοὺς τρόπους, ποῦ χρησιμοποιοῦνται σήμερον γιὰ νὰ κλονισθῇ ἢ ἐμπιστοσύνη τῶν ἀνθρώπων ὄχι μόνον σὲ πρόσωπο ἱερωμένων, ἀλλὰ καὶ σὴν Ἑκκλησίαν, ποῦ εἶναι θεομὸς Θεανθρώπινος καὶ ἱστορικὴ ἀναμφισβήτητη πραγματικότητα.

Ὅθεν «πρέπει νὰ σταματήσῃ ὁ κάθε εἶδους κακόβουλος καὶ ἐπιδεικτικὸς διασυρμὸς τῆς Ἑκκλησίας μας ἀπὸ οποιαδήποτε κατεύθυνση». Ἐξ ἄλλου «δὲν μπορούμε ἄλλο ὡς χριστιανοὶ νὰ δεχώμαστε ἀδιάφορα νὰ χτυπιέται ἡ Ἑκκλησία μας, ἢ ὅποια καὶ ὁ ἄλ-

λες ἐποχὲς σὲ παρελθόν εὐεργέτησε τὸν τόπο μας καὶ τώρα ἀποτελεῖ ἐλπίδα καὶ στήριγμά του». Δι' αὐτὸ εἶναι δεδικοιολογημένη ἢ ἀντίδρασις «μέσα σὲ πλαίσια τῆς νομιμότητος σὲ κάθε ἐνέργεια, ποῦ μᾶς ἀποπροσανατολίζει καὶ μᾶς ἀποκόπτει ἀπὸ τὴν χριστιανικὴ καὶ πολιτιστικὴ μας κληρονομία». Διὰ τοῦτο πρέπει νὰ ἀντιγῆσῃ ἢ ἀπαίτησις: «Κάτω τὰ χέρια ἀπὸ τὴν Ἑκκλησίαν καὶ τὸ τιμημένο ῥάσο».

Ἀνησυχητικοὶ ἀριθμοί.

Εἰς τὰ ὅσα προσφάτως ἐπεσημάνθησαν ἐν τῇ Ἑκκλησίᾳ διὰ τὸ δημογραφικὸν ἔθνηκον πρόβλημα, δέον νὰ προστεθοῦν καὶ οἱ ἀνησυχητικοὶ ἀριθμοί, τοὺς ὁποίους ἔδωκεν ἡ Ἐθνικὴ Στατιστικὴ Ὑπηρεσία: «Μέσα σὴν 20ετία 1921 - 1940 μὲ 850.000 γάμους εἶχαμε 3.428.532 γεννήσεις ζωντανῶν παιδιῶν. Στὴν ἀμέσως μετὰ τὸν πόλεμον 20ετία 1949 - 1968 μὲ 1.325.000 γάμους εἶχαμε 3.065.731 γεννήσεις ζωντανῶν παιδιῶν, 362.801 δηλαδὴ λιγότερα παιδιά, παρὰ τοὺς 500.000 περισσοτέρους γάμους. Τὴν τελευταῖαν 10ετία 1969 - 1978 μὲ 660.000 γάμους, γεννήθηκαν μόνον 1.441.783 παιδιά».

Εἰς τὴν ὑπογεννητικότητα αὐτὴν τὰ μέγιστα συνέβαλετο καὶ ἡ αὔξηση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐκπρώσεων: «Ὑπολογίζεται ὅτι κάθε χρόνο γίνονται σὴν χώρα μας 300.000 (ἐκπρώσεις). Τὸ 90ο οὖ τῶν παιδιῶν, ποῦ χάνονται μὲ τὶς διαδικασίες αὐτῆς τῆς τραγικῆς ἐμβροκτονίας εἶχαν γονεῖς μὲ νόμιμο γάμο!».

Πάντα ταῦτα ἐπιβάλλουν εἰς τοὺς ἀρμοδίους ἀφ' ἑνὸς νὰ διαφωτίσουν τὸν ἑλληνικὸν λαὸν περὶ τοῦ ὅτι ἡ ὑπογεννητικότης αὐτὴ δύναται νὰ ὀδηγήσῃ τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος εἰς ἀφανισμόν καὶ ἀφ' ἑτέρου νὰ συστηματοποιήσῃ τὴν ὑπὲρ τῶν πολυτέκνων μείριμναν τοῦ κράτους καὶ τῆς κοινωνίας.

Ε Κ Κ Λ Η Σ Ι Σ

Ἡ Διεύθυνσις τοῦ Διορθόδοξου Κέντρου τῆς Ἑκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀπευθύνει θερμὴν ἑκκλησιν εἰς τὸν πνευματικὸν κόσμον, ὅπως ἔλθῃ ἀρωγὸς εἰς τὸν ἔξοπλισμὸν τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Κέντρου διὰ τῆς ἀποστολῆς παντὸς εἶδους συγγράμματος ἀναφερομένου εἰς τὴν Θεολογίαν καὶ γενικώτερον εἰς τὸ ἀντικείμενον μελέτης πασῶν τῶν θεωρητικῶν ἐπιστημῶν.

Διεύθυνσις: Διορθόδοξον Κέντρον Ἑκκλησίας Ἑλλάδος
Ἰασιῶν 1 Ἀθήναι (τ. τ. 140).

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

Ίερά Σύνοδος τής Εκκλησίας τής Ελλάδος

Με απόφαση τής Διαρκούς Ίεράς Συνόδου (27 Άπριλίου) και σέ εφαρμογή τής διατάξεως του άρθρου 10 του Ν. 1232)82, συγκροτήθηκαν τα νέα Διοικητικά Συμβούλια των κεντρικών Εκκλησιαστικών Οργανισμών ως εξής:

1. Κ.Δ.Σ.)Ο.Δ.Ε.Π.

Πρόεδρος: Άρχιεπίσκοπος Άθηνών κ. Σεραφεΐμ.

Άρχιερατικά Μέλη: Μητροπολίτες Λήμνου κ. Παντελεΐμων και Μονεμβασίας και Σπάρτης κ. Ευστάθιος, με αναπληρωτές τους Μητροπολίτες Σεργών κ. Κωνσταντίνου και Καρπενήσιου κ. Νικόλαο.

Έντεταλμένος Σύμβουλος (για μία τριετία): ό Μητροπολίτης Ζακύνθου κ. Παντελεΐμων.

Λαϊκά Μέλη: κ. Νικ. Πρωτοπαπάς, τ. Γεν. Δ)ντής Ύπουργείου Έμπορίου, με αναπληρωτή τον κ. Άντ. Πασχαλίνο, Δ)ντή στην Άποστολική Διακονία κ. Γεώργ. Βλάχος, οικονομολόγος, με αναπληρωτή τον κ. Δημ. Γαλανόπουλο, πολιτικό μηχανικό κ. Άνδρ. Παρασκευάς, πολιτικός μηχανικός, με αναπληρωτή τον κ. Άνδρ. Άννινο, πολιτικό μηχανικό κ. Γεώργ. Θεοδορακόπουλος, Δ)ντής Ύπουργείου Παιδείας, με αναπληρωτή τον κ. Έλευθ. Καραγιαννόπουλο, Δ)ντή Ύπουργείου Παιδείας.

ΣΤΟΝ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΟ ΚΛΑΔΟ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΕΡΓΩΝ ΟΔΕΠ

Όρίσθηκαν οι κ. Πέτρος Νιαγάσας, με αναπληρωτή τον κ. Γ. Καραγεώργη, αρχιτέκτονες: Ίω. Κουμανούδης, ύφηγητής, με αναπληρωτή τον κ. Γ. Χρόντρα, Δημ. Κώνστας, αρχιτέκτονας, με αναπληρωτή τον κ. Μιχ. Γαζύφαλλο, Ίω. Καρούσος, με αναπληρωτή τον κ. Π. Βαμπούλα, άγιογράφου, Στρ. Φιλιππίτης, γλύπτης, με αναπληρωτή τον κ. Γρηγ. Στάθη, δρα Θ. - μουσικολόγο.

2. Δ.Σ.)Τ.Α.Κ.Ε.

Πρόεδρος: Άρχιεπίσκοπος Άθηνών κ. Σεραφεΐμ, με αναπληρωτή το Μητροπολίτη Ναυπάκτου κ. Δαμασκηνό.

Συνοδικό Μέλος: Μητροπολίτης Κυθήρων κ. Ίάκωβος, με αναπληρωτή το Μητροπολίτη Μονεμβασίας και Σπάρτης κ. Ευστάθιο.

Οί αίδεσιμ. πατέρες Άδαν. Ρούκαλης, Γεώργ. Μανιατάς και Άπόστ. Μιχαήλ, αναπληρούμενοι άντιστοιχώς από τους αίδεσιμ. πατέρες Έστ. Κονταδάκη, Δημ. Κλοΰτσο και Ίω. Μπαρμπαντιαννάκη και λαϊκό μέλος ό κ. Γεώργ. Βλάχος, με αναπληρωτή τον κ. Ίω. Περαντώνη.

3. Κ.Δ.Σ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

Πρόεδρος: Άρχιεπίσκοπος Άθηνών κ. Σεραφεΐμ.

Άρχιερατικά Μέλη: Μητροπολίτες Θεσσαλονίκης κ. Παντελεΐμων και Ζακύνθου κ. Παντελεΐμων,

με αναπληρωτές τους Μητροπολίτες Λήμνου κ. Παντελεΐμωνα και Μονεμβασίας και Σπάρτης κ. Ευστάθιο.

Λοιπά Μέλη: Οί Καθηγητές Θεοφ. Έπίσκοπος Άνδρούσης κ. Άναστάσιος, κ. Μάρκος Σιώτης, κ. Σταύρος Θεοφανίδης και ό κ. Άλέξ. Παπαδερός, δρ. Θ., με αναπληρωτές άντιστοιχώς τους Καθηγητές κ. Βλ. Φειδά και κ. Εύάγ. Θεοδώρου, τόν οικονομολόγο κ. Γ. Βλάχο και το Δ)ντή του Ύπουργείου Παιδείας κ. Κων. Άθανασιάδη.

Όλων των μελών των Συμβουλίων ή θητεία είναι διετής, πλην των Άρχιερατικών, που τεραμαΐζεται την 31.8.1982 (όποτε λήγει ή συνοδική τους θητεία).

ΝΕΟΣ ΑΡΧΙΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ

Έξ άλλου, με απόφαση τής Ί. Συνόδου, ό μέχρι τώρα άρχιγραμματεΐων άρχιμ. κ. Τιμόθεος Τριβιζάς, όρίσθηκε άρχιγραμματεΐς τής Ίεράς Συνόδου.

Ίερά Άρχιεπισκοπή Άθηνών

Ό Μακ. Άρχιεπίσκοπος Άθηνών κ. Σεραφεΐμ: Έδέχθη τον άρχηγό ΓΕΣ άντιστρατήγο κ. Παναγόπουλο (4.5.82).

Προήδρευσε: τής Δ. Ί. Συνόδου (27 - 30.4.82 και 11 - 14.5.82).

Χοροστάτησε: στις άκολουθίες τής Μ. Έβδομάδος και στη Θ. Λειτουργία τής Άναστάσεως στο Μητροπολιτικό Ναό Άθηνών καθώς και στον πανηγυρίζοντα Ί. Ναό τής Άγίας Ειρήνης (5.5.82).

Έπεσε κέφθη: τον Πρόεδρο τής Δημοκρατίας (12.4.82) και τον Πρωθυπουργό στο Κασσολ (26.4.82).

Προέστη: τής νεκρωσίμου άκολουθίας τής κηδείας του Εύαγγέλου Παπανούτσου (3.5.82).

Παλινοσοϋντες και Περιφερειακή ανάπτυξη.

Άπό την Παρασκευή 7 έως την Παρασκευή 14 Μαΐου πραγματοποιήθηκε στην Ελλάδα Διεθνές Συνέδριο με θέμα: «Παλινοσοϋντες και Περιφερειακή ανάπτυξη», στα πλαίσια τής 7ης Γενικής Συνέλευσης τής Διεκκλησιαστικής Έπιτροπής για τα προβλήματα των Μεταναστών έργατων στην Εϋρώπη.

Στην Έπιτροπή αυτή συμμετέχε ως μέλος και ή Εκκλησία τής Ελλάδος. Την εϋθύνη για τη διοργάνωση του Συνεδρίου είχε το Κέντρο Συμπαράστασεως Παλινοσοϋντων Μεταναστών.

Στο Συνέδριο συμμετέσχον 3 άντιπρόσωποι τής Έπιτροπής των Εϋρωπαϊκών Κοινοτήτων, 1 εκπρόσωπος του

ΟΟΣΑ, 1 εκπρόσωπος της Οικουμενικής Έπιτροπής Έρευνήτων Άνταλλαγών, αντιπρόσωποι του Συνδικάτου των Κάτω Χωρών και αντιπρόσωποι όλων των Ευρωπαϊκών Έκκλησιών που έχουν μετανάστες.

Η Έκκλησία της Ελλάδος είναι μέλος της Έπιτροπής αυτής και συμμετέχει δια του Κέντρου Συμπαράστασης Παλινοστούτων Μεταναστών.

Η έναρξη του Συνεδρίου έγινε την Παρασκευή 7.5.82 στη Θεσσαλονίκη και μέχρι την Κυριακή 9.5.82 οι Σύνοδοι επισκέφθηκαν στη Βόρεια Ελλάδα οικογένειες πρώην μεταναστών σε 5 χωριά του Νομού Σερρών.

Άπό την Δευτέρα 10.5.82 μέχρι την Παρασκευή 14.5.82 συνεχίστηκαν οι εργασίες του Συνεδρίου στο Διορθόδοξο Κέντρο της Έκκλησίας της Ελλάδος (Ί. Μονή Πεντέλης).

Είδικοί Έπιστήμονες και έρευνητές είχαν τις κύριες εισηγήσεις (Καθηγητάι Κόρτε, Νικολινάκος, Χάμιλτον και Γιαννόσου). Το μεγαλύτερο βάρος των εισηγήσεων είχαν τα προβλήματα που προκύπτουν από την παλινοστήση, σε συνάρτηση με την περιφερειακή ανάπτυξη.

Σχετική με τα πορίσματα του Συνεδρίου ήταν και η συνέντευξη Τύπου που δόθηκε στην αίθουσα τελετών της Άποστολικής Διακονίας, μετά το πέρας των εργασιών του, την Παρασκευή 14 Μαΐου.

Καθιέρωσις βραβείων και ύποτροφίας.

Άνακοινούται ότι το Ίδρυμα της Οικουμενικής Όρθοδοξίας, (τελούν υπό την επίτιμον Προεδρίαν του Οικ. Πατριάρχου) δια του Δ.Σ., προδεδρευμένου υπό του Μακαριωτάτου Άρχιεπισκόπου Άθηνών κ. Σεραφείμ η του άναπληρωτού αυτού Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Κορίνθου κ. Παντελεήμονος, ήτοι των επισκόπων των δύο άποστολικών θρόνων και του Παύλου, άπεφάσισε κατά την τελευταία συνεδρίαν αυτού υπό την Προεδρίαν του Σεβ. Κορίνθου, έκτος των όμιλιών, ήμετέρων και ξένων, που θα γίνουν τον έρχόμενον χειμώνα, να θεσπίση τέσσαρα χρηματικά —μικρά επί του παρόντος— βραβεία, συνοδευόμενα και υπό διβλίων του ίδρυτού και μίαν βοηθητικήν διετή ύποτροφίαν μεταπτυχιακών σπουδών, δια την Έκκλησιαστικήν Ίστορίαν ή την Έκκλησιαστικήν Ίστορίαν της Ελλάδος.

Έν Άθήναις τή 6η Μαΐου 1982,

(Έκ της Γραμματείας)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Οικουμενικόν Πατριαρχείον

Άνακοινούται ότι ο Πρεσβύτερος Νικηφόρος Γαζάρης, τέως Ίερατικός Προϊστάμενος της Όρθοδόξου Κοινότητος του Άγίου Μηνά Ύψωμαθίων της Άγιοτάτης Άρχιεπισκοπής Κωνσταντινουπόλεως, καθηρέθη υπό της Άγίας και Ίεράς Συνόδου του Οικουμενικού Πατριαρχείου επί άπειθαρχία και καταφρονήσει της Έκκλησιαστικής αυτού Άρχής, και επανήχθη εις τας τάξεις των λαϊκών.

Ίερά Μητρόπολις Καλαβρύτων και Αιγιαλείας

Έχοντες ύπ' όψει τας διατάξεις των Νόμων 1398)73 «Περί συστάσεως Όργανικών θέσεων Διακόνων κ.λπ., 6) 673)77, γ) 817)78, προκηρύσσομεν έκλογήν Διακόνου προς πλήρωσιν της κενής ένοριακής θέσεως του Ίερού Ναού Εισοδίων της Θεοτόκου Αίγιου, και καλούμεν τούς βουλομένους και έχοντας τὰ νόμιμα προσόντα, όπως έντός μηνός από της δημοσιεύσεως της παρούσης εις τὸ περιοδικόν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», υποβάλωσιν ήμίν πάντα τὰ υπό του άρθρου 36 του ύπ' αριθ. 2)1969 Κανονισμού της Ίεράς Συνόδου της Έκκλησίας της Ελλάδος «Περί Ίερών Ναών, ένοριών και Έφημεριών» προβλεπόμενα δικαιολογητικά.

Έν Αίγίω τή 29η Άπριλίου 1982,

† Ό Καλαβρύτων και Αιγιαλείας ΑΜΒΡΟΣΙΟΣ

Ίερά Μητρόπολις Άργολίδος

Λαβόντες ύπ' όψιν 1) Το ύπ' αριθ. 1398 Ν. Διάταγμα, 2) Την ύπ' αριθ. 720)1.8.1972 άπόφασιν ήμών, περί κατανομής των όργανικών θέσεων Διακόνων εις τούς ένοριακούς Ί. Ναούς της καθ' ήμάς Ίεράς Μητροπόλεως και 3) Τόν ύπ' αριθ. 2)1969 Κανονισμόν «Περί Ίερών Ναών, Ένοριών και Έφημεριών» και προκειμένου να πληρώσωμεν τας κάτωθι όργανικας θέσεις Διακόνων των ένοριακών Ί. Ναών: 1) Άγίου Γεωργίου Ναυπλίου, 2) Κοιμ. Θεοτόκου Άργους και 3) Άγίου Βασιλείου Άργους, καλούμεν πάντας τούς ένδιαφερομένους, όπως, έντός μηνός από της δημοσιεύσεως της παρούσης εις τὸ Περιοδικόν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», υποβάλωσιν ήμίν τὰ υπό του Νόμου και των Έκκλησιαστικών Κανονισμών άπαιτούμενα δικαιολογητικά.

Έν Ναυπλίω τή 30η Άπριλίου 1982,

† Ό Άργολίδος ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

Ίερά Μητρόπολις Ζακύνθου

Έχοντες ύπ' όψει τας διατάξεις του άρθρου 38 παρ. 2 του Ν. 590)1977 «περί Καταστατικού Χάρτου της Έκκλησίας της Ελλάδος» και των άρθρων 33 - 37 του ύπ' αρ. 2)1969 Κανονισμού της Ίεράς Συνόδου «περί Ί. Ναών, Ένοριών και Έφημεριών, προκειμένου να πληρώσωμεν την κενήν όργανικήν θέσιν τακτικού έφημερίου του Ί. Ναού Άγίου Χαράλάμπους πόλεως Ζακύνθου, καλούμεν τούς βουλομένους και έχοντας τὰ κανονικά και

νόμιμα προσόντα, όπως εντός μηνός από της δημοσίευσής της παρούσης εν τῷ περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» υποβάλωσι τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά διὰ τὴν κατάληψιν τῆς ἀνωτέρω θέσεως.

Ἐν Ζακύνθῳ τῇ 30ῇ Ἀπριλίου 1982,

† Ὁ Ζακύνθου ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ

Ἱερὰ Μητρόπολις Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης

Προκειμένου νὰ πληρωθῇ κενὴ θέσις ἱεροκήρυκος παρακαλοῦμεν, ὅσους ἔχουν τὰ νόμιμα προσόντα καὶ ἐπιθυμοῦν νὰ διορισθοῦν εἰς αὐτήν, νὰ υποβάλουν ἐντός μηνός ἀπὸ τὴν ἡμέρα δημοσίευσής της παρούσης ἀγγελίας τὰ δικαιολογητικά καὶ αἰτήσεις τους εἰς τὴν Ἱερὰν Μητρόπολιν.

Ἐν Πρεβέζῃ τῇ 5ῃ Μαΐου 1982,

† Ὁ Νικοπόλεως ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Σάμου καὶ Ἱκαρίας

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590)1977 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἀρθρῶν 33-37 τοῦ ὑπ' ἀρ. 2)1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς Συνόδου «περὶ Ἱ. Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων, προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὴν κενὴν ὀργανικὴν θέσιν τακτικοῦ ἐφημερίου τοῦ Ἱ. Ναοῦ

Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου Βουρλιωτῶν, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντός μηνός ἀπὸ της δημοσίευσής της παρούσης ἐν τῷ περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» υποβάλωσι τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά διὰ τὴν κατάληψιν τῆς ἀνωτέρω θέσεως.

Ἐν Σάμῳ τῇ 5ῃ Μαΐου 1982,

† Ὁ Σάμου καὶ Ἱκαρίας ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

— Contacts, Revue Française de L' Orthodoxie, ἔτος 33, No 116, 4ο τρίμηνον 1981, ἀφιέρωμα εἰς τὸν ἀρχμ. Lev. Gillet (1892-1980), σσ. 257-368.

— Ἐκπαιδευτικὴ Ἔρευνα, διμηνιαία ἐκδόσις Ἑλληνικῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐταιρείας, ἔτος Ε', ἀρ. 25, Ἰαν. - Φεβρ. 1982.

— Ὁδεῖον Ἀθηνῶν, Λεπτομερῆς ἔκθεσις τοῦ Ἰίου σχολ. ἔτους 1980-81, Ἀριθμ. Ἐκθ. 85, Ἀθῆναι 1981, σ. 114.

— Ἄγιος Νικόδημος, περιοδικὸν πνευματικῆς οἰκοδομῆς Νυκτερινοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Λυκείου Ἀθηνῶν, ἔτος Β'.

— Ἀντιχλιαστικὸ Περισκόπιο, προνοία τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Σεργῶν καὶ Νιγρίτης κ. Κωνσταντίνου. Ὑπεύθυνος ἀρχμ. Γερβ. Ραπτόπουλος. Ἔτος Ε'.

— Ἄγιος Βησσαρίων, τριμηνιαία περιοδικὴ ἐκδόσις Ἱ. Μητροπόλεως Τρίκκης καὶ Σταγῶν, προνοία Σεβ. κ. Ἀλεξίου, ἔτος Α', τεύχος Α', Ἰαν. - Μάρτ. 1982, σ. 36.

«ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΠΙΣΗΜΩΝ ΔΕΛΤΙΩΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
Ἐκδιδόμενον κατὰ δεκαπενθήμερον

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ὁ Δράμας ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

† Ὁ Ζακύνθου ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΚΩΝ. Γ. ΜΠΟΝΗΣ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου

Ἀκαδημαϊκός

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

Α) Ἐσωτερικοῦ: Δραχμαὶ 300 ἑτησίως

Β) Ἐξωτερικοῦ: Δολλάρια 20 ἑτησίως.

Τιμὴ ἐκάστου τεύχους μετὰ τοῦ «ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ»

δρχ. 15.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Κων. Γ. Μπόνη, Ἀκαδημαϊκοῦ—Ὁμοσ. Καθηγ. Παν/μίου Ἀθηνῶν, Ὁ Ἐθνομάρτυς Πατριάρχης Κων/πόλεως Κύριλλος ΣΤ' (1813-1818).

Προσφώνησις Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν κ. Σεραφεῖμ, κατὰ τὴν ἐναρξίν τῶν ἐργασιῶν τῆς Συνδιασκέψεως Προεδρείου καὶ Συμβουλευτικῆς Ἐπιτροπῆς Κ. Ε. Κ. — Ἡ ἀνακοίνωσις τῆς Συνδιασκέψεως.

Αἰμιλιανοῦ Τιμιάδη, Μητροπ. Σηλυβρίας, διὰ μιαν λειτουργικὴν ζωὴν.

Σπύρου Σκαρπαλέζου, Τὸ τίμημα τῆς προόδου ἀπὸ ἰατρικὴ σκοπιά.

Ἰωάννου Ὁρ. Καλογήρου, Καθηγητοῦ Παν/μίου Θεσσαλονίκης, Δ' Γενικὴ Συνέλευσις τῆς μιστῆς Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τοῦ Διαλόγου Ὁρθοδόξων—Παλαιοκαθολικῶν.

Γρ. Θ. Στάθη, Τὰ πάθη τὰ σεπτὰ.

Παρατηρήσεων στήλη.

Ἐκκλησιαστικὰ Χρονικά.

Παράρτημα.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ Ἀθῆναι, Ἰασιῶ 1 — Τηλ. 721.073

Προστάμενος Τυπογραφείου: Ἰωάννης Μιχαήλ. Ἀναστασάκη 3, Ζωγράφου. Τηλ. 7787.978.